

e-terroryzm.pl

WYZWANIA

TERRORYZM

ZAGROŻENIA

BEZPIECZEŃSTWO

DYLEMATY

OCHRONA

DONIESIENIA

SPRAWOZDANIA

ANALIZY

TETRA – łączność o znaczeniu krytycznym

str. 12

str. 7

Media wobec terrorystów

Glosariusz organizacji terrorystycznych

str. 6

str. 4

Subiektywna lista organizacji terrorystycznych

Kształtowanie bezpiecznych przestrzeni w wielkich miastach

str. 34

str. 37

Nonkonformizm nastolatków na Ukrainie

	str.
Terroryzm	
- Subiektywna lista organizacji terrorystycznych.....	4
- Glosariusz organizacji terrorystycznych	6
- Media wobec terrorystów – kilka uwag.....	7
- Ahmed Yassin 23, ciąg dalszy... ..	9
- Brunon K., Tomasz Sekielski, terroryzm i Sejm	10
Sytuacje kryzysowe	
- TETRA – łączność o znaczeniu krytycznym	12
Ochrona informacji niejawnych	
- Służba Kontrwywiadu Wojskowego w systemie ochrony informacji niejawnych w Siłach Zbrojnych RP....	16
- Procedura zwykłego postępowania sprawdzającego... ..	20
Szkoła służb specjalnych	
- Szyfr Vigenere'a	24
Ludzie wywiadu i kontrwywiadu	
- Pułkownicy Henryk Bosak i Wojciech Młynarski	27
Historia służb specjalnych	
- Wyższa Szkoła Oficerska	29
Wyzwania	
- Nowe technologie w służbie bezpieczeństwa	32
Bezpieczeństwo	
- Kształtowanie bezpiecznych przestrzeni w wielkich miastach... ..	34
- Nonkonformizm nastolatków na Ukrainie.....	37
- Przystępczość nieletnich – krótko o skali zjawiska.....	44
- Przetwarzanie danych osobowych w praktyce	48
Warto poznać	
- Wrogowie, historia FBI.....	59
- Arabska wiosna. Rewolucja w świecie islamskim	61
- SafeGroup.pl	62
- Dyżurnet.pl	63

Redakcja

Biuletyn redagują:

Barbara Barnuś

Agnieszka Bylica

Jan Czarny

Jacek Kowalski

dr Kazimierz Kraj

Tobiasz Małysa

Natalia Noga

Piotr Podlasek

Anna Rejman

dr Jan Swół

Natalia Szostek

Bernadetta Terlecka

Tomasz Tylak

Ewa Wolska

Skład techniczny: Tobiasz Małysa

Administrator www: Bernadetta Terlecka

**WYŻSZA SZKOŁA
INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA**
z siedzibą w Rzeszowie

Publikacja jest bezpłatna, a zespół redakcyjny oraz Autorzy nie odnoszą z niej korzyści materialnych. Publikowane teksty stanowią własność Autorów, a prezentowane poglądy nie są oficjalnymi stanowiskami Instytutu Studiów nad Terroryzmem oraz Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania.

Artykuły poruszane w czasopiśmie służą celom edukacyjnym oraz badawczym. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za inne ich wykorzystanie.

Zespół redakcyjny tworzą pracownicy Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instytutu Studiów nad Terroryzmem Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie oraz skupieni wokół tych jednostek znawcy i entuzjaści problematyki.

Adresy i kontakt:

- Poczta redakcji biuletynu:

redakcja@e-terroryzm.pl

- Strona internetowa biuletynu:

www.e-terroryzm.pl

- Instytut Studiów nad Terroryzmem:

www.terroryzm.rzeszow.pl

- Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania:

www.wsiz.rzeszow.pl

Fotografia na okładce: Pfc. Dewey So z 172 Brygady Piechoty U.S. Army Europe na checkpoint'cie podczas burzy śnieżnej. Wioska Marzak, Afganistan.
Fot. Staff Sgt. Charles Crail, U.S. Army Europe (USAREUR),
http://www.flickr.com/people/usarmyurope_images/

Kalendarium

- 2013.01.22. Syria:** W wyniku zamachu samobójczego w centrum kraju, w miejscowości Salmija, zginęło ponad 30 osób, kilkadziesiąt zostało rannych. Celem zamachu dokonanego przy pomocy samochodu-pułapki był budynek paramilitarnej jednostki reżimu Baszara el-Asada.
- 2013.01.22. Irak:** W wyniku wybuchu trzech bomb w Bagdadzie i okolicach zginęło około 20 osób, a co najmniej 50 zostało rannych. Jeden z zamachów miał miejsce w pobliżu bazy wojskowej, gdzie detonacja samochodu z materiałami wybuchowymi zabiła 7 osób, a blisko 25 raniła.
- 2013.01.19. USA:** Na karę 14 lat pozbawienia wolności za wspieranie i finansowanie terroryzmu, sąd chicagowski skazał biznesmena pakistańskiego pochodzenia, posiadającego również kanadyjskie obywatelstwo. 52 letni Tahawwur Rana przyczynił się do zamachu z 2008 w Bombaju. Według danych zebranych przeciwko Ranie planował on również wspierać organizacje terrorystyczne w Pakistanie i działania terrorystyczne w Danii.
- 2013.01.16. Polska:** Arturowi Ł. sąd na wniosek prokuratury przedłużył areszt do 4 maja 2013 roku. Polak, który najprawdopodobniej nie będzie sądzony za propagowanie terroryzmu został zatrzymany przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w czerwcu ubiegłego roku. Mężczyzna przeszedł na islam i przyjął imię „Ahmed Yassin”. Publikował za pośrednictwem internetu materiały oraz przysyłał do stron internetowych linki z instrukcjami wykonania ładunku wybuchowego. Pochwalał zamachy terrorystyczne i świętą wojnę z zachodem.
- 2013.01.16. Irak:** W serii zamachów terrorystycznych w centrum i na północy kraju zginęło co najmniej 25 osób, a ponad 230 zostało rannych. W Kirkuku doszło do najkrwawszego zamachu. W wyniku wybuchu dwóch samochodów-pułapek zginęło tam 19 osób, a blisko 200 zostało rannych. W stolicy kraju Bagdadzie po eksplozji trzech ładunków wybuchowych zginęło 5 osób.
- 2013.01.16. Afganistan:** W samobójczym zamachu na siedzibę wywiadu w Kabulu zginęło 5 terrorystów-samobójców, a 30 cywilów zostało rannych. Rozmiary zamachu mogły być większe, lecz funkcjonariusze na czas znaleźli ładunek wybuchowy w samochodzie ciężarowym zaparkowanym przed siedzibą wywiadu.
- 2013.01.15. Syria:** Wybuch na uniwersytecie w Aleppo zabił co najmniej 10 osób, a ranił kilkadziesiąt. Prawdopodobnie do ataku użyto pocisku ziemia-powietrze, lecz nie wyklucza się scenariusza z samochodem-pułapką.

Szanowni Czytelnicy!

Czas biegnie szybko. Wkroczyliśmy w drugi rok funkcjonowania biuletynu **e-Terroryzm.pl**, powoli przeistaczającego się w czasopismo. Pierwszy numer biuletynu ze stycznia 2012 r. liczył zaledwie 14 stron, nie mówiąc już o skromnej szacie graficznej.

Aktualny, 13, zawiera wiele interesujących artykułów. Jak zwykle na początek kalendarium zamachów terrorystycznych. Niestety brak statystyk ataków terrorystycznych za grudzień 2012 r. *Centre of Excellence Defence Against Terrorism* nie przedstawił do momentu wydania biuletynu danych. Miejmy nadzieję, że nie sygnalizuje to kryzysu w NATO, lecz jedynie problemy z zamknięciem raportu (weryfikacja danych).

Wprowadzamy kolejne stałe cykle jak subiektywny (nasz własny) spis organizacji terrorystycznych, rozpoczynamy pisanie glosariusza tychże organizacji. Kontynuujemy problematykę związaną z zarządzaniem kryzysowym (system Tetra), tak niezbędnym podczas przesileń wywołanych atakami terrorystycznymi. Zajmujemy się ochroną informacji niejawnych, ochroną danych osobowych. Sygnalizujemy bardzo ważną problematykę związaną z kształtowaniem bezpiecznych przestrzeni w miastach, co ma istotne znaczenia dla bezpieczeństwa i porządku publicznego i zagrożenia terrorystycznego. Poruszamy istotny problem przestępczości nieletnich, w Polsce i na Ukrainie. I jak zwykle szkoła służb specjalnych, recenzje ciekawych książek i pozostałe informacje działu *Warto poznać* oraz komentarze biuletynu.

Jak zauważą Państwo, co nieco zmieniła się szata graficzna okładki.

Naszemu Czytelnikom, studentom, życzymy sukcesów w sesji egzaminacyjnej, a pozostałym przyjemnej lektury. Do spotkania w lutym.

Za zespół
Kazimierz Kraj

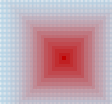
2013.01.10. Pakistan: W wyniku zamachu bombowego w stolicy prowincji Beludżystan - Kwecie, w południowo zachodniej części kraju, zginęło ponad 10 osób, a co najmniej 30 zostało rannych. Bomba wybuchła w zaludnionym rejonie w pobliżu stacjonujących tam sił paramilitarnych.

2012.12.26. Zjednoczone Emiraty Arabskie: Dzięki współpracy sił bezpieczeństwa Zjednoczonych Emiratów Arabskich i służbami Arabii Saudyjskiej rozbito grupę terrorystyczną przygotowującą zamachy terrorystyczne. Zatrzymani rebelianci należący do islamistycznej grupy al-Islah posiadali materiały potrzebne do dokonania zamachów terrorystycznych - jak sami przyznali - na terenie Zjednoczonych Emiratów Arabskich i Arabii Saudyjskiej oraz państw granicznych.

Tomasz Tylak

Subiektywna lista organizacji terrorystycznych, cz. I

Lp.	Nazwa organizacji	Kraj/miejsce dyslokacji/ działania	Uwagi
1.	Organizacja Abu Nidala	Irak	
2.	Wieczny Płomień	Afganistan	
3.	Organizacja Wyzwolenia Ludu Afganistanu	Afganistan	Maoistowska
4.	Brygady Męczenników Al-Aksa	Autonomia Palestyńska	
5.	Komitet Poparcia Wyzwolenia Południowej Afryki	RPA	
6.	Białe Wilki	RPA	
7.	Al. Ittihad al Islami	Somalia	
8.	Brygada Alexa Boncayao	Filipiny	
9.	Islamski Front Ocalenia	Algieria	
10.	Zbrojna Grupa Islamska	Algieria	
11.	Święta Wojna	Egipt	
12.	Ku – Klux-Klan	USA	
13.	Ludowe Siły Zbrojne – Cisi – Bracia	USA	
14.	Białe Pantery	USA	
15.	Czarne Pantery – Partia Samoobrony	USA	
16.	Meteorolodzy	USA	Prochińska
18.	Symbioniczna Armia Wyzwolenia	USA	Sprawa Patrycji Hearst
19.	Islamscy Partyzanci Ameryki	USA	Pro irańska
20.	Alpha 66	USA	Antycastrowska
21.	Żydowska Akcja Bezpośrednia	USA	Ataki na instytucje ZSRR
22.	Antyimperialistyczna Komórka Terytorialna	Włochy	Walka z imperializmem amerykańskim
23.	Armia Wyzwolenia Rwandy	Rwanda	
24.	Liga Pomocników	Liban	Złożona głównie z Palestyńczyków
25.	Aum Najwyższa Prawda	Japonia	Zwolennicy znajdują się m. in. w Rosji, Niemczech, Tajwanie, USA czy Sri Lance
26.	Wojskowy Oddział Wyzwolenia Kabindy	Angola	
27.	Organizacja Rewolucji Islamskiej Półwyspu Arabskiego	Arabia Saudyjska	

28.	Argentyński Sojusz Antykomunistyczny	Argentyna	Proweniencji peronistowskiej
29.	Bojownicy o Wolność Kambodży	Kambodża	Finansowana przez kambodżańską diasporę w USA
30.	Irlandzka Armia Republikańska Kontynuacji	Irlandia Północna	
31.	Uczniowie Szkół Średnich na Rzecz Rozbrojenia Nuklearnego	Australia	
32.	Australijscy Zwiadowcy Wolności	Australia	
33.	Islamski Front Wyzwolenia Bahrajnu	Bahrajn	
34.	Narodowy Ruch Karaibski	Barbados	
35.	Islamski Ruch Wschodniego Turkiestanu	?	Ekstremistyczna muzułmańska
36.	Powszechna Walka Rewolucyjna	Hiszpania	ETA
37.	Antyfaszystowska Grupa Oporu Pierwszego Października	Hiszpania	
38.	Front Islamski	Egipt	
39.	Ruch Lewicy Rewolucyjnej	Boliwia	
40.	Armia Wyzwolenia Narodowego	Boliwia	W jej szeregach walczył Che Guevara
42.	Ruch Islamskiej Świętej Wojny	Pakistan	
43.	Irlandzka Narodowa Armia Wyzwolenia	Irlandia Północna	Przyznaje się do marksistowskich korzeni
44.	Islamska Armia Adenu	Jemen	
45.	Akcja Wyzwolenia Narodowego	Brazylia	Pro kubańska
46.	Ruch Rewolucyjny 8 Października	Brazylia	
47.	Islamska Międzynarodowa Brygada Pokojowa	Rosja	Szamil Basajew i Chattab
48.	Islamski Ruch Uzbekistanu	Uzbekistan	Finansuje się z przemytu narkotyków
49.	Armia Mohammeda Tehrika ul – Furqaana	Pakistan, Indie	
50.	Japońska Armia Czerwona	Japonia	Atak na lotnisko Lod w tel Awiwie
51.	Tamilskie Tygrysy	Sri Lanka	
52.	Boska Armia Oporu	Uganda	
53.	Ochotnicze Siły Lojalistów	Irlandia Północna	
54.	Komunistyczna Partia Kombatantów	Włochy	
55.	Ruch Lewicy Rewolucyjnej	Chile	
56.	Patriotyczny Front im. Manuela Rodrigeza	Chile	Pro kubański
57.	Armia Generała Dudajewa	Rosja	Przywódca Salman Radujew
58.	Rewolucja Egipska	Egipt	Odgałęzienie organizacji Abu Nidala
59.	Nowa Armia Ludowa	Filipiny	
60.	Jeźdźcy	Gruzja	Przywódca, kryminalista i profesor teatrologii, Jaba Joseliani.

Opracował KPK

Glosariusz organizacji terrorystycznych

Komunistyczne Komórki Bojowe (Cellules Communistes Combattantes, CCC) powstały w 1984 r. W ich utworzeniu uczestniczył Abu Nidal, jeden z najbardziej znanych terrorystów palestyńskich.

Najprawdopodobniej pierwszym atakiem przeprowadzonym przez organizację był zamach bombowy na amerykańską firmę komputerową – Litton Data System. Siedziba firmy znajdowała się Brukseli, w pobliżu kwatery Paktu Północnoatlantyckiego. Atak miał miejsce 2 października 1984 r. Kolejne dni przyniosły następne uderzenia organizacji. Celami stały się firma MAN w Grand Bigard, Centrum Studyjne Partii Liberalnej w Brüssel – Ixelles oraz budynek Flamandzkiej Partii Chrześcijańsko – Ludowej w miejscowości Gent. Końcówka tego roku przyniosła kolejne ataki organizacji na firmę Motorola (podczas wizyty w Belgii prezydenta USA Ronalda Reagana), zniszczono maszty telekomunikacyjne bazy lotniczej Bierset, pompy rurociągu NATO. Podczas kampanii terrorystycznej trwającej 14 miesięcy CCC dokonały 30 zamachów, przynajmniej tak uważano. Ugrupowanie atakowało cele związane z NATO oraz instytucje prawdopodobnie pracujące na jego rzecz. W zamachach zginęły 2 osoby, było mnóstwo rannych. W grudniu 1985 roku policja zatrzymała przywódców CCC i ośmiu członków organizacji. Przywódcą był Pierre Carette, z zawodu drukarz. Ważnym

aresztowanym terrorystą był Luc van Acker, technik elektronik, który konstruował zapalniki czasowe tak dla CCC jak również drugiej belgijskiej organizacji terrorystycznej Front Révolutionnaire d'Action Proletarienne

(FRAP). CCC współpracowała z francuską organizacją Action Directe – Akcja Bezpośrednia. W drukarni przywódcy CCC były drukowane biuletyny i materiały propagandowe Action Directe. Zabezpieczone w konspiracyjnym lokalu CCC dokumenty wskazywały na próby połączenia takich organizacji terrorystycznych jak niemiecka RAF (Frakcja Czerwonej Armii) czy włoskie Czerwone Brygady. Skuteczna akcja policji belgijskiej spowodowała rozbitcie organizacji, która od grudnia 1985 r. nie przeprowadziła żadnych akcji. W 2000 r. uwolniona została członkini CCC Pascale van de Geerde, skazana w 1986 r. w raz z trzema innymi członkami ugrupowania na karę dożywotniego więzienia. W 2003 roku więzienie opuścił Pierre Carette.

Logo CCC

(KPK)

**Rodzinie i bliskim mjr. Krzysztofa Woźniaka,
oficera Jednostki GROM poległego
śmiercią walecznych w Afganistanie**

wyrazy najgłębszego współczucia
składa Redakcja e-Terroryzm.pl

Non omnis moriar

Media wobec terrorystów – kilka uwag

Jednym z najpopularniejszych obszarów tematycznych w środkach masowego przekazu jest przemoc. W przeciągu ostatnich kilkunastu lat jednym z najczęściej poruszanych tematów jest przemoc związana z atakami terrorystycznymi. Przekazy medialne nie wyjaśniają jednak złożonej istoty tego zjawiska, najwięcej uwagi poświęcając skutkom działań terrorystycznych. Informacje są silnie upolitycznione, opierają się również często na nieprawdziwych lub szczątkowych danych.

Zasadniczy problem wynikający z upolitycznienia wiadomości medialnych stanowi próba wartościowania stron konfliktów zbrojnych i wojen przez środki masowego przekazu. Obowiązkiem dziennikarzy powinno być obiektywne relacjonowanie, a nie ocenianie wydarzeń w zgodzie z przyjętą polityką informacyjną rządu czy nastrojami społecznymi. Postępując inaczej media tworzą i rozpowszechniają tzw. fakty medialne, czyli wiadomości z założenia niezgodne z prawdą, posiadające jednak istotny wpływ na kształtowanie opinii publicznej.

Warto zwrócić w tym kontekście uwagę na popularność i mnogość określeń, mających ułatwić identyfikację uczestników nieregularnych działań zbrojnych jak i samych uczestników aktów terrorystycznych. I tak termin „terrorysta” ma z reguły pejoratywny charakter, podczas gdy zwrot „partyzant” zazwyczaj wartościuje pozytywnie. Często obydwu określeń używa się przemienne zwłaszcza ze względu na ich upolitycznienie. Tymczasem można wskazać szereg różnic (przede wszystkim w zakresie wykorzystywanych metod działań – przeprowadzania ataków) pozwalających na właściwą identyfikację osób zaangażowanych w działania terrorystyczne i partyzanckie, opisanych w tabeli nr 1.

Jak zatem widać rozróżnienie pojęć „terrorysta – partyzant” nie wiąże się wyłącznie z przestrzeganiem określonych zasad moralnych uznawanych i przestrzeganych przez jedną ze stron konfliktu i ich bezwzględnym odrzuceniem przez oponentów politycznych.

Ludzie z natury „szufladkują” innych na podstawie tego, co usłyszą, lub tego, co zobaczą. **Wówczas tworzą się lub umacniają już funkcjonujące stereotypy,**

Lp.	Terroryści	Partyzanci
1.	Bezwzględnie odrzucają obowiązujące normy prawne i moralne	Zazwyczaj działają z poszanowaniem międzynarodowego prawa konfliktów zbrojnych (głównie konwencji genewskich)
2.	Bezpośrednim celem terrorystów pozostaje wywołanie i utrzymanie strachu w społeczeństwie	Nadrzędny cel partyzantów stanowi walka zbrojna z okupantem
3.	Terroryści są aktywni również na obszarze innych krajów (agresorzy)	Partyzanci prowadzą walkę na terytorium swojego państwa, które zostało zajęte przez wrogą armię (obrońcy)
4.	Nie ujawniają publicznie swojej przynależności do organizacji terrorystycznej	Z reguły posiadają wyróżniające oznakowanie (umundurowanie)
5.	Ludność cywilna, stanowiąca częsty cel pośredni zamachów, zwykle sprzeciwia się działaniom terrorystów	Partyzanci są w większości popierani przez ludność cywilną, której bronią
6.	Terroryści najczęściej są zwalczani przez wojsko	Partyzanci często kooperują z regularną armią
7.	Unikają potyczek bezpośrednich	Nierzadko biorą udział w bezpośrednich starciach

Źródło: opracowanie własne na podstawie książki J. Horgana, Psychologia terroryzmu, Warszawa 2008.

które oparte są na szczątkowej lub błędnej wiedzy. Bardzo trudno je później przekształcić. W tworzeniu stereotypów „pomagają” społeczeństwu media. Są one w stanie skutecznie wmówić zwyktemu człowiekowi prawie wszystko, jeśli jest w miarę wiarygodne. W dzisiejszych czasach niestety niewiele jest w informacjach rzetelności i prawdy. Wiadomość ma się przede wszystkim sprzedać. *Informacja stała się towarem, a ponieważ dobry towar jest dostosowany (...) do klienta, to on (...) określa jego (zazwyczaj niskie) standardy*¹. Dla szarego obywatela ważniejsza jest atrakcyjność i sensacyjność, a nie rzetelność wiadomości. Media są również jednym z głównych autorytetów dla takiego obywatela, przyjmuje on więc prawie bezkrytycznie to, co otrzymuje od środków masowego przekazu (często otrzymuje właśnie typowe stereotypy).

Dominujące podejście do terrorysty przedstawia go jako **jednostkę psychopatyczną**. Można znaleźć tu cechy wspólne np. poczucie braku winy za popełniane czyny. Trzeba jednak powiedzieć, że nie każdy psychopata ma skłonności do czynienia przemocy, a już na pewno nie jest w stanie dostosować się do reguł panujących w licznych grupach społecznych. Psychopata działa w sposób spontaniczny, dążąc nieomal do natychmiastowego „zaspokojenia” swoich psychopatycznych potrzeb, natomiast zamach terrorystyczny poprzedzają często wielomiesięczne przygotowania. Można więc założyć, że media przedstawiają daleki od prawdy obraz rzeczywistości.

Należy również wspomnieć o tym, iż środki masowego przekazu (w tym przypadku głównie telewizja), pokazując przemoc, same zastawiają na siebie pewnego rodzaju pułapkę. Otóż im więcej scen przemocy jest w mediach, tym bardziej ludzie przyzwyczajają się do nich i potrzebują widzieć coraz to więcej i bardziej drastyczne sceny. Codzienne serwisy informacyjne podają nam znaczną dawkę przemocy, pokazując jak bardzo niebezpieczny jest nasz obecny świat. Terroryzm stanowi w mediach jedno z najczęściej poruszanych zagadnień, nie tylko z obszaru problematyki destrukcyjnej działalności człowieka. **Atrakcyjność tematu** wiąże się z sensacyjnością omawianej problematyki.

Kolejnym problemem, który się pojawia w tym obszarze jest fakt, iż po 2001 r. powstała **trudna do oszacowania ilość tekstów dotyczących terroryzmu**. Spowodowało to, że nawet osoby zainteresowane tą problematyką nie są w stanie dokonać kompletnego przeglądu tejże literatury. Przez zalanie tak wielką ilością informacji, cały czas umyka dogłębne zrozumienie problemu terroryzmu. W wyniku przesylenia wiadomościami o atakach terrorystycznych kolejne o nich informacje nie wzbudzają już zaskoczenia. Każdy kolejny akt terrorystyczny jest szokiem, jednak już nie wprowadza w osłupienie, ponieważ w mediach przemoc jest tematem na porządku dziennym.

Ważny jest fakt, że terroryści już dawno docenili siłę mediów i konsekwentnie ją wykorzystują. Potrafią zapewnić sobie obecność dziennikarzy na miejscu zamachu. Nagrywają przeprowadzane tortury i egzekucje porwanych osób, co trafia później do telewizji, czy też Internetu. Terroryści wiedzą, że media to ich drugie narzędzie walki. Z dokładnością reżyserują swoje zbrodnie, spełniając tym samym podobną rolę jak fachowcy od reklamy. Chcą oddziaływać na jak największą liczbę osób. To dzięki środkom masowego przekazu mogą wywołać falę paniki i strachu.

Aby móc lepiej zrozumieć istotę omawianej problematyki, nie wolno ograniczać się wyłącznie do treści prezentowanych przez media. Ciągła pogoń za sensacją negatywnie wpływa na ich jakość. Warto poświęcić nieco czasu, aby zapoznać się z naukową literaturą przedstawiającą zajmujące nas zagadnienia. Okazuje się wtedy, że rzetelna wiedza znajduje się często niemal na wyciągnięcie dłoni np. w pobliskich zbiorach bibliotecznych.

Opracowanie na podstawie pracy dyplomowej: A. Skonieczna, Treść pojęć: partyzant – rebeliant – terrorysta i ich odbiór społeczny oraz polityczny, obronionej w Wszechnica Polska Szkoła Wyższa w Warszawie, Warszawa 2012.

Przypisy

- 1 T. Goban-Klas, Media i terroryści. Czy zastraszą nas na śmierć?, Kraków 2009, str.73.

Bibliografia

- Horgan J., Psychologia terroryzmu, Warszawa 2008.
- Goban-Klas T., Media i terroryści. Czy zastraszą nas na śmierć?, Kraków 2009.

KAZIMIERZ KRAJ

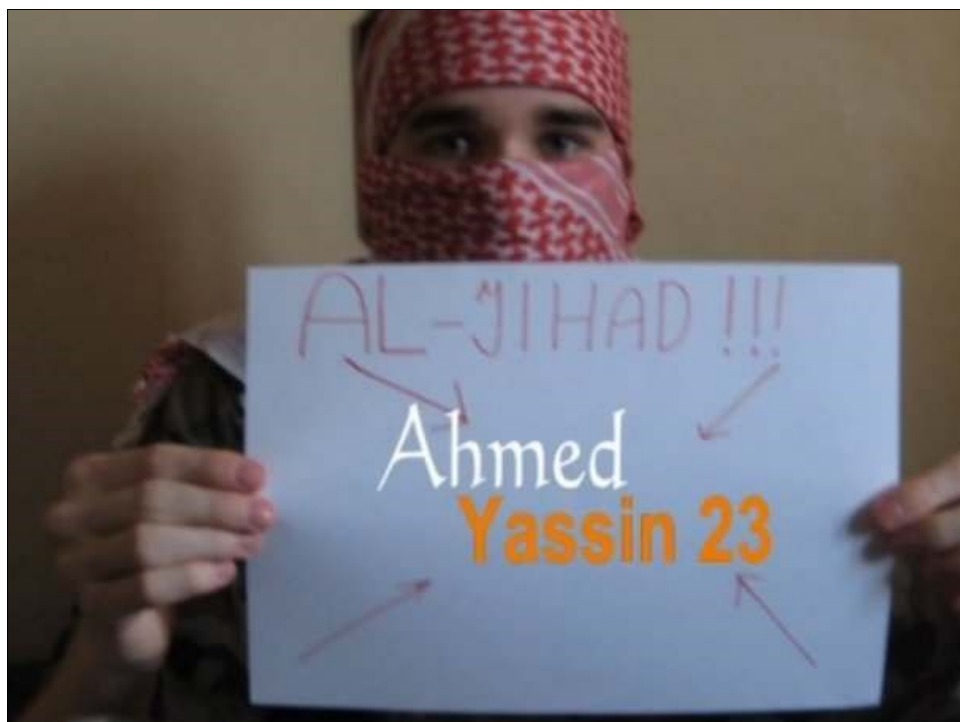
Ahmed Yassin 23, ciąg dalszy...

Gdy pięć miesięcy temu wstecz komentowałem sprawę Artura Ł. – Ahmeda Yassina 23 postawiłem brylanty przeciwko orzechom, że sprawa naszego młodzieńca okaże się prozaiczna.

I wszystko wskazuje, że tak się stanie. W dniu 21 grudnia 2012 r. do sądu wpłynął wniosek prokuratora o umorzenie postępowania i zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia Artura Ł. w zakładzie psychiatrycznym. Mimo wniosku prokuratora Sąd Okręgowy przedłużył tymczasowy areszt bohaterowi naszego felietonu. Nie znam przesłanek takiego postępowania sądu, dlatego go nie komentuję.

Nadal podtrzymuję moje stwierdzenia z poprzedniego komentarza. Sprawa jest dęta. Operacja mająca być największym zagrożeniem dla EURO 2012 powoli, w mojej ocenie, staje się sprawą, która nie pomogła uchronić Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego przed zmianami jej kompetencji i zakresu działania. Podobnie, moim zdaniem, rozstrzygnie się sprawa Brunona K. Myślę, że te znane sprawy oraz inne o których nic nie wiemy, przyczyniły się do takiego, a nietuzinkowego postępowania premiera z podległymi mu służbami specjalnymi.

Zastanówmy się drodzy Czytelnicy, gdybyśmy przystępowali do przygotowań do przeprowadzenia aktu terrorystycznego to prowadzilibyśmy ożywioną działalność publicystyczno-propagandową, na tak ogólnie dostępnym forum jakim jest Internet. Tak, jeśli byłiby-

Źródło: Gazeta Wyborcza

śmy niespełna rozumu lub naszym marzeniem byłoby zostanie krótkotrwałym bohaterem mediów, a nie skutecznym terrorystą. Wiemy oczywiście, że Breivik głosił swoje poglądy w sieci, lecz raczej bez rozgłosu prowadził właściwe przygotowania do zamachu. Po to m.in. zakupił farmę, by móc bez podejrzeń dokonywać zakupów nawozów sztucznych w dużych ilościach.

Działalność organizacji terrorystycznej jest z natury rzeczy prowadzona z zastosowaniem zasad i reguł konspiracji. Gdyby tak nie było, to tajne służby i policje całego świata nie miały by ciągle na głowie problemu terroryzmu.

Analizując sprawę Artura Ł. oraz Bruna K. pozostałe postawić pytanie, czy polski kontrwywiad wraz z uruchomionym ponad cztery lata temu Centrum Antyterrorystycznym ABW jest w stanie nas uchronić przed profesjonalnymi terrorystami. Szczęście kiedyś się kończy.

KAZIMIERZ KRAJ

Brunon K., Tomasz Sekielski, terroryzm i Sejm

Dwa miesiące temu byliśmy epatowani doniesieniami związanymi z czynkami dr. Brunona K. z Krakowa. Budynek Sejmu miał zostać zmieciony z powierzchni ziemi za pomocą potężnego ładunku wybuchowego sporządzonego przez znawcę materiałów wybuchowych z Uniwersytetu Rolniczego. Brunon K. został rozpracowany przez profesjonalistów z ABW.

We wtorek, 7 stycznia br. oglądając program Tomasza Sekielskiego *Po prostu* zacząłem się zastanawiać po co w Polsce potrzebne są wyspecjalizowane służby ochronne np. BOR czy Straż Marszałkowska, nie mówiąc już o innych służbach specjalnych i policyjnych.

Tomasz Sekielski w okresie dwóch tygodni zaplanował, zorganizował i przeprowadził udany „zamach” bombowy na Sejm. Zgromadził materiały niezbędne do wykonania bomby, opracował sposób dotarcia do wnętrza budynku parlamentu. „Zamachowiec” wniósł „bombę” i swobodnie poruszał się po obiekcie z dobrą siecią monitoringu wizyjnego, bez przepustki. Miało to miejsce już po odtrąbieniu z fanfarami profesjonalnego sukcesu z zatrzymaniem i aresztowaniem Brunona K.

Służby ochronne, w związku z powyższym, powinny znajdować się w stanie podwyższonej uwagi i zaostrego reżimu przepustkowego. Lecz jak udo-
wodnił dziennikarz, nic takiego nie miało miejsca.

Co by było gdyby zamiast dziennikarskiego „zamachowca” do Sejmu dostał się terrorysta – samobójca. Zastępy naszych postów zostałyby mocno przereźdzone.

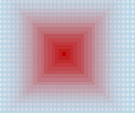
Powstaje więc pytanie? Czy jesteśmy w stanie się obronić przed faktycznie profesjonalnym terrorystą (terrorystami), skoro przygotowany na kolanie (dwa tygodnie) plan się powiódł. Rozmyślnie używam słowa profesjonalny. Ponieważ mogę swobodnie sięgać pamięcią kilkadziesiąt lat wstecz, to muszę stwierdzić, że co najmniej kilkanaście ostatnich lat obserwacji przestrzeni publicznej lub polityki wskazuje, że nadużywa-

my terminologii, która ma pokazywać nasze kompetencje, a tak naprawdę deprecjonuje używane słownictwo.

Celują w tym szczególnie osoby publiczne, politycy lub urzędnicy. Mówimy profesjonalna armia, profesjonalne służby, GROM to jedna z najlepszych, a może najlepsza jednostka specjalna na świecie. Prowadzimy audyty, które nic nie dają. Stosujemy górnolotne nazewnictwo: Siły Powietrzne, Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych, Centralne Biuro Antykorupcyjne, walczymy z „mafią” (sic!) pruszkowską, przeprowadzamy operacje specjalne, komandosi ćwiczą w szkołach przetrwania na całym świecie, próbujemy budować polskie FBI (ABW), pracujemy pod przykryciem, organizujemy ponoć znakomite Centrum Antyterrorystyczne itd.

Posiadamy taką ilość generałów wojska oraz różnych służb, w proporcji do liczebności tych instytucji, że moglibyśmy wspomóc naszych sąsiadów. Czy to wszystko przekłada się na jakość. Szef BOR generał dywizji, jego zastępca generał brygady, szef AW generał, były już szef ABW – generał. W Policji również roi się od wężyków generalskich, ale jest ich i tak mniej niż wojsku, którego stan osobowy porównywalny jest z siłami policyjnymi¹.

Gdy popatrzymy realnie, to rzeczywistość skrzeczy. Siły Powietrzne – stan liczebny lotnictwa wojskowego, jego wyposażenie etc. pokazują, że to nie Air Force, lecz małe i skromne lotnictwo wojskowe, w porównaniu np. do Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju w których służyłem. Straż Marszałkowska nie wykazała się tym, co można podciągnąć pod działania profesjonalne. „Zamachowiec” nie został zidentyfikowany jako niepożądany gość i zatrzymany na terenie Sejmu, po tym jak udało mu się wejść. CBA ani nie jest centralne ani tak naprawdę antykorupcyjne np. w porównaniu ze zwykłą szarą policją. Wszędzie towarzyszy nam tzw. szpan, zadęcie, samochwalstwo.

Cichociemni mieli tzw. kurs korzonkowy, nie żadne szkoły przetrwania (survivalowe), lecz śmiem twierdzić, że mój nauczyciel cichociemny Władysław Wiśniewski ps. Wróbel przetrwałby w polu dłużej niż absolwenci współczesnych szkoleń komandosów.

Pracujemy „fachowo” pod przykryciem, ale sobie robimy upubliczniane zdjęcia z operacji. Jak to się ma do głoszonego profesjonalizmu, kwalifikacji zawodowych i intelektualnych agentów CBA. Oficerowie kontrwywiadu wojskowego prezentują się w pełnym rynsztunku na Naszej Klasie. Politycy i wysocy urzędnicy stale gubią laptopy z dyskami na których znajdują się informacje niejawne. Wszędzie widać bez troskę. Walczymy z „mafią”. Pewnie, gdy to hasło słyszą w zaświatach, sędzia Falcone i generał Dalla Chiesa, to śmieją się do rozpuku.

Już kiedyś Centralne Biuro Śledcze było ogłaszane polskim FBI. Teraz miało nim być ABW. Może nam ten zamiar przejdzie, gdy prześledzimy co nieco wstydlivą historię powstania i funkcjonowania FBI, profesjonalnie opisaną przez Tima Weinera. Ten laureat wielu nagród jest profesjonalistą, w swoich fachu, w pełnym tego słowa znaczeniu.

Pani Marszałek Sejmu, Ewa Kopacz, mówi Tomaszowi Sekielskiemu o przeprowadzonym audycie bezpieczeństwa w Sejmie, ale rezultaty zobaczyliśmy w telewizji. I znowu piękne dumne słowo audyt. A może należało przeprowadzić zwykłą kontrolę, albo podnieść codzienne wymagania wobec pełniących służbę strażników, a może przełożeni nie nadają się na swoje stanowiska.

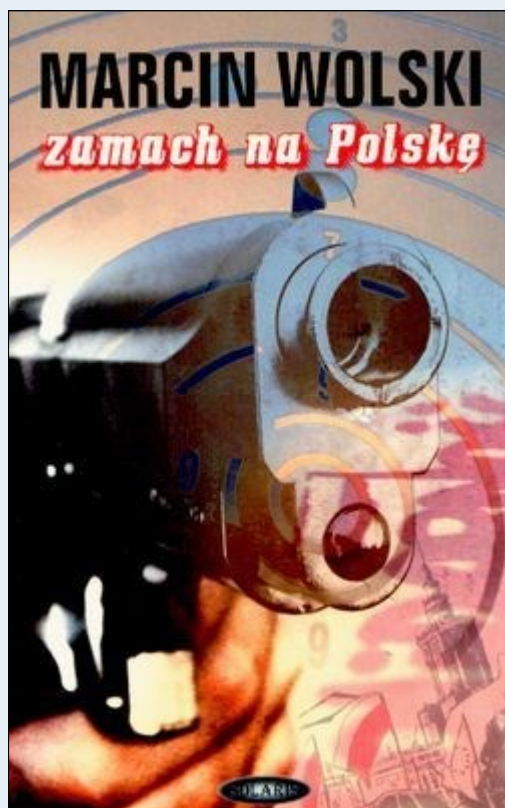
Szanowni Czytelnicy, może zrobimy tak jak wystarczało to przez ponad sto lat władzom Stanów Zjednoczonych. Administracja federalna nie dysponowała policją czy służbami specjalnymi na szczeblu federalnym, lecz posługiwała się do zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego prywatnymi agencjami detektywistycznymi, jak np. sławną Agencją Pinkertona. Prywatyzujemy nie firmy, lecz służby. Własność prywatna podobno podnosi wydajność, więc

może podniesie też profesjonalizm niezbędny służbom specjalnym i ochronnym. Wojny prowadzone są przez prywatne armie (Irak, Afganistan), to dlatego za wywiad, kontrwywiad, bezpieczeństwo wewnętrzne nie mogą odpowiadać spółki z o.o. i akcyjne. Może tak będzie profesjonalniej i bezpieczniej.

Przypisy

- 1 W całym MSW służy 39 generałów, 18 ma Policja (ale liczy 100 000 funkcjonariuszy), 3 BOR, 14 generałów PSP, 4 generałów SG. Najwięcej generałów przybyło w 2011 r, Polityka 4/2013, s. 6.

Biuletyn poleca:

M. Wolski, **Zamach na Polskę**, Warszawa 2005, ss. 230.

TOBIASZ MAŁYSA

TETRA – łączność o znaczeniu krytycznym

W akcji ratowniczej oprócz doskonałego przygotowania, wyszkolenia oraz sprzętu, niezbędna jest sprawna komunikacja. Wymagana jest ona zarówno na miejscu zdarzenia, pomiędzy jednostkami konkretnej służby jak i z innymi służbami. Potrzeby dobrej komunikacji widać szczególnie, gdy w akcji biorą udział różne służby, zwłaszcza z różnych rejonów państwa. Podczas zamachów na Metro w Madrycie (11 marca 2004 r.) sieć telefonii komórkowej GSM bardzo szybko została przeciążona natłokiem komunikacyjnym i nie działała przez kolejne 8 godzin. W tym czasie to właśnie system TETRA obsługiwał łączność zarządzania kryzysowego, realizując ponad 180 000 połączeń służb prowadzących akcję ratowniczą¹. Oparty na standardzie TETRA system komunikacji AIRWAVE² zdał także egzamin po eksplozjach w Londynie 7 lipca 2005 r. Również gdy w 2008 roku doszło do wielkiej awarii elektryczności w Szczecinie³, to właśnie niezależny od telefonii komórkowej system TETRA umożliwiał zintegrowaną łączność służbom ratunkowym - wszystkie najważniejsze służby wykorzystywały wspólny kanał działania. Na czym opiera się zatem i co umożliwia ten system komunikacji radiowej?

Nowoczesne centrum dowodzenia Straży Pożarnej w Helsinkach (Finlandia). Wóz w części komunikacyjnej oprócz standardu TETRA (dwa szyfrowane radiotelefony), obsługuje także telefaks, sieć WLAN, GSM, VHF, radiostacje lotniczą, telefon satelitarny i dostęp do internetu.
Fot. Jonik, commons.wikimedia.org

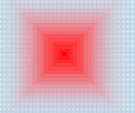
Architektura i budowa systemu

TETRA (ang. TERrestrial Trunked Radio) to otwarty standard cyfrowej radiotelefonicznej łączności dyspozytorskiej, stworzony przez ETSI (Europejski Instytut Norm Telekomunikacyjnych)⁴. W dużym uproszczeniu jest to przeniesienie technologii GSM (znanej z telefonii komórkowej) do ręcznych radiotelefonów, tworzących cyfrową sieć⁵, przewyższającą zasięgiem i możliwościami tradycyjną łączność analogową (np. Private Mobile Radio).

Komunikacja w tym standardzie nie tylko umożliwia lepsze wykorzystanie dostępnego pasma radiowego, ale oferuje wysoko funkcjonalne usługi. Uwzględnia uwarunkowania służb ratunkowych oraz ich wzajemnego współdziałania. Zapewniając uczestnikom interoperacyjny, bezpieczny i niezawodny dostęp do kompleksowej wymiany informacji, zachowuje jednocześnie ich odrębność oraz niezależność. Użytkownik ma dostęp tylko do uprawnionych grup. Połączenia są realizowane w czasie poniżej 0,5 s, więc niemal natychmiast, co ma znaczenie w prowadzeniu akcji ratunkowych. Ponadto system posiada własną infrastrukturę i jest odporny na wiele sytuacji kryzysowych, podczas kiedy sieci np. te-

Jednostka szwedzkiej policji wyposażona oprócz radiostacji starszego typu także w urządzenie pracujące w systemie TETRA.
Fot. Bobjork, commons.wikimedia.org

lefonii komórkowej ulegają przeciążeniu bądź wyłączeniu. TETRA może wtedy nadal działać, umożliwiając swoim abonentom komunikację⁶.

Standard jest tzw. systemem trunkingowym, umożliwiającym wielu potencjalnym użytkownikom korzystanie z niewielkiej liczby kanałów (przy np. małej przepustowości). W odróżnieniu od klasycznej telekomunikacji dyspozytorskiej, gdzie każdy użytkownik dysponuje swoim kanałem, idea trunkingu opiera się na układzie sterującym, który dynamicznie przełącza użytkowników na pozostające w dyspozycji wolne kanały. Nowe połączenia są kolejgowane w razie braku wolnych miejsc, czekając na swoją realizację. Tego typu systemy funkcjonują już w telefonii stacjonarnej i komórkowej. TETRA wykorzystując trunking pozwala natomiast na komunikację radiową, na popularnych częstotliwościach (380-470 MHz, i 870-933 MHz). Umożliwia transmisję mowy i danych (łącznie odbiorców indywidualnych bądź grupowych), a komunikacja może być szyfrowana i autoryzowana. Możliwe jest nadawanie priorytetów określonym odbiorcom czy rodzajom połączeń, co zezwala na łączności nawet w przypadku zapelnienia przepustowości. W zależności od sytuacji, dyspozytor może połączyć kilka rodzajów służb w jeden kanał komunikacji, usprawniając reagowanie. Gdy użytkownik jest chwilowo niedostępny (np. będąc poza zasięgiem), informacje nadane do niego będą przechowywane⁷. Inne zalety to obsługa poczty e-mail, wiadomości tekstowych (podobnych do SMS), zwiększenie zasięgu za pomocą przewoźnego przekaźnika, eliminacja szumów, filtrowanie wiadomości albo dyskretny nasłuch (jeśli zezwalają na to uprawnienia)⁸. Wybór niektórych możliwości zależy jeszcze od opcji oferowanych przez użytkowane urządzenie.

Standaryzacja systemu dotyczy normalizacji jego usług i interfejsów. Konkretnie rozwiązania leżą w rękach producentów podzespołów. Zezwala to, przynajmniej teoretycznie, na współpracę sprzętu wielu różnych dostawców. Pod tym względem standard odróżnia się od zamkniętych firmowych systemów, umożliwiając dodatkowo współpracę z innymi systemami łączności⁹.

Architektura tego systemu dzieli się na centrale, stacje bazowe (także mobilne), sieć szkieletową oraz dostępową, podsystem konsol dyspozytorskich i zarządzania siecią i radiotelefony (ręczne, przewoźne, bazowe i specjalne)¹⁰. Uzupełnienie stanowią wzmacniacze sygnału i przekaźniki. Instalacja tzw. bram zezwala ponadto na współpracę z innymi sieciami, jak telefonii stacjonarnej, komórkowej. Możliwe jest wydzielenie niezależnych podsystemów (tzw. VPN), np. dla każdej ze służb, zachowując ich autonomię w codziennym działaniu. Połączenie ich poprzez dyspozytora¹¹ w jedną grupę nastąpi np. podczas akcji ratowniczej, zwiększając pozytywne efekty współdziałania w sytuacji kryzysowej (wywołując tzw. efekt synergii).

Specjalistyczne oprogramowanie komputerowe oferuje dodatkowe funkcje, pozwalające nie tylko na szczegółowy monitoring działania sieci i zarządzanie nią, ale też i lokalizację użytkowników. Inne możliwości to np. dostęp do danych z urządzeń pomiarowych i telemetrycznych, korzystanie ze specjalistycznych baz danych (typu GIS), wyświetlanie map i planów budynków, przesyłanie obrazu z miejsca akcji, zdalne sterowanie urządzeniami (np. ostrzegającymi) itp. TETRA jest modularna i skalowalna, a elementy jej infrastruktury w dużej mierze kompaktowe, mogąc być rozwijane wraz ze wzrostem potrzeb lub w następstwie zmiany warunków. Najprostszy system może zatem składać się tylko ze stacji bazowej oraz terminali¹², gdy rozbudowany system będzie posiadać ponadregionalny zasięg. Co więcej, TETRA oferując wysoką funkcjonalność (dorównującą, a nawet pod pewnymi względami przewyższającą telefonię komórkową i łączność internetową) może jednocześnie funkcjonować w oparciu o niezależne źródła zasilania, co podnosi niezawodność systemu. Również elementy składowe, jak np. radiotelefony są często wykonywane z materiałów podwyższonej

ZOBACZ WIĘCEJ:

- Polski serwis poświęcony w całości standardowi TETRA:
<http://tetraforum.pl/>

jakości i pozwalają na pracę w trudnych warunkach. Niesprawność nawet kilku modułów nie przerywa działania, zmniejsza jedynie przepustowość albo dostępne funkcje. Możliwości systemu mogą być wykorzystywane wszędzie, gdzie potrzebna jest skuteczna radiokomunikacja, również przez użytkowników komercyjnych, np. w transporcie¹³.

Praktyczne rozwiązania

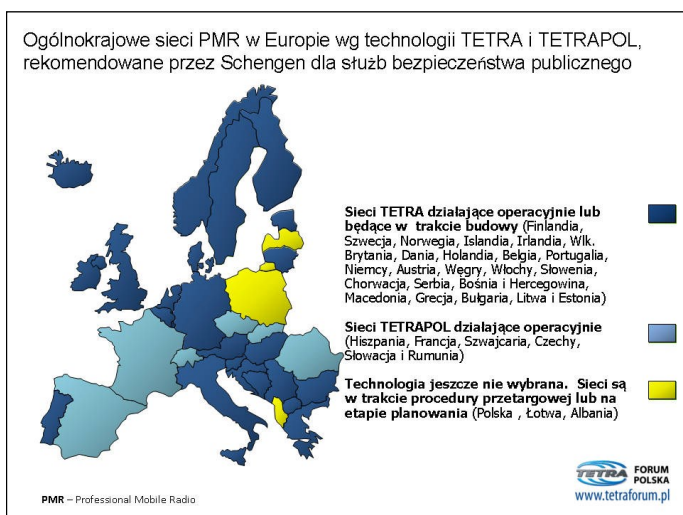
W radiotelefony dla systemu łączności TETRA wyposażone jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne S.A. w Krakowie. Zamówione w sierpniu 2012 roku 100 sztuk radiotelefonów trafiło do pojazdów krakowskiej komunikacji miejskiej, umożliwiając nie tylko transmisję rozmów i danych, ale i zdalne pozycjonowanie pojazdów¹⁴. Stosowanie systemu przez transport publiczny pozwala na zwiększenie bezpieczeństwa i jakości świadczonych usług, umożliwiając m. in. korektę rozkładów jazdy, instalację dynamicznych tablic informacyjnych na przystankach, kontrolę stanu i sprzedaży biletów, czy zdalny monitoring wne-

trza pojazdu¹⁵. Wdrożenie systemu ułatwia przystosowanie transportu publicznego do funkcjonowania podczas sytuacji kryzysowych (np. klęsk żywiołowych), integrując go z innymi lokalnymi użytkownikami, co pozwala na lepsze wykorzystanie potencjału logistycznego.

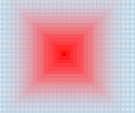
W Polsce wśród kilkudziesięciu użytkowników TETRA oprócz zakładów komunikacji miejskiej są jeszcze m. in. niektóre z komend wojewódzkich policji, porty lotnicze i terminale kontenerowe, a także Żandarmeria Wojskowa, bazy lotnicze czy elektrownie¹⁶. Są to jednak systemy rozproszone, w niewielkim stopniu, bądź wcale niepowiązane z innymi użytkownikami.

Widoczna na fotografii stacja jest częścią holenderskiej sieci radiowej bezpieczeństwa publicznego C2000, pracującej w systemie TETRA.
Fot. Wilbert van de Kolk, commons.wikimedia.org

Mapa przedstawia aktualny status ogólnokrajowych cyfrowych sieci łączności radiowej w Europie. Rekomendacja Schengen stanowi, iż „kraje Schengen powinny wdrożyć cyfrowe sieci radiowe o charakterze ogólnokrajowym (...) wykorzystujące technologie TETRA lub TETRAPOL”. Większość krajów kontynentu zbudowała tego typu sieci lub realizuje ostatnie etapy ich budowy. Polska to ostatnie duże państwo Europy nie posiadające cyfrowego ogólnokrajowego systemu łączności radiowej dla służb ratunkowych. W Europie oprócz Polski jeszcze tylko Łotwa i Albania nie rozpoczęły realizacji żadnego z rekomendowanych rozwiązań.
Źródło i fot. tetraforum.pl

Pełnowymiarowy Ogólnokrajowy Cyfrowy System Łączności Radiowej

Oparty na technologii Tetra, Pełnowymiarowy Ogólnokrajowy Cyfrowy System Łączności Radiowej miał zostać uruchomiony w Polsce już na Euro 2012. Przetarg wart 500 mln zł został unieważniony¹⁷. W rezultacie systemy łączności w standardzie TETRA działają w Polsce lokalnie, w sposób nie skoordynowany, nie będąc połączone wzajemnie w sieć. Tymczasem narodowa TETRA wdrażana jest z powodzeniem w Niemczech¹⁸, a w Norwegii¹⁹ miesiąc temu plan budowy sieci bezpieczeństwa publicznego w tym standardzie został zaakceptowany. Wiele innych krajów Europy, jak m. in. Szwecja, Wielka Brytania, Finlandia już wdrożyło własne systemy o zasięgu ogólnokrajowym.

Z eteru na ziemię

Warto zaznaczyć, że choć system TETRA to otwarty standard, nie definiuje on wszystkiego, a jedynie główne interfejsy. Sprawia to, że dowolne łączenie urządzeń wielu producentów w infrastrukturze TETRA pomimo spełniania przez nie wymagań standardu może napotkać na przeszkody²⁰. Pewnym ograniczeniem we wdrażaniu TETRA są też wymagania posiadania odpowiedniej infrastruktury. To użytkownik systemu musi ją wybudować, uzyskać częstotliwości radiowe od UKE i zadbać o zorganizowanie całodobowej obsługi systemu, co pociąga za sobą wysokie koszty. Centralizacja systemu, czyli umieszczenie infrastruktury w jednym miejscu zmniejszając koszty zwiększa ryzyko awarii czy wystąpienia zakłóceń. Decentralizacja podzespołów jest więc pożądana, zwiększając nie tylko zasięg ale i pewność funkcjonowania, choć jest to rozwiązanie droższe. TETRA również nieustannie ewoluuje, a nowe jej wersje zwiększają ilość i jakość świadczonych usług. Chęć nadążania nad rozwojem technologii może jednak wymuszać okresową wymianę starzejącego się sprzętu. Mimo wszystko, TETRA jest rozwiązaniem dojrzałym i wypróbowanym, oferującym wysoką funkcjonalność, mocno zwiększającym możliwości wszystkich podmiotów zarządzania kryzysowego, które wymagają skutecznej łączności.

Przypisy

- 1 Por. B. Miałnikiewicz, Dimetra IP - system TETRA Motoroli - sprawdzona i skalowalna platforma IP - od rozwiązań lokalnych - po systemy ogólnokrajowe, s. 24. Źródło online: [<http://tetraforum.pl/doc/konf/spotkanie5/cz1.pdf>], dostęp: 2013-01-01.
- 2 Zob. Technology to the rescue. Źródło online: [<http://www.guardian.co.uk/technology/2005/jul/14/society.internet>], dostęp: 2013-01-02.
- 3 Por. S. Kosieliński, Spokojnie, to tylko awaria. Źródło online: [<http://mobile.computerworld.pl/artykuly/57849/Spokojnie.to.tylko.awaria.html>], dostęp: 2013-01-02.
- 4 Por. Co to jest TETRA? Źródło online: [<http://tetraforum.pl/tetra-overview/co-to-jest-tetra.html>], dostęp: 2013-01-01.
- 5 Więcej różnic pomiędzy systemem GSM a standardem TETRA - Zob. L. Kossobudzki, System TETRA, [w:] Telekomunikacja i techniki informacyjne, 3-4/2005, s. 70-71.
- 6 Por. M. Kowalewski, B. Kowalczyk, H. Parapura, Łączność radiowa dla służb ratowniczych. [w:] Przegląd Pożarniczy 10/2012, s. 30-31.
- 7 Por. W. Giller, Wprowadzenie do systemów trunkingowych. S. 12. Źródło online: [<http://giller.republika.pl/>], dostęp: 2012-01-01.
- 8 Por. Zalety standardu TETRA. Źródło online: [<http://tetraforum.pl/tetra-overview/zalety.html>], dostęp: 2013-01-01.
- 9 Zob. L. Kossobudzki, System TETRA... op. cit., s. 71.
- 10 Tamże s. 69.
- 11 Tamże, s. 75.
- 12 Por. Z. Jósiewicz, Tetra - system łączności radiowej dla transportu publicznego, s. 4. Źródło online: [http://tetraforum.pl/doc/TETRA-SY-TEM_LACZNOSCI_RADIOWEJ_DLA_TRANSPORTU_PUBLICZNEGO_Zbigniew_JOSIEWICZ.pdf], dostęp: 2012-01-01.
- 13 Por. Co to jest TETRA? Źródło online: [<http://tetraforum.pl/tetra-overview/co-to-jest-tetra.html>], dostęp: 2013-01-01.
- 14 Zob. MPK Kraków zakupiło 100 radiotelefonów TETRA Motorola. Źródło online: [<http://tetraforum.pl/aktualnoci/625-mpk-krakow-zakupilo-100-radiotelefonow-tetra-motorola.html>], dostęp: 2013-01-01.
- 15 Zob. E. Żółtogórski, System bezprzewodowej łączności trunkingowej w standardzie tetra jako element wspomagający zarządzanie flotą pojazdów w miejskim przedsiębiorstwie komunikacyjnym we Wrocławiu. Źródło online: [http://tetraforum.pl/doc/Referat_TETRA_w_MPK_Wroclaw-Emil_Zolotogorski.pdf], dostęp: 2013-01-01.
- 16 Lista na dzień 2011.03.04: <http://tetraforum.pl/10-lat-tetry-w-polsce.html>, dostęp: 2013-01-01.
- 17 Zob. MSWiA wyrzuca przetarg za 500 mln zł do kosza, [w:] Rzeczpospolita, 2011-04-08, str. 6.
- 18 Zob. Budowa narodowej sieci TETRA w Niemczech zgodnie z planem. Źródło online: [<http://tetraforum.pl/aktualnoci/430-budowa-narodowej-sieci-tetra-w-niemczech-zgodnie-z-planem.html>], dostęp: 2013-01-01.
- 19 Por. Eltel Networks otrzymał kontrakt na realizację sieci bezpieczeństwa publicznego w Norwegii [Źródło online: [<http://www.eltelnetworks.com/pl-PL/Polska/Wiadomosci/Eltel-Networks-wygra-kontrakt-na-realizacj-sieci-bezpieczestwa-publicznego-w-Norwegii-/>], dostęp: 2013-01-01.
- 20 Por. Z. Jósiewicz, Tetra - system łączności radiowej dla transportu publicznego, s. 5. Źródło online: [http://tetraforum.pl/doc/TETRA-SY-TEM_LACZNOSCI_RADIOWEJ_DLA_TRANSPORTU_PUBLICZNEGO_Zbigniew_JOSIEWICZ.pdf], dostęp: 2012-01-01.

JACEK KOWALSKI

Służba Kontrwywiadu Wojskowego w systemie ochrony informacji niejawnych w Siłach Zbrojnych RP

Służbę Kontrwywiadu Wojskowego powołano 1 października 2006 roku na mocy ustawy¹. Jest to służba specjalna, której zadaniem jest ochrona obronności Państwa przed zagrożeniami wewnętrznymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa jak i zdolności bojowej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ochrona innych jednostek podległych lub nadzorowanych przez Ministra Obrony Narodowej, w tym również ochrony informacji niejawnych. Jest urzędem należącym do administracji rządowej podległym Ministrowi Obrony Narodowej. Podległość Ministrowi Obrony Narodowej jest zastrzeżona uprawnieniami Prezesa Rady Ministrów lub w przypadku jego powołania Ministra Koordynatora Służb Specjalnych². Ze względu na ogromne znaczenie ochrony informacji niejawnych i związane z tym bezpieczeństwo osobowe, fizyczne, przemysłowe i informatyczne na działanie i funkcjonowanie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, zarówno w czasie pokoju, wojny jak i podczas wykonywania zadań mandatowych w ramach misji poza granicami RP, działania Służby Kontrwywiadu Wojskowego w celu ochrony tych dóbr jest niewymiernie znacząca.

Ustawa o ochronie informacji niejawnych³ formułuje i wskazuje konieczność ochrony informacji ze względu na możliwość nieuprawnionego dostępu do tych informacji lub ich ujawnienia. Taka sytuacja jest niekorzystna dla Rzeczypospolitej Polskiej i w rezultacie może spowodować poważne szkody dla RP, a tym samym wpłynąć niekorzystnie na jej interesy. Służba Kontrwywiadu Wojskowego działając na mocy obowiązujących przepisów prawa polskiego i umów międzynarodowych pełni rolę strażnika i doradcy między innymi w ochronie informacji niejawnych w tym również w Siłach Zbrojnych RP.

Kierunki działania SKW poprzez wytyczne określa Minister Obrony Narodowej. Natomiast w przypadku powołania Ministra Koordynatora Służb Specjalnych,

kierunki działania SKW określa Koordynator jednakże w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej. Opracowane wytyczne opiniuje Kolegium do Spraw Służb Specjalnych oraz sejmowa Komisja do Spraw Służb Specjalnych. Następnie wytyczne zatwierdza Prezes Rady Ministrów i przekazuje Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wraz z opinią MON. Na podstawie wytycznych Ministra Obrony Narodowej (Ministra Koordynatora Służb Specjalnych), Szef SKW opracowuje plan działania SKW na rok następny. Po opracowaniu rocznego planu działania, zostaje on przedłożony do zatwierdzenia Ministrowi Obrony Narodowej do trzech miesięcy przed końcem roku kalendarzowego, ponadto plan działania opiniuje Kolegium do Spraw Służb Specjalnych⁴.

Co roku do dnia 31 marca, Szef SKW przedstawia sprawozdanie z działalności i wykonania budżetu SKW za poprzedni rok kalendarzowy Premierowi a Ministrowi Obrony Narodowej przedkłada do zatwierdzenia. Przedłożone sprawozdanie opiniuje Kolegium do Spraw Służb Specjalnych, jako organ opiniodawczo-doradczy Rady Ministrów. Poza tym sprawozdanie opiniuje sejmowa Komisja do Spraw Służb Specjalnych. Minister Obrony Narodowej przekazuje Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej sprawozdanie z działalności oraz wykonania budżetu SKW za poprzedni rok kalendarzowy, wraz z ich opiniami dokonanymi przez Kolegium do Spraw Służb Specjalnych.

Zadania w zakresie ochrony informacji niejawnych

Podstawowe zadania SKW zostały określone w ustawie⁵ o SKW i SWW, do których między innymi należy ochrona informacji niejawnych w SZRP.

Służba Kontrwywiadu Wojskowego prowadzi czynności rozpoznawcze, zapobiegawcze oraz wykrywa popełniane przez żołnierzy SZRP pełniących czynną służbę wojskową, żołnierzy i funkcjonariuszy SKW i SWW

oraz pracowników cywilnych SZ RP i innych jednostek organizacyjnych MON, przestępstwa przeciwko ochronie informacji określone w Kodeksie Karnym⁶. Służba Kontrwywiadu Wojskowego ochronę informacji niejawnych w ramach obowiązujących norm prawnych realizuje poprzez:

- bezpieczeństwo osobowe;
- bezpieczeństwo teleinformatyczne;
- bezpieczeństwo przemysłowe;

Wykonawcą tych zadań jest Zarząd Bezpieczeństwa Informacji Niejawnych (ZBIN SKW), który dodatkowo przeprowadza szkolenia z zakresu ochrony informacji niejawnych na podstawie ustawy⁷.

Bezpieczeństwo osobowe

Dopuszczenie do pracy, pełnienia służby lub wykonywanie prac zleconych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej, wiąże się z koniecznością przeprowadzenia postępowania sprawdzającego, którego wynikiem pozytywnym jest wydanie odpowiedniego poświadczenia bezpieczeństwa. Postępowanie to, prowadzi się w celu ustalenia, czy osoba objęta takim postępowaniem daje rękojmię zachowania tajemnicy. O ile przy dostępie do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” postępowanie sprawdzające prowadzi pełnomocnik do spraw ochrony informacji niejawnych, na podstawie polecenia wszczęcia postępowania sprawdzającego wydanego przez kierownika jednostki organizacyjnej (w typowych jednostkach wojskowych przez ich dowódców), SKW realizuje jedynie na wniosek pełnomocnika, sprawdzenie osoby objętej tym postępowaniem w instytucjach powszechnie niedostępnych. Przy stanowiskach wymagających dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „tajne” i „ściśle tajne”, postępowanie sprawdzające przeprowadza wyłącznie SKW. Podstawą wszczęcia przez SKW postępowania sprawdzającego wobec takiej osoby jest pisemny wniosek osoby upoważnionej do obsady stanowiska związanego z dostępem do informacji niejawnych w tym wypadku dowódcy jednostki wojskowej (kierownika jednostki organizacyjnej). Do wniosku, obowiązkowo musi być dołączona wypełniona przez osobę sprawdzaną ankieta bezpieczeństwa osobowego

(za wyjątkiem postępowań sprawdzających realizowanych w trybie art. 32 ust. 4 ustawy⁸). Osoba sprawdzana podpisując własnoręcznie ankietę, wyraża zgodę na prowadzenie wobec niej czynności w ramach postępowania sprawdzającego.

Gdy zachodzi konieczność uzyskania poświadczenia bezpieczeństwa (dostępu do informacji niejawnej) NATO i UE w myśl art. 11 ust. 3 ustawy⁹, w odniesieniu do jednostek organizacyjnych i osób znajdujących się we właściwości ustawowej SKW, Szef ABW pełni funkcję Krajowej Władzy Bezpieczeństwa za pośrednictwem Szefa SKW. Na tej podstawie to SKW prowadzi postępowania sprawdzające przed wydaniem poświadczeń bezpieczeństwa upoważniających do dostępu do informacji niejawnych międzynarodowych (NATO i Unii Europejskiej). W przypadku gdy w stosunku do osoby, której wydano poświadczenie bezpieczeństwa, zostaną ujawnione informacje, że nie daje lub nie zachowuje rękojmi zachowania tajemnicy, organ wydający poświadczenie bezpieczeństwa w tym przypadku SKW, wszczyna tak zwane kontrolne postępowanie sprawdzające. Kontrolne postępowanie sprawdzające, może zakończyć się dwojako:

- po pierwsze, utrzymuje się w mocy wydane poświadczenie bezpieczeństwa;
- po drugie, pozbawia się osobę wydanego poświadczenia bezpieczeństwa (takiej osobie przysługuje możliwość odwołania się od decyzji Szefa SKW do Prezesa Rady Ministrów).

Bezpieczeństwo teleinformatyczne.

Uregulowania zawarte w Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z 2011 roku¹⁰, zapewniają poprzez spójny zbiór zabezpieczeń bezpieczeństwo przetwarzanych informacji niejawnych w systemach teleinformatycznych.

SKW zadania w zakresie bezpieczeństwa informacji niejawnych w systemach teleinformatycznych realizuje poprzez zapewnienie pomocy kierownikom jednostek organizacyjnych (dowódcom jednostek wojskowych) do realizacji zadań wynikających z konieczności zabezpieczenia informacji niejawnych w omawianych systemach. Organem realizującym te zadania z ramie-

nia SKW jest Dyrektor Zarządu Bezpieczeństwa Informacji Niejawnych Służby Kontrwywiadu Wojskowego (ZBIN SKW). Dyrektor ZBIN SKW wydaje zalecenia dotyczące tej problematyki zgodnie z ustawą o ochronie informacji niejawnych¹¹ wydając zalecenia odnoszące się do bezpieczeństwa teleinformatycznego.

SKW realizuje w ramach bezpieczeństwa teleinformatycznego realizuje:

- akredytację bezpieczeństwa teleinformatycznego systemów teleinformatycznych przetwarzających informacje niejawne oznaczone klauzulą „poufne” lub wyższą ;
- weryfikację poprawności udzielenia akredytacji dla systemów teleinformatycznych przetwarzających informacje niejawne oznaczone klauzulą "zastrzeżone";
- certyfikację środków ochrony elektromagnetycznej;
- certyfikację urządzeń i narzędzi;
- certyfikację urządzeń i narzędzi służących do realizacji zabezpieczenia teleinformatycznego;
- szkolenia specjalistyczne dla administratorów systemów teleinformatycznych i inspektorów bezpieczeństwa teleinformatycznego;
- certyfikację wyrobów przeznaczonych do ochrony informacji niejawnych;

Dyrektor ZBIN SKW w imieniu i z upoważnienia Szefa SKW, wystawia następujące rodzaje dokumentów w zakresie bezpieczeństwa teleinformatycznego:

- świadectwa akredytacji bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych;
- certyfikaty: ochrony elektromagnetycznej, ochrony kryptograficznej i bezpieczeństwa teleinformatycznego (typu i zgodności), przy czym wydany przez SKW certyfikat zgodności gwarantuje zgodność wyrobu ze zdefiniowanymi wymaganiami bezpieczeństwa oraz zdolność do ochrony informacji niejawnych w określonym zakresie;
- zaświadczenia stwierdzające odbycie szkoleń specjalistycznych dla administratorów systemów i inspektorów bezpieczeństwa teleinformatycznego¹².

Bezpieczeństwo przemysłowe.

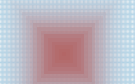
Przedsiębiorca, który zamierza realizować zadania między innymi w jednostkach wojskowych, związane z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej (tajne, ściśle tajne), zobowiązany jest, na podstawie wspomnianej wcześniej Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228), posiadać świadectwo bezpieczeństwa przemysłowego. SKW na wniosek tegoż przedsiębiorcy przeprowadza postępowanie bezpieczeństwa przemysłowego, które kończąc się wynikiem pozytywnym skutkuje wydaniem świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego.

Podczas trwania postępowania bezpieczeństwa przemysłowego jak i w czasie ważności świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego, przedsiębiorca (jednostka organizacyjna) ma obowiązek w terminie do 30 dni informowania SKW o:

- zmianach danych zawartych w kwestionariuszu przedkładanego SKW;
- zawarciu umowy związanej z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej;
- zawarciu umowy z podwykonawcą, przy czym w przypadku konieczności dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej, przedsiębiorca (jednostka organizacyjna) jest zobowiązana do obowiązkowego i niezwłocznego informowania SKW o przedmiocie umowy, nazwie i adresie przedsiębiorcy z którym zawarto umowę, klauzuli tajności umowy, ewentualnym naruszeniu przepisów o ochronie informacji niejawnych, zakończeniu wykonywania umowy. Ponadto przedsiębiorca (jednostka organizacyjna) ma obowiązek przekazania SKW kopii instrukcji bezpieczeństwa przemysłowego, kopii świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego przedsiębiorcy, z którym zawarto umowę¹³.

Obstrzenia

W przypadku gdy przedsiębiorca nie wykona swojego obowiązku¹⁴, SKW może cofnąć świadectwo bezpieczeństwa przemysłowego. Ponadto SKW w czasie ważności świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego

słowego, ma prawo przeprowadzić sprawdzenia wybranych elementów przedsiębiorcy¹⁵. Ma to na celu ustalenie, czy przedsiębiorca nie utracił z jakiejś przyczyny zdolności do ochrony informacji niejawnych.

Współdziałanie

Służba Kontrwywiadu Wojskowego w ramach swojej właściwości współdziała z:

- Sztabem Generalnym Wojska Polskiego i innymi komórkami organizacyjnymi Ministerstwa Obrony Narodowej oraz dowódcami rodzajów SZ RP, okręgów wojskowych, garnizonów wojskowych i jednostek wojskowych;
- organami, służbami i instytucjami podległymi ministrowi właściwemu do służb wewnętrznych;
- odpowiednimi organami i jednostkami organizacyjnymi podległymi ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych;
- odpowiednimi organami, służbami i instytucjami podległymi ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych;
- innymi organami, służbami i instytucjami uprawnionymi do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych¹⁶.

Podsumowanie

Ochrona informacji niejawnych w SZRP stanowi priorytet, dlatego istotną rolę w tak ważnym przedsięwzięciu odgrywa Służba Kontrwywiadu Wojskowego.

Takie elementy jak bezpieczeństwa osobowego, przemysłowego oraz teleinformatyczne wymaga szczególnego nadzoru i ciągłej eliminacji zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych dla ochrony informacji niejawnych nie tylko ważnych dla SZRP ale również a może przede wszystkim dla całej Rzeczypospolitej Polskiej.

Istotę ochrony informacji oraz odwieczną aktualność tej problematyki oddaje poniższy cytat.

„Kto zdradza tajemnicę, traci zaufanie i nie znajduje przyjaciela. Rana może być opatrzona, obelga darowana, ale ten kto wyjawiał tajemnicę nie ma już nadziei.”

Mądrość Syracha 27,16,21

Bibliografia

- I. Stankowska „Ustawa o ochronie informacji niejawnych Komentarz”, wydanie 1, Lexis Nexis, Warszawa 2011r.
- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie podstawowych wymagań bezpieczeństwa teleinformatycznego (Dz. U. nr 159, poz. 948).
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, (Dz. U. Nr 182 poz. 1228).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny z późn. zm., Rozdział XXXIII, przestępstwa przeciwko ochronie informacji niejawnych.
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. z 2006 r. Nr 104, poz. 709 z późn. zm.)

Przypisy

- 1 Rozdział I, art. 1, Ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, (Dz. U. z 2006 r. Nr 104, poz. 709 z późn. zm.)
- 2 <http://www.skw.gov.pl>, 04.12.2012r.
- 3 Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182 poz. 1228).
- 4 <http://www.skw.gov.pl>, 04.12.2012r.
- 5 Rozdział I, art. 5, Ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz. U. z 2006 r. Nr 104, poz. 709 z późn. zm.).
- 6 Rozdział XXXIII, przestępstwa przeciwko ochronie informacji niejawnych, Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny z późn. zm.
- 7 Rozdział IV, art. 19 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, (Dz. U. Nr 182 poz. 1228).
- 8 Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182 poz. 1228).
- 9 Tamże
- 10 Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2011 r. w sprawie podstawowych wymagań bezpieczeństwa teleinformatycznego (Dz. U. nr 159, poz. 948).
- 11 art. 52 ust. 3, Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182 poz. 1228).
- 12 <http://www.skw.gov.pl>, 04.12.2012r.
- 13 Pełny zakres informacji jaki zobowiązany jest przekazać przedsiębiorca zawarty jest w art. 70 oraz art. 71 ust. 5 ÷ 7, Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182 poz. 1228).
- 14 art. 70 ust. 1, na podstawie art. 66 ust. 3 pkt 2 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182 poz. 1228).
- 15 art. 57 ust. 2, Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 182 poz. 1228).
- 16 <http://www.skw.gov.pl>, 04.12.2012r.

Wykaz źródeł.

- <http://www.skw.gov.pl>

TOBIASZ MAŁYSA

Procedura zwykłego postępowania sprawdzającego prowadzonego przez pełnomocnika ochrony

System ochrony informacji niejawnych w Polsce opiera się na „Ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 roku o ochronie informacji niejawnych”. Przepisy prawne tej ustawy określają zasady ochrony informacji niejawnych których: „nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłoby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne, także w trakcie ich opracowywania oraz niezależnie od formy i sposobu ich wyrażania” (art. 1, ust. 1, Ustawa o ochronie informacji niejawnych z dnia 5 sierpnia 2010 roku)¹. Ustawa reguluje organizację ochrony informacji niejawnych precyzuje m. in. zasady ich klasyfikowania, udostępniania i przetwarzania oraz prowadzenia postępowania sprawdzającego (które określa czy dana osoba posiada prawo na dostęp do sklasyfikowanych informacji). Przedmiotem ustawy są również zasady funkcjonowania kancelarii tajnych, zasady bezpieczeństwa teleinformatycznego i przemysłowego, przeprowadzania odpowiednich szkoleń w tym zakresie oraz organizacji kontroli stanu ochrony bezpieczeństwa informacji niejawnych.

Przepisy ustawy mają zastosowanie do organów władzy publicznej, w tym w szczególności Sejmu i Senatu, Prezydenta RP, organów administracji rządowej, władzy publicznej i jednostek samorządu terytorialnego oraz do innych jednostek im podległych lub przez nie nadzorowanych, a także sądów, trybunałów, organów kontroli państwowej i ochrony prawa, oraz przedsiębiorców, wykonujących zadania związane z dostępem do informacji niejawnych (art. 1, ust. 2).

W dużym uproszczeniu, zasada organizacji ochrony informacji niejawnych w myśl omawianej ustawy polega m. in. na przyporządkowaniu każdej wrażliwej informacji (czyli mogącej wywołać szkodliwe skutki dla RP i koniecznej do stania się tajemnicą) odpowiedniej klauzuli (zastrzeżone, poufne, tajne, i najwyż-

szej – ściśle tajne), którą to klauzulę nadaje osoba odpowiedzialna za podpisanie wrażliwego dokumentu. Klauzula zależy od oceny skutków jakie może wywołać informacja, gdy zostanie ujawniona. Jeśli skutki są wyjątkowo poważne dla RP (m. in. możliwość identyfikacji funkcjonariuszy wywiadu lub ich współpracowników albo zagrożenie dla ich zdrowia lub życia, również informacje sprowadzające niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia świadków koronnych i ich najbliższych), obowiązuje klauzula *ściśle tajne*. Klauzula *tajne* sprowadza się natomiast do szkód określanych jako poważnych (m. in. utrudni działania wywiadu, organów ścigania, pogorszy stosunki z innymi państwami), a ‘poufne’ po prostu do szkód dla RP.

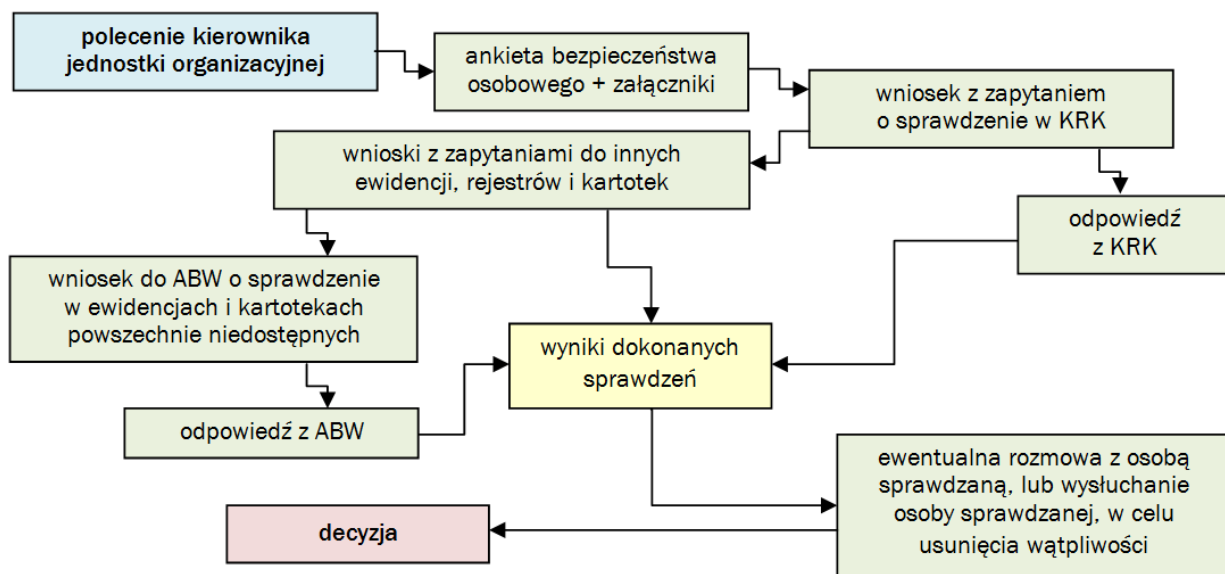
Od momentu nadania klauzuli zaczyna się szczególna ochrona informacji. Taka sklasyfikowana informacja może być udostępniona tylko osobie która daje rękojmię zachowania tajemnicy i wyłącznie w zakresie który jest niezbędny do wykonywania obowiązków (art. 4, ust. 1). Wyklucza więc to możliwość dostępu do informacji niejawnej, której w zakresie wykonywania danych obowiązków nie potrzeba pracownikowi, nawet jeśli pracownik ten daje rękojmię zachowania tajemnicy (tzw. zasada *need-to-know*) i posiada na to określone zezwolenie. Z kolei rękojmią zachowania tajemnicy jest stwierdzeniem na podstawie wyników postępowania sprawdzającego, czy konkretna osoba posiada zdolność, aby zapewnić ochronę posiadanej informacji niejawnej przed jej nieuprawnionym ujawnieniem (art. 2, ust. 2). Postępowanie sprawdzające przeprowadza pełnomocnik ochrony, który wedle wytycznych ustawy zapewnia bezpieczeństwo informacji niejawnych w obrębie jednostki organizacyjnej je przetwarzającej. Jednym z zadań pełnomocnika jest właśnie przeprowadzanie postępowań sprawdzających, które mają określić czy np. pracownik instytucji ma prawo dostępu do dokumentów oznaczonych kon-

kretną klauzulą. W zależności od osoby, której dotyczy postępowanie sprawdzające oraz rodzaju klauzuli, może mieć ono różny przebieg. Postępowanie sprawdzające kończy się jego umorzeniem, zawieszeniem, albo wydaniem tzw. poświadczenia bezpieczeństwa lub odmową jego wydania. Osobie ubiegającej się o dostęp do informacji niejawnej przysługuje prawo odwołania od umorzenia lub zawieszenia postępowania sprawdzającego jak i udzielenia odmowy wydania poświadczenia bezpieczeństwa. Pozytywne przejście przez postępowanie sprawdzające zakończone uzyskaniem poświadczenia bezpieczeństwa oznacza możliwość dostępu do informacji niejawnych „przydzielonych” rodzajów klauzul, a także od niej niższym, ale tylko w takim zakresie jaki jest niezbędny do wykonywania obowiązków.

Procedura zwykłego postępowania sprawdzającego

Zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych, dopuszczenie osoby do pracy związanej z dostępem do dokumentów oznaczonych klauzulą może nastąpić tylko po spełnieniu określonych warunków. Do pracy z dokumentami o najniższej klauzuli

(zastrzeżone) wystarcza samo pisemne upoważnienie kierownika jednostki organizacyjnej (art. 21, ust. 4) i przejście odpowiedniego szkolenia. Jednak żeby uzyskać dostęp do klauzul *poufne* lub wyższej oprócz przejścia szkolenia niezbędne jest otrzymanie tzw. poświadczenia bezpieczeństwa (art. 21, ust. 1). Poświadczenie bezpieczeństwa można uzyskać tylko w wyniku przeprowadzenia postępowania sprawdzającego. Wydawane jest przez organ, który je przeprowadza. Jeśli dopuszczana osoba posiada już ważne poświadczenie bezpieczeństwa np. dla klauzuli *poufne*, postępowanie sprawdzające nie jest potrzebne, nie wymaga się również pisemnego upoważnienia do klauzul *zastrzeżone*, ale kierownik jednostki zatrudniając osobę posiadającą poświadczenie bezpieczeństwa musi poinformować o tym fakcie ABW lub SKW¹ oraz dodatkowo organ, który wydał to poświadczenie. Posiadanie poświadczenia wiąże się jednocześnie z prawem dostępu do informacji także niżej sklasyfikowanych niż klauzula na którą uzyskało się dostęp³. Pewne różnice pomiędzy poszczególnymi klauzulami wyjaśnione są w tabeli nr 1 (na następnej stronie).

Schemat 1. Zwykłe postępowanie sprawdzające.

Opracowanie własne na podstawie: Schemat akt zwykłego postępowania sprawdzającego, bip.abw.gov.pl

W celu wydania poświadczenia bezpieczeństwa przeprowadzane jest postępowanie sprawdzające. Dzieli się ono na zwykłe i poszerzone, dodatkowo występuje też postępowanie kontrolne⁴. Poszerzone postępowanie przeprowadza ABW lub SKW, a zwykłe postępowanie sprawdzające przeprowadza na wniosek kierownika jednostki organizacyjnej (np. w powiecie starosta) pełnomocnik ochrony (art. 23). Może być ono przeprowadzone wyłącznie za zgodą sprawdzanej osoby (art. 24, ust. 8), która może ją w każdej chwili wycofać, czego skutkiem jest przerwanie postępowania. Pełnomocnik ochrony posiada 3 miesiące na przeprowadzenie postępowania od momentu jego rozpoczęcia (czyli złożenia ankiety lub wniosku o postępowanie z wypełnioną ankietą – art. 24, ust. 6), a przeprowadzone czynności muszą zostać rzetelnie udokumentowane.

W toku zwykłego postępowania sprawdza się, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy, czyli, czy można powierzyć jej dostęp do sklasyfikowanych informacji bez zagrożenia iż zostaną one przez nią bezprawnie ujawnione (art. 2, ust. 2). W tym celu osoba sprawdzana wypełnia ankietę bezpieczeństwa osobowego, zawierającą szereg pytań na swój temat. Przeszukiwane są ewidencje, rejestry i kartoteki, a szczególnie Krajowy Rejestr Karny. Pełnomocnik wystosowuje również do ABW/SKW wnioski o sprawdzenie osoby w tych ewidencjach i kartotekach, które nie są dostępne powszechnie. ABW lub SKW mają ponadto prawo odbyć rozmowę z osobą sprawdzaną, oraz informują pełnomocnika o wynikach swoich czynności (art. 25, ust. 1-5). Szuka się wątpliwości (art. 24) na temat osoby sprawdzanej, które dotyczą działalności terrorystycznej, szpiegowskiej, sabotażowej, przestrzegania porządku konstytucyjnego, ryzyka podatności na werbunek ze strony obcych służb specjalnych albo szukania z nimi kontaktu, podatności na szantaż albo wywierania presji i niewłaściwego w przeszłości postępowania z informacjami niejawnymi. Sprawdza się czy osoba była w prawomocnie skazana za popełnienie umyślnego przestępstwa ściganego

Klauzula	Rodzaj postępowania	Organ decydujący o dostępie	Wymagane poświadczenie	Okres ważności poświadczenia
Zastrzeżone	BRAK (pisemne upoważnienie kierownika i przejście szkolenia)	Kierownik jednostki organizacyjnej	Nie	Można wydać je do realizacji konkretnego zadania, na określony czas, do odwołania, lub na czas zatrudnienia
Poufne	Zwykłe	Pełnomocnik ochrony	Tak	10 lat
Tajne	Poszerzone	ABW / SKW	Tak	7 lat
Ścisłe tajne	Poszerzone	ABW / SKW	Tak	5 lat

Tabela 1. Opracowanie własne

z oskarżenia publicznego, gdyby miało to znaczenie dla rękojmi zachowania tajemnicy (art. 30, ust. 2-3). Odbywa się to w celu sprawdzenia informacji zawartych w ankiecie ze stanem faktycznym i udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy sprawdzana osoba daje rękojmię zachowania tajemnicy. Istotne są jakiegokolwiek informacje celowo zatajone przez osobę sprawdzaną a mające znaczenie dla rękojmi.

W przypadku pojawienia się wątpliwości co do rękojmi zachowania tajemnicy przez osobę sprawdzaną, organ przeprowadzający postępowanie daje tej osobie możliwość wyjaśnienia wszelkich niejasności. Mogą być ponadto zbierane informacje o osobach trzecich mających związek z osobą sprawdzaną (wymienionych w ankiecie bezpieczeństwa osobowego). Należy zauważyć, że w czynnościach tych nie chodzi o chęć skompromitowania sprawdzanej osoby, „za wszelką cenę” głęboko wglądając w jej prywatność. Celem natomiast jest po prostu obiektywne i bezstronne oraz zgodne z przepisami ustawy rozwianie wątpliwości co do rękojmi zachowania tajemnicy – z drugiej strony, inaczej niż w procesie karnym, podczas którego wątpliwości rozstrzygane są na korzyść oskarżonego, tutaj wszelkie wątpliwości rozstrzyga się na korzyść państwa⁵. Jeśli więc trakcie postępowania wystąpią i nie zostaną usunięte wątpliwości dotyczące kwestii dochowania przez osobę sprawdzaną rękojmi zachowania tajemnicy, zakończy się ono odmową wydania zezwolenia (poświadczenia bezpieczeństwa) na dostęp do dokumentów oznaczonych klauzulą (w przypadku zwykłego postępowania – klauzuli *poufne*). Odmowa nastąpi także, gdy osoba sprawdzana podała nieprawdziwe lub

niepełne dane w ankiecie bezpieczeństwa osobowego. Postępowanie może też zakończyć się jego zawieszeniem lub umorzeniem.

Podsumowanie

Po prześledzeniu metod jakimi ustawa o ochronie informacji niejawnych zapewnia bezpieczeństwo osobowe, możemy zauważyć różnice w sposobach uzyskania dostępu do informacji niejawnej, w zależności od rodzaju nadawanej klauzuli. Najprostszą do uzyskania formą dostępu do informacji niejawnej, jest pisemne poświadczenie od kierownika jednostki organizacyjnej (np. powiatu) które upoważnia daną osobę do przetwarzania dokumentów opatrzonych klauzulą *zastrzeżone*. Bardziej skomplikowane jest uzyskanie dostępu do klauzul wyższych. Zwykłe postępowanie sprawdzające (klauzula *poufne*) jest tu prostsze od poszerzonego postępowania (dla klauzul 'tajne' i 'ściśle tajne'), a przeprowadza je pełnomocnik ochrony. Obligatoryjnymi czynnościami w zwykłym postępowaniu sprawdzającym jest sprawdzenie powszechnie dostępnych źródeł (ewidencje, kartoteki, np. Krajowy Rejestr Karny), ponadto kieruje się do ABW wnioski o sprawdzenie ewidencji i kartotek niedostępnych powszechnie. Fakultatywnie, a więc nieobowiązkowo, przeprowadza się sprawdzenie w dostępnych zasobach informacyjnych (np. Internet, akta osobowe), oraz dokonuje się wysłuchania i rozmowy z osobą sprawdzaną. Wszystkie czynności podejmuje się w celu sprawdzenia ze stanem rzeczywistym danych z ankiety bezpieczeństwa osobowego podanych przez osobę której dotyczy postępowanie, w celu sprawdzenia czy osoba ta daje rękojmię zachowania tajemnicy i usunięcia ewentualnych wątpliwości. Decyzja przyznania rękojmi a więc wydania poświadczenia bezpieczeństwa – prawa dostępu do klauzul *poufne* należy do pełnomocnika ochrony. Zarówno od decyzji odmowy przyznania poświadczenia bezpieczeństwa, jak i zawieszeniu lub umorzeniu postępowania sprawdzającego osoba sprawdzana ma prawo odwoływać się do wyższej instancji, tak jak w przypadku innych decyzji administracyjnych.

Bibliografia

- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, Dz.U.10.182.1228.
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, Dz.U. 1960 nr 30 poz. 168.
- Informator ABW pt. „Postępowanie Sprawdzające”. Źródło online: [http://www.abw.gov.pl/portal/pl/8/510/Broszura_quotPostepowanie_Sprawdzajacequot.html].
- Bezpieczeństwo osobowe w myśl Ustawy o ochronie informacji niejawnych, w pytaniach i odpowiedziach. Materiał ze strony internetowej ABW. Źródło online: [http://bip.abw.gov.pl/portal/bip/71/146/BEZPIECZENSTWO_OSOBOWE.html].
- K. Krawczyk, Poświadczenie bezpieczeństwa. Magazyn Policja 997, nr 72 / 03.2011. Źródło online: [http://gazeta.policja.pl/portal/997/1099/63175/Nr_72__032011.html].

Przypisy

- 1 Wszędzie gdzie dalej mowa w nawiasach o artykułach, dotyczy to odnośników do Ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 roku o ochronie informacji niejawnych (Dz.U.10.182.1228).
- 2 Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego odpowiada za sferę „cywilną” (np. administracja, ale też Policja), Służba Kontrwywiadu Wojskowego za sferę „wojskową” (np. jednostki wojskowe, ale również Żandarmeria Wojskowa). Można ten podział uzasadnić tym, że ABW to kontrwywiad cywilny, a SKW – wojskowy.
- 3 Przykładowo: Posiadanie poświadczenia bezpieczeństwa dla klauzuli *poufne* daje automatycznie dostęp do informacji sklasyfikowanych jako *zastrzeżone*. Z kolei posiadanie poświadczenia bezpieczeństwa dla klauzuli *ściśle tajne* daje dostęp do informacji sklasyfikowanych jako *tajne* (na okres 7 lat) i *poufne* oraz *zastrzeżone* (na okres 10 lat). Jest to tzw. kaskada ważności poświadczenia bezpieczeństwa.
- 4 Poszerzone postępowanie dotyczy klauzul *tajne* i *ściśle tajne*. Przeprowadza się je m. in., także wobec pełnomocników ochrony, ich zastępców oraz kandydatów na te stanowiska (art. 22, ust. 2). Obejmuje ono głębsze sprawdzenie osoby, m. in. jej zdrowia psychicznego, kwestii uzależnień i sprawdzenia czy poziom życia osoby jest zgodny z zadeklarowanymi dochodami. Mogą być przeprowadzone wywiad w miejscu zamieszkania i rozmowy z przełożonymi oraz innymi osobami na temat sprawdzanego. Kontrolne postępowanie przeprowadza się natomiast wobec osób którym wydano poświadczenie bezpieczeństwa, jeśli pojawiły się nowe informacje mogące wskazywać na utratę przez nich rękojmi zachowania tajemnicy (art. 33, ust. 1). Weryfikuje się wtedy zebrane informacje ze stanem faktycznym. Osoba sprawdzana nie wypełnia nowej ankiety i nie potrzebna jest jej zgoda na ten rodzaj postępowania. Kontrolne postępowanie może zakończyć się odebraniem poświadczenia bezpieczeństwa, jeśli nie zostaną usunięte zastrzeżenia wobec kontrolowanego.
- 5 Por. K. Krawczyk, Poświadczenie bezpieczeństwa. Magazyn Policja 997, nr 72 / 03.2011. Źródło online: [http://gazeta.policja.pl/portal/997/1099/63175/Nr_72__032011.html], dostęp: 2013-01-18,

TOBIASZ MAŁYSA

Szyfr Vigenere'a

W jednym z poprzednich numerów zajmowaliśmy się szyfrem Playfair'a. Była to metoda prosta do zastosowania, lecz równie łatwa do dekryptażu. W czasie krótszym niż nauka szyfru dla początkującego, jego algorytm mógł zostać złamany. Tym razem przedmiotem naszych obserwacji będzie Szyfr Vigenere'a, jako kolejny z rodziny podstawieniowych.

Szyfr ten jest ulepszonym kodem Cezara, w którym litery przesuwają się o ustaloną wcześniej pozycję do przodu (np. SOWA = UQZC, dla klucza 3). W Algorytmie Vigenere'a przesunięcie obliczane jest dla każdej z liter niezależnie od innych, co czyni dekryptaż trudniejszym. Na początek spójrzmy na tablicę szyfrującą, którą nazwijmy uniwersalną:

		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	
		A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	
0	A	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	
1	Ą	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	
2	B	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	
3	C	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	
4	Ć	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	
5	D	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	
6	E	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	
7	Ę	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	
8	F	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	
9	G	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	
10	H	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	
11	I	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	
12	J	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	
13	K	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	
14	Ł	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	
15	Ł	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł
16	M	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M
17	N	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N
18	Ń	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń
19	O	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O
20	Ó	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó
21	P	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P
22	Q	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q
23	R	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R
24	S	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S
25	Ś	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś
26	T	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T
27	U	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U
28	V	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V
29	W	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W
30	X	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X
31	Y	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y
32	Z	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z
33	Ż	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż
34	Ź	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź

Tablica 1. Uniwersalna matryca dla Szyfru Vigenere'a, zwana też *Tabula recta*.

Oryginalny szyfr zawiera tylko podstawowe 26 liter alfabetu. Tutaj rozbudowaliśmy tablicę także o nasze narodowe znaki. Warto odnotować, że w tej postaci nadal jeszcze mamy do czynienia z szyfrem Cezara. Każda kolejna kolumna (równie dobrze wiersz, ich rozróżnianie nie ma na etapie szyfrowania żadnego znaczenia), to przesunięcie litery z jawnego klucza o jeden. To, co czyni algorytm Vigenere'a lepszym jest zastosowanie klucza tajnego, decydującego o ile przesuwamy szyfrowaną literę. Kluczem może być dowolne słowo, najlepiej zdanie. Teraz kilka przykładów:

Szyfrowana informacja: **PAPUŻKA**
Klucz tajny: **KANAREK**

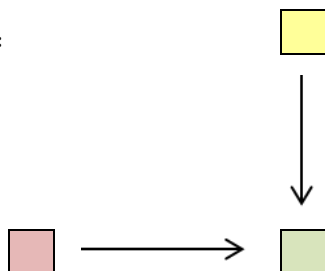
Szyfrując, najpierw zapisujemy wszystkie słowa bez odstępów, a pod nimi powtarzamy klucz na całą długość szyfrowanej informacji:

P	A	P	U	Ż	K	A
K	A	N	A	R	E	K

W szyfrogramie odnajdujemy wiersz/kolumnę z literą P i szukamy przecięcia się wiersza/kolumny z literą K (czyli z klucza tajnego). W naszym przypadku jest to Ż. Dla litery A otrzymujemy A, litera P zamienia się w C, U w U, Ż w Q, K w O, A w K. Zasyfrowany wyraz „PAPUŻKA” to zatem ŻACUQOK. Powtórzmy raz jeszcze:

INFORMACJA	P	A	P	U	Ż	K	A
KLUCZ	K	A	N	A	R	E	K
SZYFROGRAM	Ż	A	C	U	Q	O	K

Kodowanie:

Dekryptaż jest odwróceniem procesu. Dla litery Ż (zasyfrowanej) mamy klucz K. Zaczynając od konkretnej litery klucza szukamy w jego wierszu/kolumnie zasyfrowanej litery. Wiersz/kolumna do której ona prowadzi jest rozkodowanym znakiem. W kolumnie z literą K litera Ż znajduje się na przecięciu z literą P. W ten sam sposób litera A zamienia się w A, C w P, U w U, Q w Ż, O w K, K w A.

Rozszyfrowane! Spróbujmy znów dla innego przykładu

Szyfrowana informacja: **KONIECŚWIATANIENASTĄPIŁ**
Klucz tajny: **GRUDZIĘN**

Po naniesieniu:

K	O	N	I	E	Ś	W	I	A	T	A	N	I	E	N	A	S	T	Ą	P	I	Ł	
G	R	U	D	Z	I	E	Ń	G	R	U	D	Z	I	E	Ń	G	R	U	D	Z	I	E

Przestawiając znaki otrzymujemy:

K : G = Q   O : R = Ę   N : U = F
I : D = M   E : Z = C   C : I = L

itd..., aż do postaci:

QĘGMCLYJÓRŃDLQJAGJŃEŃQP

Teraz fragment dekryptażu:

Q : G = K
Ę : R = O
G : U = N
M : D = I
C : Z = E
L : I = C

itd...

Wariacje szyfru

W oryginalnej metodzie występował autoklucz. Tajna była w nim tylko pierwsza jego litera, resztę stanowiła zaszyfrowana wiadomość, której rozkodowane litery na bieżąco podkładano do klucza. Wygoda wynikająca ze skrócenia klucza zmniejsza bezpieczeństwo szyfru, narażając go na szybszy dekryptaż.

Innym sposobem jest budowanie matrycy szyfrującej od nowa dla każdego klucza. Gdyby kluczem był wyraz **TAJNOŚĆ**, nasza matryca mogłaby wyglądać w ten sposób jak na tablicy 2.

Zmniejsza to szybkość metody, ale utrudnia złamanie szyfru, jeśli druga strona nie wie, który sposób został zastosowany. Niekiedy z klucza usuwa się jeszcze powtórzone w nim wcześniej litery, co ogranicza jego długość.

Uwagi końcowe

Warto zauważyć słabość szyfrowania przy literze 'A'. Gdy występuje w wiadomości, litera zaszyfrowana staje się odpowiednią literą z klucza. Gdy litera 'A' występuje w kluczu, odpowiednia dla niej litera z wiadomości szyfrowanej nie jest w ogóle kodowana, a przepisywana. Powoduje to, że część z zaszyfrowanej wiadomości może zawierać fragmenty klucza i oryginalnej wiadomości. Biorąc pod uwagę częstotliwość występowania litery 'A' w naszym języku, wpływa to mocno na niedostatki algorytmu. Pierwsze przypadki złamania go

metodami kryptoanalizy statystycznej zostały opisane już w połowie XIX wieku.

Bezpieczeństwo algorytmu można zwiększyć poprzez zastosowanie dłuższego klucza. Jeśli klucz składa się z przypadkowych liter i jest równy długością szyfrowanej informacji, złamanie szyfru może być bardzo trudne. Wymaga to jednakże stosowania kluczy jednorazowych i wcześniejszej wymiany ich pomiędzy komunikującymi się stronami (np. poprzez tworzenie rozbudowanych zbiorów kluczy), co niesie ryzyko ich nieuprawnionego ujawnienia. Powoduje to, iż szyfry z kluczami jednorazowymi są mniej praktyczne niż kryptografia asymetryczna, z użyciem klucza publicznego (do szyfrowania) i prywatnego (do dekryptażu). Ale o tym już w innym artykule.

Zadania do wykonania,

w oparciu o uniwersalną matrycę z artykułu:

- 1). Zaszyfrować informację „Zażółć gęślą jaźń”, dla klucza tajnego „MON”.
- 2). Zdeszyfrować informację „TCWSABÓHĆK”, dla klucza tajnego „KOT”.
- 3). Zaszyfrowana informacja to „ĘFK”. Klucz tajny ma długość 3 liter, i nie jest to autoklucz.

Rozszyfrowaną informację z zad. 3 (jest to rzeczownik) przesłać do 20 lutego 2013 r. na adres: redakcja@e-terrorizm.pl

		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
		A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź
0	T	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś
1	A	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź
2	J	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I
3	N	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M
4	O	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń
5	Ś	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S
6	Ć	Ć	D	E	Ę	F	G	H	I	J	K	L	Ł	M	N	Ń	O	Ó	P	Q	R	S	Ś	T	U	V	W	X	Y	Z	Ż	Ź	A	Ą	B	C

Tablica 2. Tablica do szyfrowania algorytmem Vigenere'a, dla klucza „TAJNOŚĆ”.

Zad. 1. Szyfrowanie:
„Zażółć gęślą jaźń” dla klucza MON = „KOMĄŻPSTĘXÓWMMMA”
Zad. 2. Dekryptaż:
„TCWSABÓHĆK” dla klucza „KOT” = „KOCIMIEŹTKA”
Rozwiązania:

KAZIMIERZ KRAJ

Pułkownicy Henryk Bosak i Wojciech Młynarski

Historia wywiadu cywilnego PRL liczy 45 lat. W okresie tym w jego dziejach zapisało się wielu wybitnych i nietuzinkowych oficerów wywiadu. W tym odcinku przedstawimy dwóch z nich. Pierwszym jest pułkownik Henryk Bosak, autor wielu powieści sensacyjnych opartych autentycznych faktach, z którymi zetknął się nasz bohater podczas swojej bez mała czterdziestoletniej służby w wywiadzie.

Pułkownik Henryk Bosak urodził się 6 lutego 1931 r. w Cięcieszynie¹. W młodości był działaczem harcerskim, m in. komendantem hufca w Namysłowie oraz później szefem miejskiego ZHP we Wrocławiu. W organach bezpieczeństwa rozpoczął służbę 10 września 1951 r. stając się słuchaczem dwuletniej szkoły oficerskiej Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. W dwa lata później został skierowany do Departamentu VII (wywiad) MBP. Następnie kontynuował służbę w wywiadzie w Departamencie I MSW.

W swojej karierze oficera wywiadu był młodszym referentem, bibliotekarzem, referentem, oficerem techniki operacyjnej i ewidencji operacyjnej. Ponownie został skierowany do szkoły wywiadu (poprzedniczka szkoły w Kiejkutach Starych). Od 1960 r. kolejno oficer i starszy oficer operacyjny, inspektor i starszy inspektor (etaty niejawne). W latach 1976 – 1978 odbył studia magisterskie w Akademii Spraw Wewnętrznych MSW. W latach 1964 – 1969 oficer operacyjny rezydentury wywiadu w Rabacie (Maroko). Oficjalnie był II sekretarzem polskiej ambasady w Maroku. Następnie od 1972 r. do 1974 r. radca w Stałym Przedstawicielstwie PRL przy Biurze ONZ w Genewie, jednocześnie rezydent wywiadu w Szwajcarii. Następnie kolejno kierownik Punktu Operacyjnego w Belgradzie (1978 – 1982) oraz na takim samym stanowisku w Budapeszcie (lata 1985 – 1989). Oficjalnie zawsze był radcą przy ambasadzie PRL. Pomiędzy delegacjami zagranicznymi zastępca naczelnika wydziału III Departamentu I oraz naczelnik wydziału XI tegoż departamentu. Wydział XI

zajmował się rozpracowywaniem kanałów łączności i finansowania podziemnej działalności Solidarności przez władze i służby wywiadowcze państw zachodnich oraz jej kontaktów zagranicznych. Wydział przeciwdziałał dywersji ideologicznej, nadzorował środowiska emigracyjne, szlaki przerzutowe, kontrolował łączność pomiędzy podziemiem w kraju i placówkami „S” zagranicą (m. in Bruksela, Paryż).

Od 1990 roku na emeryturze.

W swojej karierze wywiadowczej podjął nieudaną, bardzo ryzykowną próbę zwerbowania zastępcy dyrektora DST – francuskiego kontrwywiadu, która zakończyła się jego zatrzymaniem oraz spowodowała wycofanie z placówki w Genewie.

Po zakończeniu służby pułkownik Henryk Bosak zajął się działalnością polityczną w szeregach SdRP a następnie SLD. Jednocześnie poświęcił się pisarstwu i wydał wiele książek poświęconych działalności polskiego wywiadu okresu PRL. Są to m in. *Rezydent z Genewy. Z tajemnic polskiego wywiadu 1972-1974, Werownik. Z tajemnic polskiego wywiadu 1973-1974, Oficer centrali. Z tajemnic polskiego wywiadu 1974-1976, Wnuk generała. Z tajemnic polskiego wywiadu 1976-1978. Rezydenci i agentki. Z tajemnic polskiego wywiadu 1978-1980, Wywiadowcza wiza. Z tajemnic polskiego wywiadu 1980-1981.*

Drugim z pułkowników, którego chcę teraz przedstawić jest Wojciech Młynarski urodzony 3 grudnia 1930 r. w Sosnowcu, zmarły 29 maja 1995 r. w Warszawie.

Pułkownik mgr Wojciech Młynarski w służbach specjalnych przepracował dokładnie 40 lat i 15 dni, gdy odszedł na emeryturę 30 września 1989 r. Podobnie jak Henryk Bosak, a ich drogi musiały się krzyżować, rozpoczął służbę od nauki w dwuletniej szkole oficerskiej Centrum Wyszkożenia MBP. Po jej ukończeniu rozpoczął służbę w wywiadzie – Departament VII MBP. Zajmował stanowiska referenta, starszego refe-

renta, oficera operacyjnego i starszego oficera operacyjnego na etacie niejawnym. Służbę kontynuował w Departamencie I Komitetu Bezpieczeństwa Publicznego, a następnie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Od maja 1961 r. inspektor, a następnie p.o. naczelnika i naczelnik wydziału. Od września 1966 r. na etacie niejawnym (rezydent wywiadu w Rzymie). Po powrocie z Rzymu naczelnik wydziału II Departamentu I, od 1975 roku zastępca dyrektora Departamentu I. Od 1980r. na etacie niejawnym do momentu przejścia na emeryturę. Jak przypuszczam w Ministerstwie Spraw Zagranicznych.

W swojej karierze trzy razy przebywał na długotrwałych delegacjach zagranicznych. Pierwszy raz pracował przez pięć lat w rezydenturze wywiadu w Brukseli. Od sierpnia 1966 r. do września 1970 r. zajmował stanowisko I sekretarza polskiej ambasady w Rzymie, będąc jednocześnie rezydentem wywiadu. Wydalony z Włoch jako persona non grata. Położył swoje zasługi w dziele remontu cmentarza polskich żołnierzy pod Monte Cassino, o czym pisał Eugeniusz Guz w artykule w tygodniku „Przegląd”.

Warto dodać, że Wojciech Młynarski wracając z Włoch do Polski wraz z rodziną przejechał przez terytorium Francji, zwiedzając po drodze Paryż. Sam Znał Francję z autopsji. Tu bodajże kończył szkołę średnią, gdyż jego rodzice byli emigrantami. A wjechać na terytorium Francji mógł, gdyż posiadał specjalne honorowe odznaczenie francuskie umożliwiające mu wjazd na terytorium Francji. Uzyskał je podczas pobytu w Belgii, kiedy to w trybie pilnym musiał zastąpić tłumacza polskiej delegacji rządowej we Francji. Dzięki temu mógł wjechać wraz z rodziną do Francji. Oczywiście po kilkugodzinnym postoju na granicy włosko – francuskiej i w pod kontrolą służby obserwacyjnej kontrwywiadu DST.

Kolejną jego placówką dyplomatyczną był Wiedeń w latach 1981 – 1986, gdzie był konsulem generalnym i kierował tamtejszą rezydenturą. Wyjeżdżał też w delegacje służbowe do Szwajcarii, Egiptu, Szwecji, Paryża, Moskwy czy Genewy oraz Berlina. Gdzie przebywał na kilkumiesięcznym kursie języka niemieckiego,

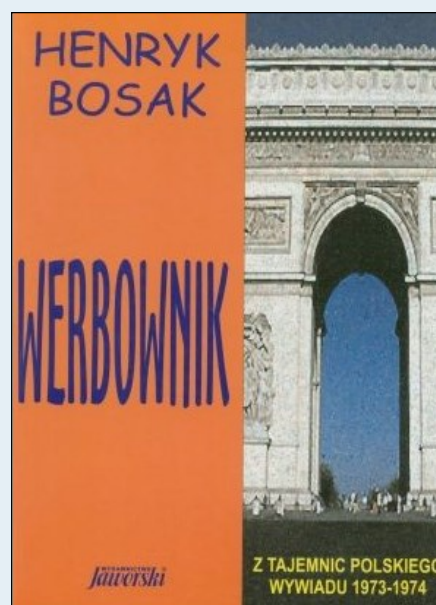
przed wyjazdem do Wiednia. Był to prawdopodobnie kurs doskonalący znajomość tego języka, gdyż w przeszłości, wtedy major Młynarski, kierował wydziałem pracującym przeciwko NRF. W jego osobistej bibliotece znajdowała się książka Andrzeja Czechowicza pt. *Siedem trudnych lat*, z dedykacją zaczynającą się chyba od słów: *Naczelnikowi wydziału wywiadu wdzięczny Andrzej Czechowicz*. O ile wiem podwładnymi Wojciecha Młynarskiego na placówce w Wiedniu byli późniejsi szefowie wywiadu III RP generał Bogdan Libera i płk Wojciech Czerniak.

Prześledzenie życiorysów obydwu pułkowników wskazuje, że byli doświadczonymi i wybitnymi oficerami wywiadu Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej do których grona zaliczyć możemy: Józefa Oseka, Tadeusza Kittela czy Zdzisława Sarewicza.

Przypisy

1 Wg innych danych w Wieruszowie.

Biuletyn poleca:

H. Bosak, **Werbownik**,
Warszawa 2006, ss. 231.

Wyższa Szkoła Oficerska

Od redakcji

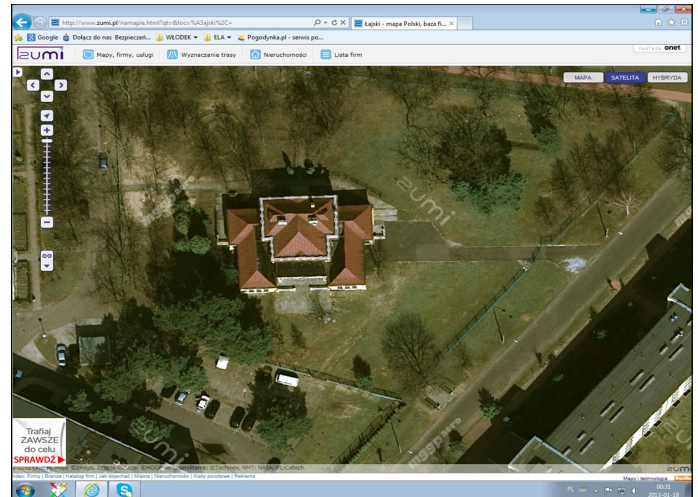
Konsultanci również wyjeżdżają w podróże służbowe, dlatego dla wygody czytelników interesujących się zagadnieniami służb specjalnych, redakcja zwerbowała konsultanta nr 2. Ponieważ jest on wyznawcą poglądów XVIII wiecznego włoskiego filozofa i historyzofa Giambattisty Vico, który uważał, że możemy zdobyć lepsze zrozumienie zjawisk, praktyk i idei kształtujących czasy współczesne studiując historię. Trzeba sięgać do źródeł, dlatego w pierwszej części swoich rozważań przybliży historię polskich szkół specjalnych czasu PRL. Nawiązuje tym samym do artykułu zamieszczonego w jednym z poprzednich numerów o „uniwersytetach” wywiadu i kontrwywiadu.

W kolejnych, kilku odcinkach Konsultant nr 2, przybliży nam działania służby obserwacji, która mimo rozwoju techniki inwigilacyjnej nie straciła na znaczeniu i jest narzędziem stosowanym przez wszystkie służby specjalne. Zapoznamy się z obserwacją zewnętrzną, obserwacją operacyjną, będziemy wiedzieć co to jest obserwacja „na japońca”.

Redakcja

Łajski wieś położona w Kotlinie Warszawskiej, w województwie mazowieckim, w powiecie legionowskim, w gminie Wieliszew. Tereny gęsto zalesione, gdzie na północy ciągną się Lasy Pomiechowskie, a w jej południowo-wschodniej części zachowały się pozostałości Puszczy Nieporęckiej. Krajobraz jest równinny lekko połaďowany, okoliczne wzniesienia i pagórki osiągają 75 - 85 m n.p.m.

To właśnie tu jak głosi przypowieść, w okresie międzywojennym zorganizowany został tajny ośrodek szkolenia dla II Oddziału Sztabu Głównego¹. Na skraju tego terenu do dziś znajduje się dobrze zachowany budynek noszący nazwę „Dworu Piłsudskiego”. Czy Marszałek tam przebywał czy nie, jaki miał związek z decyzją o powołaniu ośrodka, dostępne mi źródła milczą, ale nazwa pozostała, tak jak przenoszona z pokolenia na pokolenie przypowieść. Obiekt miała chronić legenda funkcjonowania w tym miejscu ośrodka szkolenia kadr kierowniczych Ko-

Dworek Piłsudskiego. Zumi.pl

lei Państwowych, a ówcześni słuchacze wychodzący na zewnątrz ośrodka mieli nosić kolejarские mundury.

Budynki mieszkalne kadry w latach 80-tych, na swych elewacjach miały emblematy kolei państwowych. Bezsprzecznym faktem jest, że jeszcze w latach 80-tych słuchacze WSO im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie, musieli posługiwać się adresem pocztowym zawierającym następujące dane: nazwisko i imię adresata, kod pocztowy z obowiązkowym dopiskiem „BLOKI KOLEJOWE”, a następnie tylko cyfrowe oznaczenie roku szkolenia i plutonu.

Do ośrodka w czasach współczesnych (1972- 1989) można się było dostać pieszo z peronu stacji Łajski, poprzez przejście w betonowym murze ogradzającym cały kompleks. Przechodziło się obok budynków mieszkalnych kadry, aby po sprawdzeniu tożsamości przez wojskowego wartownika, przejść obok legendarnego „Dworu Piłsudskiego” na właściwy teren szkoły.

Teren był szczelnie ogrodzony i strzeżony przez jednostkę wojskową, w późniejszym okresie przez Nadwiślańskie Jednostki Wojskowe MSW, na takich samych zasadach jak inne obiekty rządowe. Miało to swoje uzasadnienie usytuowaniem na tym terenie między innymi instalacji łączności rządowej.

W latach 1972 do 1989 miała tu swoją siedzibę Wyższa Szkoła Oficerska im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie, gdzie kształcono kadry oficerskie Służby Bezpieczeństwa (wszystkich pionów), Wojsk Ochrony Pogranicza. Tu też zdobywali stopnie oficerskie funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu. Po 1989 r. WSO włączono do Akademii Spraw Wewnętrznych jako Wydział Bezpieczeństwa Państwa.

WSO im. Feliksa Dzierżyńskiego znajdowała się przy ul. Zegrzyńskiej nr 121 w Legionowie, po lewej stronie jadąc w kierunku Zegrza za charakterystycznym betonowym ogrodzeniem. Można było skręcić z tej drogi w lewo na wysokości obecnego Ośrodka Aerologii Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (obecnie ulica Piskowa), lub wjechać główną bramą (obecnie ulicą Baczyńskiego), którą po minięciu posterunku wjazdowego dojeżdżamy pod sam budynek dydaktyczny (obecnie znacznie rozbudowany), naprzeciwko którego są budynki tzw. sztabowy oraz kadrowy. (współrzędne: 52° 24'48"N 20° 57'13"E).

A pomiędzy nimi - do dziś znajduje się klomb z fontanną, na którym już nie ma postumentu z pomnikiem Feliksa Dzierżyńskiego ówczesnego patrona Wyższej Szkoły Oficerskiej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

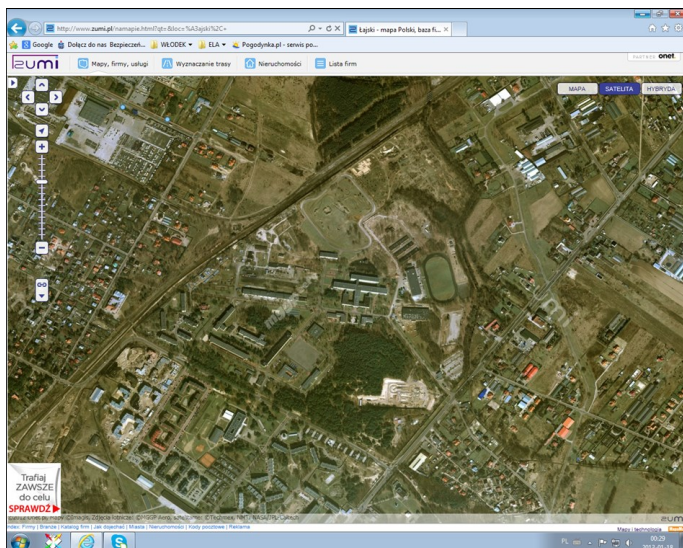
Opisując zakres szkolenia w Wyższej Szkole Oficerskiej im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie nie sposób wskazać, że program wynikał z obowiązujących wtedy niejawnych dokumentów regulujących zasady funkcjonowania aparatu bezpieczeństwa a takim była Instrukcja o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych (Załącznik do Zarządzenia nr 006/70 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 lutego 1970 r.).

Instrukcja ta dotyczyła szeroko rozumianej organizacji pracy operacyjnej Departamentów II, III, i IV Służby Bezpieczeństwa. Podkreślić należy, że zadania dla Departamentu I regulowały odrębne przepisy. Zadanie zorganizowania szkoleń i przygotowania programu nauczania, powierzono ówczesnemu Dyrektorowi Departamentu Szkolenia i Wydawnictw MSW. Przed powołaniem WSO w Legionowie, nową kadrę SB szkolono na kilkumiesięcznych kursach. Jeden z nich na początku lat 70-tych miał miejsce na terenie Świnoujścia. Na uwagę zasługuje fakt jakby dwóch równoległych cykli szkoleniowych dla młodych kadr SB. Przyjmowani do służby z wykształceniem średnim, po pozytywnym zakończeniu stażu kandydackie-

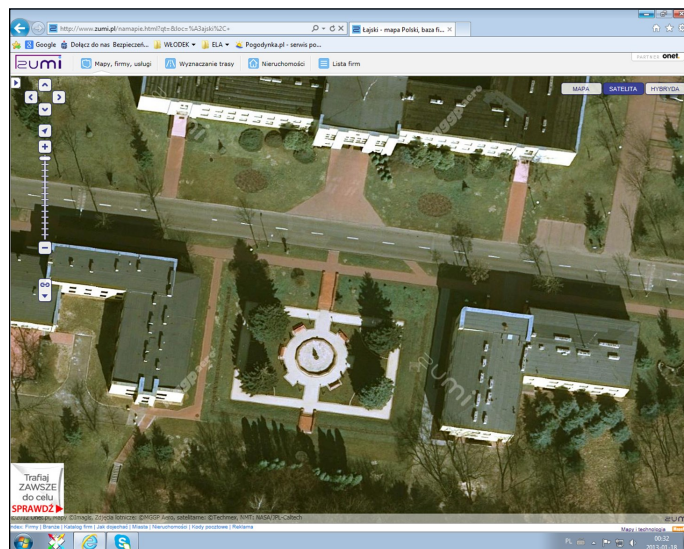
go (trwał 3 lata), mianowaniu na stały etat, mieli szansę na staranie się o zgodę na podwyższenie kwalifikacji w ramach trzyletniego szkolenia w WSO. Należy zaznaczyć, że droga do kształcenia na wyższej uczelni cywilnej była dostępna dla wybranych.

Natomiast przyjęci do służby z wykształceniem wyższym (niezależnie od kierunku studiów), po okresie przygotowawczym, kierowani byli do Studium Podyplomowego w ramach Akademii Spraw Wewnętrznych mającego siedzibę w Świdrze pod Warszawą. Tam nauka trwała około 10 miesięcy a adepci otrzymywali pierwszy stopień oficerski.

W oparciu o wskazaną instrukcję prowadzono szkolenia tak aby przygotować funkcjonariuszy do rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń oraz innych działań godzących w bezpieczeństwo państwa lub porządek publiczny wykonują czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-prawne. Jakby tego nie nazwano to były te same kierunki, ubrane tylko w inne słowa, które stosują wszystkie służby specjalne na świecie. Nawet pobieżna analiza działania którejkolwiek ze służb specjalnych doprowadzi do tego samego. Ich zadaniem jest rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie zagrożeń skierowanych w ich kraj, jego struktury, obiekty ważne do funkcjonowania itd. Może to masło maślane ale tak na skróty: aby zapobiec należy wykryć, aby wykryć trzeba mieć rozpoznanie i tak w koło. Historia działań wywiadowczych i osłonowych czyli kontrwywiadowczych jest stara jak świat. Władcy zawsze chcieli z wyprzedzeniem wiedzieć co knuje wróg lub też podejrzany o dwulicowość przyjaciół czy sąsiad. Dlatego też nagminnie wykorzystywano wiedzę wszelkiej maści podróżników, handlarzy, pielgrzymów etc. Ci w zamian za wikt i schronienie przekazywali swą „wiedzę”, prawdziwą lub nie tym, którzy ich słuchali. Tylko spryt odbierającego te opowieści, umiejętność oddzielenia fałszu od prawdy, późniejsza ich weryfikacja za pomocą własnych informatorów, stanowiły niejednokrotnie o sukcesie lub klęsce. Aby nie być gołosłownym to zacytuję mistrza Normana Davies'a. Twierdzi on, że najwcześniejszym dokumentem pisany dotyczący terenu, który obecnie stanowi między innymi nasz kraj, jest relacja żydowskiego podróżnika Ibrahima ibn Jakuba z lat 965-966 r. naszej ery. W swej relacji oprócz charakterystyki odwiedzanego terytorium,

Teren szkoły. Zumi.pl

Skwerek. Zumi.pl

położenia głównych miast, opisów zwyczajów itd. zawarł trafną charakterystykę naszej nacji: „Na ogół biorąc to Słowianie skorzy do zaczepki i gwałtowni, i gdyby nie ich niezgoda wywołana mnogością rozwidleń ich gałęzi i podziałów na szczepy, żaden lud nie zdołałby im sprostać w sile”. Przecież to nic innego jak precyzyjny, treściwy meldunek szpiegowski. No może dla laika to tylko jest opowieść wędrowca. A jeśli przyglądnijemy się dzisiejszym szeroko rozumianym politykom, ich wypowiedziom, działaniom, to niewiele uległo zmianie.

Określenie służby specjalne jest tworem czasów współczesnych, w przeszłości, w PRL-u funkcjonariusze czy też jak niektórzy wolą pracownicy Służby Bezpieczeństwa używali określenia kontrwywiad. Jednak gwoździem prawdy tą specyfiką zajmował się Departament II MSW i jego odpowiedniki w terenie. Pozostałe Departamenty czyli III, IV czy później powstałe V, VI mało miały związku z kontrwywiadowczą ochroną państwa.

Aby jednak zadania wyznaczone dla Służby Bezpieczeństwa mogły być realizowane przez Departamenty „cyfrowe” na ich potrzeby musiały pracować służby zajmujące się, używając obecnej terminologii „zabezpieczeniem techniczno-operacyjnym”. Żeby nie zaciemniać i tak dla niektórych skomplikowanej struktury SB, podam, że chodzi to o działania Biura B (obserwacja zewnętrzna), Biura T (technika operacyjna), Biura W (kontrola korespondencji). Stawiało to przed Departamentem Szkolenia MSW trudne zadania, gdyż z reguły pracownicy wymienionych służb nie występowali jako ofi-

cjalni funkcjonariusze, a działali poza strukturami obiektów i budynków należących do MSW. Stąd też kłopoty z organizowaniem szkoleń dla tego typu kadry. I tak dla Biura B szkolenia prowadzone na początku lat 70-tych odbywały się w ramach funkcjonującego ONO (Ośrodka Nauczania Obserwacji), który zlokalizowany był na terenie jednej z dzielnic Warszawy, w obiekcie cywilnym. W roku 1976 ONO został przekształcony w Szkołę Chorążych Biura B i zmieniono jego lokalizację, nadal jednak znajdował się w Warszawie. Szkoła dysponowała własnym sprzętem (samochody, łączność, zaplecze fotograficzne z laboratoriami) co umożliwiało kompleksowe szkolenie teoretyczne i praktyczne słuchaczy. Pod koniec swej działalności Szkoła Chorążych Biura B MSW, aż do jej likwidacji, miała swą siedzibę na terenie obiektów w Legionowie. Tutaj też w latach 80-tych przeniesione zostały ośrodki kształcące kadry Biur T i W. Działały one jako Szkoły Chorążych aż do ich oficjalnej likwidacji na wiosnę 1990 roku.

Obecne na tym terenie działa Centrum Szkolenia Policji utworzone w Legionowie 27 sierpnia 1990 r. na bazie materialnej i kadrowej czterech likwidowanych szkół: Wydziału Bezpieczeństwa Państwa Akademii Spraw Wewnętrznych, Szkoły Ruchu Drogowego w Piasecznie, Ośrodka Doskonalenia Kadr w Łodzi, oraz Szkoły Chorążych Biura B MSW w Warszawie.

Konsultant nr 2

- 1 Wcześniej Sztab Generalny.

TOBIASZ MAŁYSA

Nowe technologie w służbie bezpieczeństwa

Jeśli oceniać mijające lata pod kątem prasowych doniesień o interesujących nowościach technologicznych, to rok 2012 może zostać na długo zapamiętany. Technologie i odkrycia opracowywane przez ostatnie 12 mc-y mogą w wielu aspektach bezpieczeństwa wywrzeć trwałe i zauważalny wpływ na szeroko pojmowane bezpieczeństwo. I chociaż od prototypów do praktycznych wdrożeń musi upłynąć trochę czasu, a oczekiwania nie zawsze idą w parze z efektami, niektóre z nowości być może już w niedługim czasie znajdą korzystne zastosowanie.

Wyjątkowo sztuczne oddychanie

Spośród rannych w wyniku katastrof i zamachów terrorystycznych wiele ofiar stanowią osoby z niedrożnością dróg oddechowych. Nawet, gdy sztuczne oddychanie nie jest możliwe lub w pobliżu brak specjalistycznej aparatury, istnieje nadzieja. Opracowana w bostońskim szpitalu dziecięcym strzykawka wprowadza tlen w postaci mikrocząsteczek bezpośrednio do krwi. Pozwala to na podtrzymywanie życia do 30 minut. Technika nie może być stosowana długotrwale, gdyż mikrocząsteczki tlenu otoczone warstwą tłuszczów, w nadmiarze, powodują ryzyko przeciążenia. Mimo to, obecność takiego środka na wyposażeniu ratowników oraz izb przyjęć może znacząco zwiększyć szanse przeżycia, stabilizując stan pacjenta do czasu udzielenia dalszej pomocy¹.

Krwotoki wewnętrzne zatamowane

Niezwykle groźne, zwłaszcza z dala od sali operacyjnej są także krwotoki wewnętrzne, powstałe w następstwie obrażeń. Wiele z takich ran nie będąc śmiertelnymi powoduje wykrwawienie, gdy warunki (np. wojenne) uniemożliwiają zatamowanie upływu krwi. Tymczasem, opracowana przez amerykańską agencję DARPA specjalna pianka jest w stanie tamować wewnętrzne upływy krwi, „bandażując” zranione organy². Podczas testów na zwierzętach pianka mogła powstrzymy-

wać krwawienia wewnętrzne aż do 3 godzin. Usunięcie „bandaży” zajmuje około minuty, a ewentualne pozostałości mają być nieszkodliwe.

Podobnym rozwiązaniem, mogącym również tamować krwotoki, są naśladujące płytki krwi nanocząsteczki³, opracowane przez Case Western Reserve University (USA). Wytworzone ze specjalnego polimeru płytki spowalniają wewnętrzne upływy krwi. Tworząc prawidłowe zakrzepy wydłużają czas na udzielenie pomocy. W przypadku dopuszczenia takich środków do użycia w ratownictwie znacząco mogą one podnieść przeżywalność rannych z obrażeniami wewnętrznymi.

Kuloodporna ciecz

Możliwe, że zapotrzebowanie na ratowanie życia opisanymi wcześniej sposobami nie okaże się w przyszłości wcale tak wielkie, jak obecnie. Polscy naukowcy opracowali technologię mogącą unowocześnić kamizelki kuloodporne. Kluczem nie jest stosowanie tu kevlaru, ale... specjalnej, tzw. cieczy newtonowskiej, twardniejącej pod wpływem silnego uderzenia. Po dobraniu odpowiednich proporcji można powstrzymać lub zmniejszać moc nie tylko amunicji, ale także pchnięć nożem czy uderzeń przedmiotami. Rozważane jest stosowanie cieczy jako uzupełnienie kevlaru. Pozwoliłoby to na zmniejszenie wagi i większą elastyczność sztywnej dotąd kamizelki. Ochronę rąk oraz nóg. Istnieje możliwość stosowania wynalazku w postaci ochraniającej przed urazami u motocyklistów czy sportowców⁴.

Samonaprowadzana amunicja karabinowa

Nie wszystkie z nowo opracowanych technologii koncentrują się na ratowaniu ludzkiego życia, przynajmniej bezpośrednio. Przez Sanda National Labs (Lockheed Martin, USA) testowane są prototypy laserowo naprowadzanej amunicji strzeleckiej. Pociski mają długość 10 cm i nie są wprowadzane w rotację. Posiadają optyczny sensor oraz lotki sterowane wewnętrzną elektroniką, korygujące tor lotu pocisku 30 razy na se-

kundę. Naprowadzanie laserowe umożliwia podążanie za ruchomym celem, dając rozrzut do 20 centymetrów⁵. Czy rozwinięcie technologii mogłoby okazać się pomocne w szturmowaniu zamkniętych pomieszczeń, w sytuacjach zakładniczych? Gdyby ustalenie celu było trudne, na kłopoty i tutaj przychodzi technologia, bo-wiem...

Naprawdę widzimy już przez ściany

W oparciu o radiowy sygnał popularnego domowego i biurowego urządzenia - routera i po wykorzystaniu tzw. efektu Dopplera dwoje naukowców z University College (Londyn) opracowało radar mogący wykrywać przez ścianę poruszające się osoby. Możliwe jest ustalenie ich pozycji z dokładnością do kilku metrów, kierunku i prędkości poruszania się. Sam pomysł wykorzystania w tym celu fal radiowych nie jest nowy, ale interesujące wydaje się być użycie jako źródła sygnału routera sieci bezprzewodowej. Potencjał technologii dostrzegło już Ministerstwo Obrony Wielkiej Brytanii. Zalety prostego i dokładnego skanowania budynków dla wojska czy policji są łatwe do wyobrażenia⁶.

Mikrofale niszczą elektronikę

Wszystkie metody wykorzystujące elektronikę nie są wolne od wad. Urządzenia bez odpowiedniej osłony są wrażliwe na uszkodzenie przez działanie impulsu EMP. To, co dotychczas było naukową fikcją, a więc wykorzystanie wysokoenergetycznych impulsów na skalę bojową, może stać się rzeczywistością. Zespół naukowców z Boeing Phantom Works pracuje nad zdalnie sterowanym pociskiem raketowym nazwanym CHAMP. Przy wykorzystaniu magnetronu generuje on bardzo silne impulsy mikrofalowe mogące niszczyć wyłącznie elektronikę, nie rażąc siły żywej. W przeprowadzonych testach udało się uszkodzić wszystkie atakowane urządzenia elektroniczne. W odróżnieniu od impulsu EMP generowanego przez np. eksplozję jądrową, użycie mikrofal do uszkodzania elektroniki jest o wiele łatwiejsze i możliwe do instalowania w broni rakietowej. Pentagon wydał na projekt już 380 mln \$ i po dopracowaniu oraz kolejnych próbach może on zostać kupiony przez amerykańską armię⁷.

Przypisy

- 1 Por. A. Błońska, Wstrzykiwanie tlenu w lipidowych kieszonkach, kopalniawiedzy.pl / Science Daily. Źródło online: [<http://kopalniawiedzy.pl/mikroczyastki-tlen-infuzja-kroplowka-sonikator-lipidy-warstwa-kieszonka-John-Kheir,16111>], dostęp: 2013-01-15.
- 2 Zob. E. Lopatto, Pianka uratuje życie, onet.pl / Bloomberg News. Źródło online: [<http://biznes.onet.pl/pianka-uratuje-zycie,18491,5332864,1,news-detaj>], dostęp: 2013-01-15.
- 3 Por. Mogą ratować życie. Trzeba tylko je wstrzyknąć do..., tech.money.pl / PAP. Źródło online: [<http://tech.money.pl/moga-ratowac-zycie-trzeba-tylko-je-wstrzyknac-do-0-1145597.html>], dostęp: 2013-01-15.
- 4 Zob. L. Tomala, Kuloodporna ciecz - niezwykły wynalazek Polaków, odkrywcy.pl / PAP. Źródło online: [<http://odkrywcy.pl/kat,111408,title,Kuloodporna-ciecz-niezwykly-wynalazek-Polakow,wid,14432754,wiadomosc.html>], dostęp: 2013-01-15.
- 5 Por. Pociski sprytniejsze od strzelca, onet.pl / Sandia.gov. Źródło online: [<http://technowinki.onet.pl/hobby/pociski-sprytniejsze-od-strzelca,1,5014346,artykul.html>], dostęp: 2012-01-16.
- 6 Zob. Router Wi-Fi pozwala „widzieć” przez ściany, spidersweb.pl / popsci.com. Źródło online: [<http://www.spidersweb.pl/2012/08/router-wi-fi-pozwala-widziec-przez-sciany.html>], dostęp: 2013-01-16.
- 7 Por. Mikrofale idą na wojnę, naukaipostep.pl. Źródło online: [<http://www.naukaipostep.pl/wiadomosci/technologie/mikrofale-ida-na-wojne/>], dostęp: 2013-01-16.

ZOBACZ WIĘCEJ:

- Wstrzykiwanie tlenu w lipidowych kieszonkach
<http://kopalniawiedzy.pl/mikroczyastki-tlen-infuzja-kroplowka-sonikator-lipidy-warstwa-kieszonka-John-Kheir,16111>
- Pianka uratuje życie
<http://biznes.onet.pl/pianka-uratuje-zycie,18491,5332864,1,news-detaj>
- Mogą ratować życie. Trzeba tylko je wstrzyknąć do krwi
<http://tech.money.pl/moga-ratowac-zycie-trzeba-tylko-je-wstrzyknac-do-0-1145597.html>
- Kuloodporna ciecz - niezwykły wynalazek Polaków
<http://odkrywcy.pl/kat,111408,title,Kuloodporna-ciecz-niezwykly-wynalazek-Polakow,wid,14432754,wiadomosc.html>
- Pociski sprytniejsze od strzelca
<http://technowinki.onet.pl/hobby/pociski-sprytniejsze-od-strzelca,1,5014346,artykul.html>
- Router Wi-Fi pozwala „widzieć” przez ściany
<http://www.spidersweb.pl/2012/08/router-wi-fi-pozwala-widziec-przez-sciany.html>
- Mikrofale idą na wojnę
<http://www.naukaipostep.pl/wiadomosci/technologie/mikrofale-ida-na-wojne/>

NATALIA PIOTROWSKA

Kształtowanie bezpiecznych przestrzeni w wielkich miastach

Przestrzeń publiczna odgrywa szczególną rolę we współczesnym mieście. Jest jednym z ważniejszych elementów stanowiących o atrakcyjności miasta zarówno jako miejsca do życia i pracy mieszkańców, jak i celu wizyt turystów. Jest ona „znakiem rozpoznawczym” i elementem tożsamości potwierdzającym pozycję miasta; wyrażającym jego sukcesy i aspiracje. Pojęcie przestrzeni publicznej można rozumieć na różne sposoby – jako przestrzeń nieprywatną, należącą dla wszystkich; lub jako przestrzeń dostępną publicznie, niezależnie od własności. Najbardziej adekwatne wydaje się rozumienie jej jako przestrzeni interakcji społecznych; miejsca spotkań w mieście dostępnego dla każdego. W skali miasta przestrzenie tworzą system powiązanych ze sobą miejsc – placów, ulic, skwerów, które łącznie stanowią o atrakcyjności miasta.

Definicja i funkcja miasta

Miasto – jest to ukształtowana jednostka mieszkalna, którą zamieszkuje ludność. Już w starożytności powstawały pierwsze małe miasta. Miasto charakteryzuje się głównie dużą ilością miejsc zabudowanych, budynków, wielkich zespołów mieszkalnych tzw. blokowisk, ulic, dróg, mostów i innych elementów infrastrukturalnych.

W mieście rozwinięty jest przemysł i różnego rodzaju usługi. Miasto wyklucza obecność rolnictwa i zawiera znacznie mniej terenów zielonych w porównaniu do wsi. W mieście obowiązują prawa miejskie, dotyczące administracji i zarządzania jednostką. Za priorytetowe czynniki miastotwórcze uważa się: indywidualną lub zbiorową przedsiębiorczość mieszkańców, przemysł, budownictwo, transport, usługi produkcyjne, motoryzacyjne, komunikacyjne, źródła zasilania w wodę, energię elektryczną, gaz i wiele innych.

Na zdjęciu widoczny tylko jeden z wielu przykładów tzw. grodzonych osiedli (ang. *gated community*), coraz popularniejszej metody mającej czynić osiedla bezpieczniejszymi.
Fot. Oxyman, commons.wikimedia.org. Hampstead, Wielka Brytania

Głównymi cechami miasta są:

- zwarta zabudowa,
- duża gęstość zaludnienia,
- zatrudnienie ludności w zawodach pozarolniczych,
- zazwyczaj dobrze rozwinięta infrastruktura komunalna,
- posiadanie praw miejskich nadanych przez władze państwowe.

W geografii osadnictwa istnieje pojęcie funkcji miastotwórczej. Jest to dział gospodarki narodowej, który prowadzi do powstania i rozwoju miasta. Duże skupienie ludności stwarza warunki do rozwoju innych działów gospodarki, określanymi jako funkcje uzupełniające.

Główne funkcje miast to funkcje:

- **administracyjna** - miasto jest siedzibą władz samorządowych (Kraków, Wieliczka)
- **przemysłowa** - powstanie miasta związane było z wydobyciem surowców mineralnych lub rozwojem przemysłu przetwórczego (Katowice, Donieck, Kraków)

- **medyczna** - ze względu na istniejące szpitale i ośrodki medyczne o znaczeniu wykraczającym poza miasto (Kraków, Łódź)
- **transportowa** - miasto staje się węzłem komunikacyjnym, miastem portowym (Gdynia, Rotterdam)
- **kulturalna** - prawie w każdym mieście istnieją instytucje kulturalne (Kraków, Paryż, Rzym)
- **naukowa i oświatowa** - w mieście lokowane są szkoły, uczelnie lub instytuty badawcze (Kraków, Bolonia)
- **turystyczna** - miasta w atrakcyjnych regionach turystycznych, miasta zabytkowe i pielgrzymkowe (Częstochowa, Rzym, Zakopane)
- **uzdrowiskowa** - miasto posiada status uzdrowska, rozwija się w nim leczenie ze względu na warunki naturalne temu sprzyjające (Kołobrzeg, Krynica Górská)
- **handlowa** - pierwsze miasta powstawały jako ośrodki wymiany handlowej, obecnie w każdym mieście dobrze rozwinięty jest handel detaliczny i hurtowy (Poznań, Lipsk)
- **Większość miast posiada na swoich peryferiach użytki rolne.** W związku z tym pełni również funkcję rolniczą. W niektórych małych miastach mieszka duża liczba osób zajmujących się rolnictwem¹.

Podstawowe problemy wielkich miast

W krajach rozwiniętych to: przestępczość, narkomania, dehumanizacja życia, choroby cywilizacyjne (stres, choroby układu krążenia), ludzie bezdomni z wyboru i przymusu, napływ cudzoziemców i problemy z ich aklimatyzacją, problemy komunikacyjne, problemy ze znalezieniem pracy zgodnej z kwalifikacjami, wzrost cen działek budowlanych, zniszczenie środowiska (pyły, gazy, ścieki, śmieci).

W krajach rozwijających się to: nadmierne zagęszczenie ludności, eksplozja demograficzna, powstanie dzielnic nędzy, brak wodociągów i kanalizacji, epidemie chorób zakaźnych, duża liczba analfabetów i ludności niewykwalifikowanej, kłopoty ze znalezieniem jakiegokolwiek pracy, rozwój przestępczości, rozwój rynku narkotykowego, prostytucji, chorób wenerycznych, brak środków finansowych na leczenie

Bezpieczeństwo mieszkańców dużych miast

Bezpieczeństwo i porządek publiczny to pojęcia nierozdzielnie łączące się funkcjonowaniem państwa oraz z prawem i jego kształtowaniem. Z tego powodu – w tej właśnie formie – występuje w większości aktów prawnych opisujących system ochrony przed przestępczością, szczególnie tych dotyczących życia społeczności lokalnych. To dwuczłonowe pojęcie jest również przedmiotem badań wielu nauk społecznych, przyjmując różne definicje, np. w zależności od przyjętej metody badań, a także ich celu. Bezpieczeństwo i porządek publiczny to pojęcia, które powinny występować łącznie, ponieważ ich treści zachodzą na siebie w pewnym obszarze².

Pojęcie bezpieczeństwa publicznego określa stan gwarantujący niezakłócone i zgodne z wolą obywateli funkcjonowanie instytucji państwowych, samorządowych i społecznych oraz urzędów publicznych, a także bezpieczeństwo życia, zdrowia i mienia ludności w wyniku przestrzegania akceptowanego przez obywateli porządku prawnego. Zagrożenie bezpieczeństwa publicznego o wielkich rozmiarach może spowodować zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa³.

Problem utrzymania społecznie pożądanego poziomu ładu i porządku publicznego dotyczy również przeciwdziałania rozwojowi dewiacji społecznych i ograniczania skali i jego występowania. Dewiacje społeczne, nazywane również patologiami społecznymi, to zjawiska powstające i utrzymujące się w społeczeństwie, ale sprzeczne z wartościami przyjętymi przez ogół. Powszechnie uważa się, że dewiacją społeczną jest odchylenie od zasad funkcjonujących w określonym społeczeństwie, postępowanie niezgodne z normami, a także z wartościami uznanymi w społeczeństwie lub grupie społecznej. Odchylenie takie zakłóca równowagę systemu wartości oraz sygnalizuje nieskuteczność kontroli społecznej⁴.

Osiedla wielkich budynków wielorodzinnych, zwanych mieszkalnymi lub po prostu blokami, ich skala i zasada tworzenia, były zjawiskiem zupełnie nowym w dziejach architektury i urbanistyki. Można wręcz mówić o pewnej rewolucji w tych dziedzinach. O strukturze

przestrzennej miasta przesądzało rozplanowanie ulic i placów, pomiędzy którymi powstawały kwartały miejskie, zwane także blokami.

Zasady kształtowania przestrzeni publicznych

Na podstawie analiz stanu istniejącego przestrzeni publicznych, a także przy uwzględnieniu aktualnej wiedzy urbanistyczno-architektonicznej na temat zasad kształtowania i przykładów najlepszych praktyk światowych sformułowano propozycję standardów kształtowania przestrzeni publicznych w dużych miastach. Podstawę stanowią poniższe ogólne zasady:

1. Wykorzystanie potencjału transformacji centrum do stworzenia najwyższej jakości przestrzeni publicznych.
2. Tworzenie gęstych, aktywnych pierzei, definiujących i domykających przestrzenie publiczne i przyciągających ludzi do centrum miasta.
3. Poprawa równowagi między transportem samochodowym a innymi środkami transportu w miastach. Priorytet komunikacji pieszej, transportu zbiorowego i komunikacji rowerowej oraz uspokojenie ruchu samochodowego.
4. Zapewnienie dostępu dla wszystkich: ludzi w każdym wieku; mieszkańców i gości; osób niepełnosprawnych i niewidomych, itd.
5. Poprawa komfortu przebywania w mieście.
6. Poprawa wizualnej jakości przestrzeni miejskiej.
7. Umożliwienie realizacji różnego rodzaju aktywności⁵.

Wnioski

Wygląd i charakter przestrzeni publicznej decydują o postrzeganiu miasta, co ma szczególne znaczenie w czasach rosnącej regionalnej i globalnej konkurencji między miastami. W każdym mieście istnieją miejsca i przestrzenie stanowiące przedmiot dumy lub powód do zawstyżenia.

Dobrze zorganizowana przestrzeń publiczna ma kluczowe znaczenie dla miasta i jakości życia mieszkańców. To fizyczna przestrzeń tworząca spójną całość, nasycona znaczeniem społecznym. Terytorium ogólnodostępne posiadające jedną z podstawowych

zalet: zdolność do integrowania społeczeństwa. Przestrzeń publiczna ma także znaczenie dla tożsamości miasta; jest z jednej strony otwarta na przyszłość, z drugiej podkreśla związki z historią i tradycją.

Miasta mają to do siebie, że są duże. Gdy już mamy zbudowane miasto, a potrzebujemy je przerobić na takie, w którym przestrzeń będzie bardziej dostosowana do potrzeb społeczeństwa pochłania to bardzo dużo środków finansowych. Nie wszystkie miasta stać na całkowitą odbudowę i poprawę jakości życia. Jest to bardzo trudne z tego względu, że nie tylko w grę wchodzi środki finansowe, ale także plany kształtowania przestrzeni publicznych. Nie zawsze istnieje możliwość przebudowy czy rozbudowy obiektu. W przypadku, gdy miasto powstaje od podstaw łatwiej jest zorganizować przestrzeń. Oczywiście pochłania to również wielkie środki finansowe.

Bibliografia

- 1 Imago Public Relations, Wytyczne do kształtowania systemu przestrzeni publicznych, Katowice 2008.
- 2 J. Pawłowski, Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2002.
- 3 L. Falandyś, Pojęcie porządku publicznego w prawie karnym i karno-administracyjnym, „Palestra” 1969, nr 2.
- 4 T. Serafin, S. Parszowski, Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa, wyd. Difin, Warszawa 2011, s. 33-37.
- 5 T. Ossowicz, Przestrzenie publiczne w sferze dyskusji, Poznań 2009.
- 6 Pod red. J. Czapskiej, Zapobieganie przestępczości przez kształtowanie przestrzeni, Kraków 2012.
- 7 Praca zbiorowa, CPTED jako strategia zapewnienia bezpieczeństwa społeczności lokalnej, Szczytno 2010.
- 8 www.geomatura.pl
- 9 <http://geografia.opracowania.pl>

Przypisy

- 1 http://www.geomatura.pl/html/kompendium/tematy_ekon/ludnosc/miasta_przykl.php, dostęp: 15.12.2012.
- 2 L. Falandyś, Pojęcie porządku publicznego w prawie karnym i karno-administracyjnym, „Palestra” 1969, nr 2, s. 63.
- 3 J. Pawłowski, Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2002, s. 14.
- 4 T. Serafin, S. Parszowski, Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa, wyd. Difin, Warszawa 2011, s. 33-37.
- 5 Imago Public Relations, Wytyczne do kształtowania systemu przestrzeni publicznych, Katowice 2008, s. 50-52.

HANNA ISMAHILOVA

Nonkonformizm nastolatków na Ukrainie

Zapobieganie przestępczości może się odbywać na wiele sposobów. Także poprzez działalność zmierzającą do podporządkowania się członków społeczeństwa obowiązującym normom grupowym¹. Postępowanie zgodne z przyjętymi normami, nakazami, zakazami lub uprawnieniami, to postawa nazywana konformizmem. Nonkonformista, to człowiek nie zgadzający się z pewnymi normami, wartościami, poglądami, nie stosujący się do nich, nie uznający ich². „Nonko-nformizm (łac. non - nie, i conformis - podobny, zgodny) to gotowość, nie zwracając uwagi na okoliczności do działania na przekór zasadom obowiązującym wspólnotę, obrona przeciwnego punktu widzenia.

Bez względu na to, że podobne zachowanie oceniane jest przez wielu badaczy jako zasadniczo odmienne od konformizmu, w psychologii ta forma aktywności osoby jest w istocie rzeczy, identyczna z przejawami konformizmu. W obu wypadkach można z pewnością mówić o zależności **indywiduum** (*własny samoistny, byt i indywidualność, takimi cechami charakteryzuje się człowiek, czyli indywiduum H.I.*) od grupowej presji i jego podporządkowywaniu się większości. Domniemana samodzielność przy przejawie nonkonformizmu to co najwyżej iluzja. Ponieważ nie sama osoba podejmuje decyzję w sytuacji nieokreśloności, jej reakcja na grupową presję jest zależna, nie zważając na to, że spełnia aktywność w logice „tak” czy w logice „nie”³.

W psychologii nonkonformizm to postawa polegająca na otwartym występowaniu przeciw wszystkiemu, co uważa się za niesłuszne, także wówczas, gdy są to normy ogólnie uznane w jakiejś społeczności⁴.

Przestępczość małoletnich

Krótkie nawiązanie do rozmiarów przestępczości małoletnich (nieletnich) na Ukrainie, zostanie ograniczone do zaprezentowania danych zawartych w ofi-

Źródło: <http://www.dvinainform.ru/incidents/2012/04/19/7402.html>

cialnych statystykach. Należy przypuszczać, że statystyki przestępczości Ukrainy nie odzwierciedlają wszystkich popełnionych przestępstw przez osoby w tej kategorii wiekowej. Mam na myśli osoby, które popełniły czyny sprzeczne z prawem i powinny ponieść odpowiedzialność karną, adekwatną do czynu. W zależności od rodzaju czynu zabronionego popełnionego przez taką osobę oraz jej wiek, prawo przewidyuje możliwość ponoszenia konsekwencji za zachowanie nonkonformistyczne. O tym będzie mowa za chwilę. Dla przybliżenia omawianej problematyki, rzeczywiste rozmiary przestępczości, moim zdaniem, nie mają większego znaczenia.

Ogólna ilość przestępstw małoletnich				
	2008	2009	2010	2011
Przestępstwa są popełnione przez osoby małoletnie czy przy ich uczestnictwie	15707	15445	17342	17846

Tabela 1. Przestępstwa w latach 2008-2011 według statystyk Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Ukrainy⁵

W tym samym czasie odnotowano popełnienie następującej liczby przestępstw: 2008 r. – **384424**; 2009 r. – **497555**. Łącznie **881979** przestępstw. Można, zatem powiedzieć, że przestępstwa małoletnich stanowiły od 4,1% do 3,1 % w porównywanym okresie.

Odpowiedzialność według kodeksu karnego

Życie człowieka, w myśl artykułu 3 Konstytucji Ukrainy, jest najwyższą wartością. Każdy człowiek ma niezbywalne prawo do życia i nikt nie może dowolnie pozbawić go życia⁶. Ochrona życia jest najważniejszym zadaniem państwa, realizowanym poprzez prawo i organy, które je stosują.

Na wstępie należy stwierdzić, że prawo przewiduje odpowiedzialność osoby niepełnoletniej za zachowanie niezgodne z przepisami kodeksu karnego Ukrainy⁷ oraz za administracyjne naruszenia prawa⁸. Zgodnie z art. 22 Kodeksu karnego Ukrainy (KKU) sprawca po ukończeniu 16 roku życia odpowiada za popełnienie przestępstw określonych następującymi artykułami KKU: art. 115 (umyśle morderstwo); art.121 KKU (umyślne spowodowanie ciężkich obrażeń ciała); art. 257 KKU (bandytyzm); art. 258 KKU (terrorystyczny akt); art. 152 KKU (zgwałcenie).

wielu osób;
6) z niskich pobudek;
7) z chuligańskich motywów;
8) osobę czy jej bliskiego krewnego w związku z wykonaniem przez tę osobę służbowego lub społecznego obowiązku;
9) w celu zatajenia innego przestępstwa lub jego dokonania;
10) połączone ze zgwałceniem lub opartym na gwałcie nienaturalnym zaspokojeniem;
11) dokonane na zamówienie;
12) dokonane w wyniku uprzedniej zмовy grupy osób;
13) dokonane przez osobę, która wcześniej dokonała umyślnego morderstwa, za wyjątkiem morderstwa, przewidzianego w artykułach 116-118 tegoż kodeksu;
14) z motywów rasowych, narodowych czy religijnej nietolerancji, karze się pozbawieniem wolności na czas od dziesięciu do piętnastu lat albo dożywotnim pozbawieniem wolności z konfiskatą majątku w przypadkach przewidzianych punktem 6 części drugiej tego artykułu.

Umyślne morderstwo

1. *Morderstwo, czyli umyślne, sprzeczne z prawem uśmiercenie innego człowieka, karane jest pozbawieniem wolności od lat siedmiu do piętnastu.*
2. *Morderstwo umyślne:*
  - 1) *dwóch lub więcej osób;*
  - 2) *małoletniego dziecka lub kobiety w widocznej ciąży;*
  - 3) *zakładnika lub uprowadzonego człowieka;*
  - 4) *dokonane z szczególnym okrucieństwem;*
  - 5) *dokonane w sposób zagrażający życiu*

Sprawca morderstwa umyślnego ponosi odpowiedzialność karną w granicach od dziesięciu do piętnastu lat pozbawienia wolności lub podlega karze dożywotniego pozbawienia wolności. Za umyślne spowodowanie ciężkich obrażeń ciała sprawca może być ukarany karą od pięciu do ośmiu lat pozbawienia wolności⁹. Jeżeli jednak spowodowane umyślnie ciężkie obrażenia ciała, zostały dokonane metodą mającą charakter szczególnego udręczenia, albo zostały dokonane przez grupę osób, także z celem zastraszenia pokrzywdzonego lub innych osób, czy to z motywów rasowych, narodowych albo religijnych lub dokonane na zamówienie, które spowodowało śmierć pokrzywdzonego, przewidziana kara wynosi od siedmiu do dziesięciu lat pozbawienia wolności. Obrażenia ciała bez względu na ich stopień wyrządzają szkodę w zdrowiu człowieka. Za

zdrowie przyjęto uważać normalne funkcjonowanie tkanek i organów ciała człowieka.

Obrażenia ciała powstają w wyniku:

- 1) działaniem lub beczynnością wobec zamachu na zdrowie innego człowieka;
- 2) są skutkami sposobu zadawania obrażeń ciała;
- 3) są związkiem pomiędzy konkretnym działaniem i jego skutkami.

Przy dopuszczeniu do obrażeń ciała spowodowanych beczynnością mamy do czynienia z niepodjęciem działania, które zapobiegłoby wyrządzeniu szkody w zdrowiu drugiego człowieka, pod warunkiem, że potrafilibyśmy to zrobić i posiadali taką możliwość. Taki obowiązek działania może wytykać z przepisów prawa lub innych aktów. Na przykład obowiązek rodziców troszczenia się o zdrowie dzieci. Służbowe lub fachowe obowiązki np. personelu medycznego w zakresie leczenia¹⁰.

Szczególne zagrożenie społeczne bandytyzmem polega na tym, że gangi popełniają morderstwa, dopuszczają się zgwałceń, posługując się przemocą przejmują majątek. Używają broni, handlują narkotykami, uszkadzają drogi, dokonują kradzieży lub zawładnięcia składami kolejowymi, statkami powietrznymi lub morskimi, rzeczonym i popełniają inne podobne czyny.

Charakterystycznymi cechami grupy bandyckiej są: 1) obecność w niej trzech i więcej członków; 2) trwałość; 3) uzbrojenie; 4) wspólny cel uczestników ugrupowania np. dokonywanie napadów na przedsiębiorstwa, instytucje, organizacje czy na indywidualne osoby; 5) sposób dokonywania przestępstwa¹¹.

Akt terrorystyczny (łac. – terror to lęk, strach, trwoga) to jedno z najbardziej niebezpieczniejszych przestępstw przeciw bezpieczeństwu społecznemu. Stwarza on ogólne niebezpieczeństwo, może wyrządzać albo wyrządza znaczną szkodę dla życia lub zdrowia niewinnych ludzi, własności, środowiska przyrodniczego, normalnego funkcjonowania organów władzy, przedsiębiorstw, instytucji czy organizacji (np. społecznych). Charakteryzuje się użyciem broni nieokreślonego bliżej rodzaju, okrucieństwem, gwałtem. Zdolny jest zdestabilizować sytuację społeczno-polityczną w państwie czy

Akt terrorystyczny

1. *Akt terrorystyczny, czyli stosowanie broni, dokonywanie eksplozji, podpalenia czy innych działań, które stwarzają niebezpieczeństwo dla życia czy zdrowia człowieka lub wyrządzają znaczne szkody majątkowe lub powodują inne poważne skutki, jeśli takie działania były dokonane z celem naruszenia bezpieczeństwa społecznego, zastraszenia ludności, prowokacji konfliktu wojennego, komplikacjami międzynarodowymi, albo w celu wpływu na podjęcie decyzji lub dokonywanie albo zaniechanie przez władze publiczne czy organy samorządu, ustawowych, przedstawicieli tych organów podejmowania decyzji, związki (grupy) obywateli, osoby prawne, albo zwrócenie uwagi społeczeństwa na pewne polityczne, religijne czy inne poglądy terrorysty, a także groźba dokonywania takich działań w tym samym celu – są zagrożone karą pozbawienia wolności od lat pięciu do dziesięciu.*
2. *Te same działania, dokonane powtórnie albo za wcześniejszą znową grupy osób, albo jeśli doprowadziły one do wyrządzenia znacznej szkody w mieniu czy spowodowały inne poważne skutki, są zagrożone karą pozbawienia wolności od lat siedmiu do dwunastu.*
3. *Działania, przewidziane przez część pierwszą lub drugą tego artykułu, jeżeli doprowadziły do śmierci człowieka, są zagrożone karą pozbawienia wolności od lat dziesięciu do piętnastu albo dożywotnim pozbawieniem wolności.*

w regionach, zdeorganizować pracę organów władzy, wywoływać u ludności panikę, szok, uczucie napięcia i społecznego niepokoju, zasiać lęk i indolencję¹².

Zgwałcenie jest bardzo ciężkim i niebezpiecznym przestępstwem. Czyn o takim charakterze może wyrządzić poważne szkody dla zdrowia lub spowodować głęboki moralny uraz. W wysokim stopniu poniża godność człowieka, a jeśli osoba pokrzywdzona jest małoletnia lub taka, która nie osiągnęła dojrzałości płciowej narusza jej nietykalność seksualną¹³.

Zgwałcenie

1. Zgwałcenie, czyli stosunki płciowe połączone ze stosowaniem fizycznej przemocy, groźby jego stosowania albo wykorzystanie bezradności osoby pokrzywdzonej – zagrożone jest karą pozbawienia wolności od lat trzech do pięciu.
2. Zgwałcenie, dokonane powtórnie albo przez osobę, która wcześniej dokonała przestępstw (recydywa), przewidzianych artykułem 153, oparte na przemocy przy zaspokojeniu płciowym sposobami nienaturalnymi (predylekcja) przewidziane artykułem 154, przymus do dokonania aktu płciowego przewidziany artykułem 155, płciowe stosunki z osobą, która nie uzyskała dojrzałości płciowej w rozumieniu kodeksu jest zagrożone karą pozbawienia wolności od lat pięciu do dziesięciu.
3. Zgwałcenie, dokonane przez grupę osób, albo zgwałcenie małoletniej czy małoletniego karane jest pozbawieniem wolności od lat siedmiu do dwunastu.
4. Zgwałcenie, jeżeli spowodowało poważne skutki, a również zgwałcenie małoletniej czy małoletniego karane jest pozbawieniem wolności od lat dziesięciu do piętnastu.

(Kryminalny kodeks Ukrainy, art. 152,
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>)

Prawo przewiduje odpowiedzialność małoletniego za kradzież. Kradzież cudzego majątku zagrożona jest karą od pięćdziesięciu do stu nieopodatkowanych minimalnych dochodów obywateli lub pracami społecznymi od osiemdziesięciu do dwustu czterdziestu godzin, albo pracami poprawczymi do lat dwóch, albo aresztem do sześciu miesięcy, lub pozbawieniem wolności do lat trzech. Ten sam artykuł 185 KКУ, przewiduje także inne postacie kradzieży: kradzież dokonana powtórnie albo za uprzednią złą grupą osób, kradzież łącząca się z włamaniem do mieszkania lub innego pomieszczenia czy skarbca, jeżeli wyrządziła znaczną szkodę poszkodowanemu, kradzież dokonana w dużych rozmiarach. Za kradzież dokonaną w dużych rozmiarach albo przez zorganizowaną grupę, przewidziana kara więzienia wynosi od siedmiu do dwunastu lat pozbawienia wolności oraz łączy się z konfiskatą mienia. Odpowiedzialności podlega już osoba, która ukończyła czternaście lat.

Na zakończenie charakterystyki niektórych przestępstw należy dodać, że zgodnie z art. 22 KКУ lista opisanych przestępstw nie jest wyczerpana.

Odpowiedzialność za łamanie przepisów administracyjnych

Zgodnie z artykułem 13 Kodeksu o przestępstwach administracyjnych Ukrainy, kodeks ma zastosowanie w stosunku do małoletnich. To jest osób od 16 do 18 lat, które dokonały administracyjnego naruszenia prawa. W stosunku do nich stosuje się środki przewidziane artykułem 24¹ tego kodeksu. Przepis ten mówi, że mogą być zastosowane takie środki jak:

- 1) zobowiązanie do publicznego albo w innej formie przeproszenia poszkodowanego,
- 2) ostrzeżenie, zwrócenie uwagi sprawcy,
- 3) nagana lub surowa nagana,
- 4) przekazanie małoletniego pod nadzór rodziców lub osób, które się nim opiekują, albo oddanie pod nadzór pedagogiczny czy zespołowi (grupie społecznej) za ich zgodą, a także indywidualnym obywatelom na ich prośbę.

Dla tej grupy wiekowej (od 16 do 18 lat) środki te mogą być stosowane w sytuacji naruszenia następujących przepisów: bezprawna produkcja, nabycie, przechowywanie, przewóz, przesyłka, substancji narkotycznych lub psychotropowych w niewielkich rozmiarach (nie na sprzedaż) (art. 44), drobne kradzieże (art. 51), naruszenie przez kierującego reguł prowadzenia pojazdu, reguł korzystania z pasów bezpieczeństwa (kasku przez motocyklistę) (art. 121), eksploatacja pojazdu, którego numery identyfikacyjne nie odpowiadają zapisom w dokumencie rejestracyjnym (art. 121¹), naruszenie reguł przewozowych przy świadczeniu usług związanych z przewozem pasażerów (np. rozmowa przez telefon) (art. 121²), przekroczenie przez kierującego ustalonych ograniczeń szybkości ruchu, przejazd na zakazanych sygnałach regulacji ruchu drogowego i naruszenia innych zasad ruchu drogowego (art. 122), niezastosowania się kierującego do wymogów zatrzymania się (art. 122²), ucieczka z miejsca kolizji drogowej (art. 122⁴), naruszenie przepisów o użyciu lub korzystaniu ze specjalnych urządzeń dźwiękowych i świetlnych (art. 122⁵), naruszenie przez kierującego reguł ruchu przy przejeździe przez przejazd kolejowy (art. 123), naruszenie zasad ruchu drogowego, jeżeli spowodowało to uszkodzenie pojazdu, ładunku, dróg, ulic, przejazdu kolejowego, przystanków komunikacyjnych lub innego majątku (art. 124), nieudostępnienie pojazdu dla potrzeb funkcjonariusza milicji lub pracownika medycznego, a także funkcjonariusza wojskowych służb porządku prawnego w Siłach Zbrojnych Ukrainy (art. 124¹), inne naruszenia reguł (przepisów) drogowych (art. 125), kierowanie pojazdem przez osobę, która nie ma odpowiednich dokumentów uprawniających do prowadzenia pojazdu albo nie okazała ich dla sprawdzenia (art. 126), naruszenie reguł drogowych przez pieszych, motocyklistów, osoby które kierują zaprzęgiem i poganiaczy zwierząt (art. 127), naruszenie trybu wydania dokumentu o technicznej sprawności pojazdu i trybu wydania specjalnego znaku państwowego o zawarciu umowy obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnoprawnej przez właścicieli środków transportu (art. 127¹), kierowanie pojaz-

dami albo statkami przez osoby, które znajdują się w stanie upojenia alkoholowego, narkotycznego czy innego, lub są pod wpływem środków farmakologicznych, co obniża koncentrację i szybkość reakcji (art. 130), uszkodzenie dróg, ulic, zabudowań podróży, przejazdów kolejowych i technicznych środków regulacji ruchu, stworzenia przeszkód dla ruchu i niezastosowania koniecznych środków, co do ich usunięcia (art. 139), naruszenie reguł handlu piwem, alkoholami, słabymi napojami alkoholowymi i wyrobami tytoniowymi (część druga art. 156), drobna chuliganeria (art. 173), strzelanie z broni palnej lub broni pneumatycznej, urządzeń do odstrzału naboju, wyposażonych w gumowe czy analogiczne pociski w zaludnionych, nie odpowiednich miejscach albo z naruszeniem ustalonego trybu (art. 174)¹⁴, złośliwe niepodporządkowanie się regułom prawnym albo wezwaniu funkcjonariusza milicji lub członka organizacji powołanej do ochrony porządku publicznego i granicy państwowej, wojskowego (art. 185), naruszenie trybu nabycia, przechowywania, przekazania innym osobom albo sprzedaży, broni białej lub pneumatycznej (art. 190); naruszenie nakazanych reguł dotyczących broni będącej nagrodą¹⁵, białej czy pneumatycznej, palnej i zapasów amunicji, przechowywania, noszenia lub ich przewozu (art. 191), naruszenie wymaganych terminów rejestracji (przerejestrowania) broni będącej nagrodą, białej czy pneumatycznej broni kalibru powyżej 4,5 milimetra, z szybkością lotu pocisku ponad 100 metrów na sekundę lub zasad rejestracji w ewidencji organów spraw wewnętrznych w razie zmiany miejsca zamieszkania (art. 192), uchylanie się od rejestracji broni białej, pneumatycznej, palnej i amunicji (art. 193), naruszenie przez sprzedawców przedsiębiorców (przedsiębiorstwa, inne organizacje) trybu sprzedaży, broni białej, pneumatycznej, palnej i amunicji (art. 194), naruszenie przez pracowników przedsiębiorstw, instytucji, organizacji reguł przechowywania lub przewozu broni, białej czy pneumatycznej, palnej i amunicji (art. 195).

Za łamanie przedstawionych przepisów osoby małoletnie podlegają odpowiedzialności administracyjnej na ogólnych zasadach, które są uregulowane zapisami

w Kodeksie o przestępstwach administracyjnych Ukrainy. Z uwzględnieniem charakteru dokonanego złamania przepisów prawa i osoby przestępcy (sprawcy) małoletniego (z wyjątkiem osób, które dokonały złamania przepisów prawa, przewidzianego artykułem 185) mogą być zastosowane środki administracyjne, przewidziane artykułem 24-1 tegoż Kodeksu¹⁶. W uzupełnieniu należy dodać, że cyfry (indeks górny) przy artykułach świadczą, o ciągłej nowelizacji kodeksu i dostosowywaniu przepisów do bieżących potrzeb.

Moim zdaniem

Problem współczesnego społeczeństwa polega na tym, że wszystkie programy: socjalne, polityczne, ekonomiczne, prawne, etniczne, kulturalne itd. skierowane na osiągnięcie podniesienia świadomości obywateli za działania, które naruszają normy prawne i moralne, w żaden sposób nie są regulowane przez organy państwowe zajmujące się porządkiem i bezpieczeństwem publicznym. To co jest uregulowane aktami normatywnymi, nie daje obywatelom Ukrainy pewności, że chroni ich prawa i interesy.

Ważne jest uświadomienie przez działania obywateli, najważniejszych i bronionych przed sprzecznymi z prawem zamachami, konstytucyjnych praw człowieka i obywatela.

Każdy człowiek ma predyspozycje do przemocy, a niekiedy przejawia chęć dokonania czynów bezprawnych. U każdego wady te przejawiają się rozmaicie i w różnych sytuacjach, a u niektórych nie występują w ogóle. Czyli jak mówi się w Polsce punkt widzenia zależy od miejsca siedzenia. Myślę, że to jeden z ważnych elementów wejścia na drogę przestępstwa.

Weźmy z jednej strony rodzinę z przejawami patologii (alkoholizm, narkomania, problemy psychiczne, ubóstwo). Niezaspokojenie materialnych potrzeb czy naruszona psychika przyczyniają się do dokonywania przez małoletnich przestępstw. Generalnie to kradzieże, rabunki, kradzieże samochodów. W świadomości takich małoletnich nie funkcjonuje kodeks. Nikt ich z nim nie zapoznał. Bywają wyjątki, dzieci z rodzin patologicznych stają się wzorowymi obywatelami.

Z drugiej strony, gdy rodzina jest średnio czy bardzo zamożna, to co pobudza świadomość małoletnich do popełniania przestępstw. Poczucie bezpieczeństwa i bezkarności (rodzice biznesmeni, rodzice pracownicy państwowego aparatu, ojciec prokurator, mama sędzia). Czyli za popełnione czyny nic mi nie będzie. Rodzice sami wzbudzają poczucie bezkarności.

Stawiam pytanie, co jest gorsze to, że małoletni nie ma wzorców i jest nieświadomy skutków czy przeciwnie świadomość skutków i dokonanie przestępstwa z poczuciem bezpieczeństwa i bezkarności? Kiedy dziecko będzie wiedziało, że za swoje działania odpowie, że rodzice nie będą mogli mu pomóc, że poniesie karę za popełnione czyny, że będą go traktować jak przestępcę, musi pozytywnie zaważyć na normalnym współdziałaniu dziecka z społeczeństwem. To elementy wychowawczo - pedagogicznego działania. Rodzice, szkoła, służby psychologiczne inne instytucje związane z rozwojem dziecka, muszą zdążyć wcześniej ukształtować w nim poczucie tego co dobre i tego co złe.

Państwo jest niezbyt zainteresowane edukacją obywateli. Ważnym elementem jest lekceważący stosunek rodziców do edukacji dziecka i wykonywania swoich obowiązków rodzica co odgrywa bardzo ważną rolę w przyszłych działaniach małoletniego.

Prokuratura Jałty wszczęła sprawę karną w związku uporczywym niewykonaniem obowiązków rodzicielskich przez matkę 13-latkę, który nie umie czytać i pisać.

Środki prawne zastosowane w związku z niestarannością matki powodującą poważne skutki dla chłopca, który w tym wieku nie umiał czytać i pisać. Poinformowała o tym agencja UNIAA (Ukraińska Niezależna Agencja Informacyjna Aktualności), powołując się na służbę prasową prokuratury Krymu.

Sprawa została wszczęta zgodnie artykułem 166 (złośliwe uchylanie się od obowiązków opieki nad dzieckiem) Kodeksu kryminalnego Ukrainy. Matce grozi sankcja w postaci ograniczenia lub pozbawienia wolności na o kres od dwóch do pięciu lat¹⁷.

„Przestępstwo - to zniszczenie moralności.
Przestępstwo popełnione przez dziecko
– to hańba dla społeczeństwa”

Dzieci w zasadzie naśladowują swoich rodziców. Jeśli ojciec stosuje rękoczyzny w stosunku do matki, przez ich syna jest to podświadomie uważane za normę. Albo ojciec lub matka zostali skazani za dokonanie przestępstwa i odbywają karę pozbawienia wolności. Ten fakt dla pewnego odsetka małoletnich jest chlubą, dodaje autorytetu. Stanowi to pewnego rodzaju przewagę nad otoczeniem.

Na dziś dynamika przestępstw popełnianych przez małoletnich daje przesłanki do podnoszenia się poziomu przestępczości w ogóle. Duża część pełnoletnich przestępców to ci, którzy w wieku 14-16 lat byli karani za czyny kryminalne..

Ilość tzw. porzuconych dzieci zwiększa się z każdym dniem, a w związku z tym poziom przestępczości. Dzieciom, co żyją na ulicy w głodzie i chłódzie, kto opowie o lepszym życiu, kto da im lepsze życie, kto zajmie się profilaktyką, żeby nie stali się kolejnymi ogniwami w łańcuchu patologii społecznych.

Liczebność dzieci w sierocińcach i bursach zwiększa się z każdym dniem i nie jest im tam zbyt dobrze. Niektórzy poznając prawdę życia samodzielnie stają na nogi, kto ma bardziej wrażliwą psychikę ulega i wkracza na drogę przestępstwa.

W bursach i szkołach muszą pracować prawdziwi fachowcy. Państwo powinno je należycie finansować po to, żeby stworzyć dla dzieci pozytywną atmosferę, która wpłynie na zmniejszenie przestępczości wśród małoletnich.

Lecz szkoda, że rząd Ukrainy jest zbyt zajęty własnymi sprawami!

Przypisy

- 1 J. Błachut., A. Gaberle, K. Krajewski, Kryminologia, Arche, Gdańsk 2001, s. 460.
- 2 Słownik wyrazów obcych, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 775.
- 3 М. Ю Кондратьев, В. А. Ильин, Азбука социального психолога-практика, М.: ПЕР СЭ, 2007.
- 4 R. Pawelec, Słownik wyrazów obcych i trudnych, WILGA, Warszawa 2003, s. 450.
- 5 Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Ukrainy: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/788120> - dostęp 15.01.2013.
- 6 Konstytucja Ukrainy od 28 czerwca 1996, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
- 7 Kryminalny kodeks Ukrainy, obowiązuje od 5 kwietnia 2001, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
- 8 Kodeks Ukrainy o przestępstwach administracyjnych, obowiązujący od 7 grudnia 1984, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
- 9 Kryminalny kodeks Ukrainy, art. 121.,: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
- 10 Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін., за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2006, <http://studrada.com.ua/content/%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82109-%D1%81%D1%82447%01.01.2013>.
- 11 Tamże.
- 12 Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін., за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К.: Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2006, s. <http://studrada.com.ua/content/%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D1%82109-%D1%81%D1%82447%01.01.2013>.
- 13 Tamże.
- 14 Broń biała (broń chłodna) – w ustawodawstwie Ukrainy nie wskazano, które rodzaje broni zaliczyć należy do broni białej. Moim zdaniem są to: nóż, kindżał, szpada, dzida, miecz, kastet, siekiera, kosa i inne przedmioty, którymi można kłuć czy ciąć. Projekt ustawy "O broni" został uchylony, a nowy nie został przyjęty (H.I.).
- 15 Broń otrzymana w nagrodę: na przykład myśliwska, broń biała, którą otrzymują oficerowie Sił Zbrojnych Ukrainy za zasługi w dziedzinie obronności Ukrainy, jej integralności terytorialnej, wsparciu obronnej, w walce z przestępczością, w obronie praw człowieka i obywatela co jest regulowane zapisami Konstytucji Ukrainy i innymi aktami prawnymi (H.I.).
- 16 Kodeks Ukrainy o przestępstwach administracyjnych, obowiązujący od 7 grudnia 1984., <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10,01.01.2013>.
- 17 И. Иванов, Зеркало недели. Украина, nr 12, 01 апреля 2011.

Przestępczość nieletnich – krótko o skali zjawiska

Zanim zostaną zaprezentowane statystyki temat przestępczości nieletnich, wypada krótko nawiązać do pojęć: „przestępstwo”, „przestępczość” oraz „przestępca”, chociaż intuicyjne rozumiemy te pojęcia. Obejmujemy swoją świadomością, że są związane z naruszeniem prawa albo popełnieniem przestępstwa, że ten, kto popełnił przestępstwo, to przestępca, itp. Pojęcia te występują w prawie, (choć nie zostały ustawowo zdefiniowane), kryminologii czy opracowaniach kryminalistycznych.

Skoro pojęcie „przestępstwo” nie zostało prawnie zdefiniowane, to sięgnijmy na początek do słownika. Pod hasłem „przestępstwo” przeczytamy: „czyn społecznie niebezpieczny, zabroniony przez ustawę pod groźbą kary, zawiniony przez sprawcę; naruszenie, przekroczenie prawa”, przestępstwo gospodarcze. Popełnić przestępstwo. **Przestępca:** „ten, kto popełnił przestępstwo”, przestępca kryminalny. Przestępca wojenny. **Przestępczość:** „popełnianie przestępstw, ogół popełnionych albo popełnianych przestępstw”. Walka

z przestępczością. Przestępczość wśród młodzieży. Przestępczość maleje, rośnie, wzrasta¹.

Aby podjąć próbę statystycznego opisu zjawiska przestępczości nieletnich, należy sprecyzować pojęcia „przestępstwo” oraz „przestępca” najlepiej nawiązując do literatury kryminologicznej. „Wedle przepisów prawa karnego (art. 1 k.k.) przestępstwem jest czyn człowieka zabroniony przez ustawę, jako zbrodnia lub występki, bezprawny, zawiniony i szkodliwy społecznie (w stopniu większym niż znikomy). Osoba, która dokonała przestępstwa, będzie zatem sprawcą przestępstwa. Z powyższej definicji przestępstwa wynika także, że nie wszystkie czyny karalne są przestępstwami, pojęcie przestępstwa nie obejmuje bowiem wykroczeń”². Przez „przestępczość” rozumie się w kryminologii zbiór czynów zabronionych przez ustawę pod groźbą kary, które zostały popełnione na obszarze danej jednostki terytorialnej w danym czasie³. Policijny system statystyki przestępczości, pozwala przestępczość, jako zjawisko, obserwować w wymiarze nie tylko krajowym.

Definicja przestępstwa

Obowiązujący w Polsce KK nie zawiera definicji przestępstwa. Artykuł 1 § 1 KK określa jednak, kto podlega odpowiedzialności karnej. Pośrednio wskazuje, więc pewne elementy tej definicji. Analiza tego przepisu w połączeniu art. 1 § 2 i 3, i z innymi przepisami części ogólnej KK, odnoszącymi się do odpowiedzialności karnej, pozwala stwierdzić, że na tle polskiego prawa karnego definicja przestępstwa przedstawia się następująco: **Przestępstwem jest czyn człowieka zabroniony przez ustawę pod groźbą kary jako zbrodnia lub występki, bezprawny, zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy.** Definicja ta

ma mieć w założeniu znaczenie praktyczne, tzn. służyć jako instrument odróżniania czynów przestępnych od nieprzestępnych. Przymierzając do niej konkretne zdarzenia dochodzimy do konkluzji co do zaistnienia przestępstwa. Należy przy tym pamiętać, że istotna jest tu określona kolejność sprawdzania elementów definicji. Dopiero po stwierdzeniu, że mamy do czynienia z zachowaniem się człowieka, które można określić jako czyn, sensowne jest zastanowienie się, czy jest on zabroniony pod groźbą kary jako zbrodnia lub występki i czy jest on czynem bezprawnym.

L. Gardocki, Prawo karne, Warszawa 2000, s. 46.

Przestępczość nieletnich w latach 1990 - 2011⁴

ROK	przestępstwa stwierdzone	- w tym czyny karalne nieletnich	% udziału nieletnich	podejrzani ogółem	- w tym podejrzani nieletni	% udziału nieletnich
1990	883 346	60 525	6,8	273 375	43 356	15,8
1991	866 095	62 834	7,2	305 031	41 296	13,5
1992	881 076	66 220	7,5	307 575	41 573	13,5
1993	852 507	72 152	8,4	299 499	43 039	14,3
1994	906 157	75 822	8,3	388 855	61 109	15,7
1995	974 941	82 551	8,5	423 896	68 349	16,1
1996	897 751	70 073	7,8	381 911	57 240	15,0
1997	992 373	72 989	7,3	410 844	58 730	14,3
1998	1 073 042	78 758	7,3	396 055	58 151	14,7
1999	1 121 545	70 245	6,2	364 272	52 674	14,4
2000	1 266 910	76 442	6,0	405 275	56 345	13,9
2001	1 390 089	69 366	5,0	533 943	54 026	10,1
2002	1 404 229	63 317	4,5	552 301	48 560	8,7
2003	1 466 643	63 239	4,3	557 224	46 798	8,4
2004	1 461 217	70 107	4,8	578 059	51 411	8,8
2005	1.379.962	71.482	5,1	594.088	50 974	8,6
2006	1.287.918	77.515	6,0	587.959	53.783	9,1
2007	1.152.993	72.476	6,3	540.604	54.747	10,1
2008	1.108.057	74.219	7,8	516.626	52.081	11,3
2009	1.129.577	85.020	7,5	521.699	50.872	9,7
2010	1.138.523	99.187	8,7	516.152	51.162	9,9
2011	1.159.554	101.026	8,7	504.403	49.654	9,8

Czyny zabronione nieletnich⁵

Rok	Zabójstwo	Uszczerbek na zdrowiu	Udział w bójce lub pobiciu	Zgwałcenie	Kradzież rozbójnicza, rozbój, wymuszenie	Kradzież z włamaniem
2011	6	5.496	3.580	126	12.438	9.329
2010	7	5.591	3.158	311	11.547	9.813
2009	14	4.636	3.039	137	9.121	8.546
2008	9	3.384	3.242	92	8.161	8.229
2007	11	3.534	2.958	126	7.511	9.185
2006	19	3.429	2.694	148	8.154	9.419
2005	11	3.016	2.147	116	8.081	11.052
2004	11	3.260	2.175	95	9.558	10.989
2003	7	2.835	1.923	237	9.472	11.238
2002	21	2.877	1.697	118	9.537	13.704
2001	20	2.853	1.727	166	10.838	16.814
2000	16	3.256	1.782	191	12.900	23.069
1999	28	2.943	1.571	137	11.104	24.847
1998	29	3.022	1.653	195	10.542	30.197
1997	36	2.924	1.486	245	8.658	29.631
1996	36	2.527	1.340	139	7.508	30.880
1995	26	2.205	1.101	166	7.790	29.810
1994	33	1.992	913	156	6.600	29.400
1993	22	2.018	664	142	5.335	26.247
1992	21	1.306	457	109	3.100	25.019

W chwili redagowania tekstu, nie są znane jeszcze dane statystyczne, co do liczby czynów karalnych popełnionych przez nieletnich w 2012 r. Dla przybliżenia problematyki nie ma to większego znaczenia. Gdyby jednak u kogoś pojawiła się chęć interpelacji tych wskaźników, to warto mieć na uwadze, że dane nie obrazują rzeczywistej skali zjawiska. Wynika to z kilku powodów. Ciemna liczba przestępstw⁶ doty-

czy także nieznaną skali czynów karalnych rozumianych, jako przestępstwa. Kiedy policja ustala więcej nieletnich popełniających takie czyny, nie musi to oznaczać wzrostu zagrożenia tak rozumianą przestępczością. Kiedy weźmiemy pod uwagę inną sytuację, np. taką, iż policjanci nie będą podejmowali działań ukierunkowanych na grupę wiekową, to przestępczość będzie spadać! Korzystniejszy procentowy

wskaźnik czynów karalnych popełnionych przez nieletnich, czy też liczby nieletnich w ogólnej liczbie osób podejrzanych o popełnienie przestępstw (czynów karalnych) może także wynikać ze zmian demograficznych. Po tej uwadze pozwolę sobie, na odwołanie do innych danych statystycznych, to jest czynów karalnych takich jak: zabójstwa (art. 148 k.k.); spowodowanie uszczerbku na zdrowiu (art. 156, art. 157 k.k.); udział w bójce lub pobiciu (art. 158 k.k.); zgwałcenie (art. 197 k.k.); rozbój, kradzież rozbójnicza, oraz wymuszenie rozbójnicze (art. 280 k.k., art. 281 k.k., art. 282 k.k.); kradzież z włamaniem (art. 279 k.k.). W roku 2011 takich przestępstw było 30975, co wynika z podsumowania. Jak wiemy z analizy danych z poprzedniej tabeli, łącznie statystyki odnotowały w tym samym roku popełnienie przez nieletnich **101 026** czynów karalnych. Zatem dysponujemy informacją o skali niektórych tylko rodzajów czynów zabronionych, tj. w 30,6%. Ustalenie, o jakie inne czyny karalne nieletnich chodzi, jest możliwe, bo system przetwarzania danych statystycznych na to pozwala. Z jakich względów dane te nie są publikowane nie wiadomo. Kończąc krótkie nawiązanie do skali zjawiska, wypada zwrócić uwagę na niezręczność terminologiczną. Tabela zatytułowana „Czyny zabronione nieletnich” w istocie odzwierciedla **czyny karalne nieletnich** mających charakter przestępstwa lub przestępstwa skarbowego. Czyn zabroniony niekoniecznie musi nosić znamiona przestępstwa, co warto mieć na uwadze.

Przypisy

- 1 Mały słownik języka polskiego, Wyd. PWN, Warszawa 1993, s. 738.
- 2 J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, Kryminologia, Arche, Gdańsk 2001, s. 190.
- 3 Hołyst B., Kryminologia, PWN, Warszawa 1979, s. 20.
- 4 Dane statystyczne KGP – dostęp 18.01.2013. http://statystyka.policja.pl/portal/st/942/50256/PRZESTEP CZOSC_NIELETNICH_w_LATACH_1990__2011.html, 2013-01-16.
- 5 Jak w przypisie 4.
- 6 Zob. np. J. Swół, Bezpieczeństwo w Polsce w statystykach z 2011 roku. Część II, e-terrorysty.pl, nr 10, października 2012, s. 46-47.

Objaśnienie do statystyk:

Liczby obrazujące skalę przestępczości stwierdzonej (**przestępstwa stwierdzone**) to ogół czynów, których charakter, jako przestępstw został potwierdzony w wyniku postępowania przygotowawczego. Ocena ta dokonywana jest przez funkcjonariusza policji lub innego organu, który prowadził postępowanie. Dane dotyczą terytorium kraju. Przyporządkowanie (wykazanie) przestępstwa do danego roku, absolutnie nie musi oznaczać, że wszystkie przestępstwa zaistniały w tym roku, w którym je statystycznie wykazano.

Liczby obrazujące **czyny karalne nieletnich**, obejmują jedynie takie zachowania niezgodne z prawem, kiedy mówimy o nich, że są zabronione przez ustawę, jako: przestępstwo lub przestępstwo skarbowe. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu sprawach nieletnich (Tekst jednolity Dz. U. z 2010 r., nr 33, poz.178) pod pojęciem czynu karnego uznaje także wykroczenia wymienione w art. 1 §2 pkt 2 a (w sumie jest ich 12). Co do zasady, w zbiorze tych czynów karalnych nie powinno być takich, które są wykroczeniami.

Nieletni w świetle art. 1 to osoba która nie ukończyła lat 18 jeżeli przepisy ustawy będą stosowane w **zakresie zapobiegania i demoralizacji** (§ 1pkt 1). W **postępowaniach o czyny karalne**, będzie to osoba, która dopuściła się takiego czynu (przestępstwa lub wykroczenia) po ukończeniu 13 lat, ale nie ukończyła lat 17. Jeżeli przepisy ustawy stosuje się w **zakresie wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych** w stosunku do osób, względem których środki takie orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby lat 21.

Podejrzani ogółem, to osoby, którym policja, albo inny uprawniony organ przedstawił zarzut popełnienia przestępstwa na etapie postępowania przygotowawczego. Dane obrazują wszystkich podejrzanych (osoby dorosłe oraz nieletnich w grupie wiekowej 13 do 17 lat).

Podejrzani nieletni – to sprawcy czynów karalnych, którzy dopuścili się zachowań mających charakter przestępstwa lub przestępstwa skarbowego.

JAN SWÓŁ

Przetwarzanie danych osobowych w praktyce

Z pisemnym wnioskiem o udostępnienie zbioru danych dla celów naukowych, do Komendanta Wojewódzkiego Policji w Rzeszowie, jako administratora zbioru danych osobowych, wystąpił Prodzikan WSiLz ds. kierunku „Bezpieczeństwo wewnętrzne”. Wniosek rozpatrzony został odmownie. Czy zasadnie?

Ochrona danych osobowych

Najstarszym aktem prawnym o zasięgu międzynarodowym, kompleksowo regulującym zagadnienia związane z ochroną danych osobowych jest Konwencja Rady Europy Nr 108 z dnia 28 stycznia 1981 r. o Ochronie Osób w Związku z Automatycznym Przetwarzaniem Danych Osobowych. Ten akt prawny składa się z siedmiu rozdziałów oraz dwudziestu siedmiu artykułów. Konwencja weszła w życie 1 października 1985 r. Jej celem jest zagwarantowanie, na terytorium każdej ze Stron, każdej osobie fizycznej, niezależnie od jej narodowości i miejsca zamieszkania, poszanowania jej praw i podstawowych wolności, w szczególności prawa do prywatności, w związku z automatycznym przetwarzaniem dotyczących jej danych osobowych („ochrona danych”). Konwencja nałożyła na kraje członkowskie zobowiązanie stworzenia ustawodawstwa w zakresie ochrony danych osobowych, wskazując jednocześnie, w jakim kierunku ustawodawstwo to ma zmierzać. Pierwsze gwarancje ochrony danych osobowych przewidziała Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej¹. Wśród praw i wolności osobistych Konstytucja w art. 47 stawia, że „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”. Art. 51 obejmuje ochroną informacje dotyczące każdej osoby. Z treści tego przepisu wynika, że nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawnienia informacji dotyczącej jego osoby (ust.1.). Władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne

w demokratycznym państwie prawnym (ust. 2.). Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych, lecz ograniczenie tego prawa może określić ustawa (ust. 3.). Wreszcie każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą (ust. 4.), a zasady i tryb gromadzenia i udostępniania informacji określa ustawa (ust. 5.).

Zasady ochrony danych wprowadzone zostały do polskiego porządku prawnego ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych². Przepisy ustawy obowiązują od dnia 30 kwietnia 1998 r. gdyż ustawa weszła w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia (art. 62). Ustawa była wielokrotnie zmieniana, a jej tekst jednolity ogłoszony został w 2002 r. Ustawa o ochronie danych osobowych wprowadziła szczegółowe normy służące ochronie danych osobowych w Polsce, a do dnia 1 maja 2004 r., czyli wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, przeniosła do polskiego porządku prawnego wszystkie zasady określone w Dyrektywie 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady³. Nie wchodząc w szczególności omawianie zakresu regulacji w tym miejscu, można powtórzyć, za informacją Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, że ustawa o ochronie danych osobowych określiła prawne ramy obrotu danymi osobowymi, a także zasady, jakie należy stosować przy przetwarzaniu danych osobowych. Precyzuje też prawa i obowiązki organów, instytucji i osób prowadzących zbiory danych osobowych oraz prawa osób, których dane dotyczą, w taki sposób, aby zagwarantować maksymalną ochronę praw i wolności każdej osobie fizycznej oraz poszanowanie jej życia prywatnego. Ustawa o ochronie danych osobowych, realizując wymagania stawiane przez Wspólnotę, skonkretyzowała konstytucyjnie zagwarantowane prawo do decydowania o tym, komu, w jakim zakresie i w jakim celu prze-

kazujemy nasze dane osobowe, dając ustawowe gwarancje przestrzegania tego prawa, poprzez wyposażenie osób, których dane dotyczą w środki służące realizacji tego prawa, a odpowiednie organy i służby w środki prawne, gwarantujące jego przestrzeganie. Podstawowym jej założeniem jest przyznanie każdej jednostce prawa do ochrony dotyczących jej danych⁴.

Krótką charakterystyka ustawy

Ustawa o ochronie danych osobowych z 1997 roku nie miała swojej poprzedniczki. Był to, więc pierwszy akt prawny zajmujący się kompleksowo ochroną danych osobowych. U jej podstaw leży koncepcja, w myśl której przetwarzanie danych dopuszczalne jest tylko w przypadkach i na warunkach wskazanych przez ustawę. W pierwotnej wersji ustawa liczyła 62 artykuły zawarte w dziewięciu rozdziałach. Artykuły pomijane obecnie w rozdziale dziewiątym (art. 55-60), dotyczyły zmian w przepisach innych ustaw. „Omawianej ustawie starano się nadać kompleksowy charakter, i to na kilku płaszczyznach. Obok głównego nurtu, jakim jest ochrona interesów tych, których dotyczą przetwarzane dane, ustawa zajmuje się także – choć może jeszcze fragmentarycznie, jakby na dalszym planie - drugą stroną, jaką są: kwestia wolności informacji, kwestia udostępnienia danych osobowych, interes osób trzecich (instytucji, obywateli) związany z dostępem i wykorzystaniem informacji. Poszukuje w tym zakresie sposobu pogodzenia do pewnego stopnia sprzecznych interesów. Co przy tym istotne, ustawa nie wprowadza żadnych wyraźnych przepisów, jeśli chodzi o obrót zbiorami (bazami) danych osobowych”⁵. Ważną rolę ustawa przyznaje administratorom danych. Pod tym pojęciem należy rozumieć organ, jednostkę organizacyjną, podmiot lub osobę (o których mowa w art. 3), decydujące o celach i środkach przetwarzania danych osobowych (art. 7 pkt. 4). Na każdego administratora danych ustawa nakłada:

- rozległe obowiązki informacyjne w stosunku do tych, których dotyczą zbierane i przetwarzane dane osobowe (art. 25, 25, 32, 33, 54 ustawy);

- obowiązek dbania o legalność i rzetelność przetwarzanych danych osobowych (art. 26, 49 ustawy);
- obowiązek dbania o zachowanie danych osobowych w poufności (art. 37, 38, 39, 51 ustawy);
- obowiązek właściwego zabezpieczenia zbiorów danych osobowych (art. 36 i nast., art. 52 ustawy);
- obowiązek rejestracji zbioru (art. 40 i nast., art. 53 ustawy)⁶.

Warto w tym miejscu dodać, że uchylanie się administratora danych od realizacji powyższych obowiązków może powodować odpowiedzialność karną przewidzianą w przepisach karnych tejże ustawy (art. 49, 51-54a). Ustawa, zatem skupia swoją treścią przepisy prawa karnego oraz prawa administracyjnego. Zgodnie z brzmieniem art. 22 ustawy, „Postępowania w sprawach uregulowanych w niniejszej ustawie prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania karnego, o ile przepisy ustaw nie stanowią inaczej”. Organem ochrony danych osobowych jest Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (GIODO zwany także Generalnym Inspektorem) powoływany i odwoływany przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej za zgodą Senatu. W zakresie zadań określonych ustawą GIODO podlega tylko ustawie. Do zadań Generalnego Inspektora w szczególności należy:

- 1) kontrola zgodności przetwarzania danych z przepisami o ochronie danych osobowych,
- 2) wydawanie decyzji administracyjnych i rozpatrywanie skarg w sprawach wykonania przepisów o ochronie danych osobowych,
- 3) zapewnienie wykonania przez zobowiązanych obowiązków o charakterze niepieniężnym wynikających z decyzji, o których mowa w pkt 2, przez stosowanie środków egzekucyjnych przewidzianych w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2005 r. Nr 229, poz. 1954, z późn. zm.),
- 4) prowadzenie rejestru zbiorów danych oraz udzielanie informacji o zarejestrowanych zbiorach,

- 5) opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących ochrony danych osobowych,
- 6) inicjowanie i podejmowanie przedsięwzięć w zakresie doskonalenia ochrony danych osobowych,
- 7) uczestniczenie w pracach międzynarodowych organizacji i instytucji zajmujących się problematyką ochrony danych osobowych⁷.

W celu realizacji wyżej wymienionych i innych zadań wynikających z treści ustawy, Generalny Inspektor, zastępca Generalnego Inspektora lub upoważnieni przez niego pracownicy Biura (inspektorzy) przy zachowaniu przewidzianych prawem procedur, mają prawo wstępu do pomieszczeń, w których zlokalizowany jest zbiór danych, w których przetwarzane są dane poza zbiorem danych, i przeprowadzenia niezbędnych badań lub innych czynności kontrolnych w celu oceny zgodności przetwarzania danych z ustawą. Osoby te mają prawo żądać pisemnych lub ustnych wyjaśnień, przesłuchiwać osoby w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego, wglądu w dokumenty ich interesujące i wszelkich danych mających bezpośredni związek z przedmiotem kontroli oraz sporządzenia ich kopii. Jeżeli zachodzi konieczność przeprowadzenia oględzin urządzeń, nośników oraz systemów informatycznych służących do przetwarzania danych, bądź zlecenie sporządzenia ekspertyz i opinii, to uprawnienia takie wynikają z treści art. 14 ustawy.

W przypadku naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych Generalny Inspektor z urzędu lub na wniosek osoby zainteresowanej, w drodze decyzji administracyjnej, nakazuje przywrócenie stanu zgodnego z prawem. Aktem takim może domagać się: 1) usunięcia uchybień, 2) uzupełnienie, uaktualnienie, sprostowanie, udostępnienie lub nieudostępnienie danych osobowych, 3) zastosowania dodatkowych środków zabezpieczających zgromadzone dane osobowe, 4) wstrzymanie przekazywania danych osobowych do państwa trzeciego, 5) zabezpieczenie danych lub przekazanie ich innym podmiotom, 6) usunięcia

danych osobowych (art.18). Generalny Inspektor może kierować do organów państwowych, organów samorządu terytorialnego, państwowych i komunalnych jednostek organizacyjnych, podmiotów niepublicznych realizujących zadania publiczne, osób fizycznych i prawnych, jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi oraz innych podmiotów, wystąpienia zmierzające do zapewnienia skutecznej ochrony danych osobowych. O takim wystąpieniu będzie mowa za chwilę. Ustawa określa także zasady przetwarzania danych osobowych. Do niektórych szczegółowych uregulowań w tym zakresie nawiązanie nastąpi nieco później, natomiast kończąc tę krótką charakterystykę wspomnieć należy, że w rozdziale czwartym jest mowa o prawach osoby, której dane dotyczą, a w rozdziale następnym znalazły się uregulowania dotyczące zabezpieczenia danych osobowych. Pozostałe kwestie wiążące się ustawą, nie mają znaczenia dla zasygnalizowanych poniżej zagadnień, dlatego zostaną pominięte. Nie sposób jednak pominąć informacji, że w 2001 roku brzmienie art. 27 ust. 2 zostało zmienione. W punkcie ósmym, kropkę zastąpiono przecinkiem, po czym dodano jeszcze dwa punkty. **Znowelizowany przepis wprowadził szczególne przywileje w odniesieniu do przetwarzanych danych osobowych w celach naukowych. Przed wszystkim możliwe stało się przetwarzanie danych wrażliwych**, gdy jest to niezbędne dla prowadzonych badań naukowych⁸. Po ukazaniu się tekstu jednolitego ustawy w 2002 roku, była ona wielokrotnie nowelizowana. Wynika to chociażby z artykułów opatrzonych literką „a”, bądź informacji, o uchyleniu przepisu. W następstwie takiego uchylenia np. z dniem 7 III 2011 roku w ustawie uchylony został art. 29 i art. 30 ustawy. Ten drugi określał, kiedy administrator danych odmawia udostępnienia danych osobowych ze zbioru danych podmiotom i osobom wymienionym w art. 29. Ta informacja o tyle wydaje się być istotna, że bez uwzględnienia zachodzącym zmian w ustawie, może dochodzić do błędnej interpretacji przepisów prawa. Temu zagadnieniu poświęcony jest opracowanie, a stwierdzenie zostanie zilustrowane przykładami.

Pojęcie danych osobowych

Najbardziej rozpowszechniona definicja stanowi, że dane osobowe oznaczają „wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej”. W okresie funkcjonowania ochrony danych osobowych wokół powyższej definicji narosła rozbudowana doktryna, stawiająca sobie za cel doprecyzowanie zawartych w niej określeń i przełożenie ich na język praktycznych wyzwań w zakresie ochrony informacji osobowych⁹. Zgodnie z art. 6 obowiązującej ustawy, za dane osobowe uważa się wszelkie informacje dotyczące zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej. Osobą możliwą do zidentyfikowania staje się taka, której tożsamość można określić bezpośrednio lub pośrednio, w szczególności przez powołanie się na numer identyfikacyjny albo jeden lub kilka specyficznych czynników określających jej cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, kulturowe lub społeczne. Informacji nie uważa się za umożliwiającą określenie tożsamości osoby, jeżeli wymagałoby to nadmiernych kosztów, czasu lub działań. Problem tzw. „nakładów” wiąże się z koniecznością podjęcia pewnych kroków umożliwiających zidentyfikowanie osoby na podstawie danej informacji. Zatem stopień skomplikowania procesu „rozszyfrowania” danych osobowych spośród przetwarzanych informacji wpływa na ocenę, czy te (ta) informacje (informacja) zawiera dane osobowe. Katalog informacji umożliwiających identyfikację konkretnej osoby nie można uznać za zamknięty, dlatego numer powszechnego elektronicznego systemu ewidencji ludności (PESEL), a także numer dokumentu tożsamości, czy nawet lista dłużników wywieszonych przez administratora zasobów mieszkaniowych, które zawierają np. numer lokalu, kwotę zaległości stanowiąc może przetwarzanie danych osobowych. Kończąc zasygnalizowaną jedynie kwestię związaną z przesłanką nadmierności nakładów działań lub czasu, można powiedzieć iż jest to niedookreślona przesłanka, która materializować się będzie na tle rozstrzygnięć kon-

kretnego przypadku. W kontekście dalszych rozważań, można powiedzieć, że charakter danych osobowych mają informacje „z różnych dziedzin życia”, o ile występuje możliwość powiązania tych informacji z oznaczoną osobą. Mogą to być informacje mające charakter obiektywny lub subiektywny, wymierne lub ocenne, wreszcie o zdarzeniach historycznych, obecnych lub przewidywanych, trwałych bądź przemijających. Danymi osobowymi są m.in. informacje:

- o zasadniczo „niezależnych okolicznościach” (imię, nazwisko, płeć, wzrost, znaki szczególne, obywatelstwo, linie papilarne, miejsce i data urodzenia, cechy dokumentu tożsamości, numer PESEL);
- o cechach nabytych (wykształcenie, znajomość języków, posiadane uprawnienia, charakter pisma, stan cywilny);
- o cechach osobowościowych, psychologicznych, w tym o przekonaniach, zainteresowaniach, światopoglądzie, upodobaniach, sposobie spędzania wolnego czasu;
- o sytuacji majątkowej, operacjach finansowych, w tym też zaniechaniach (np. lista zaległości czynszowych);
- o najróżniejszych przejawach działalności (np. podróżach, uczestniczeniu w życiu kulturalnym);
- dotyczących aktywnego lub biernego uczestnictwa w różnego rodzaju wydarzeniach¹⁰.

Analizując treść art. 27 ustawy można powiedzieć, że niektóre „dane osobowe” mają szczególny charakter, przez co ustawa przewiduje bardziej intensywną ochronę. Tzw. dane wrażliwe podlegają odmiennym zasadom przetwarzania, a ich katalog jest zamknięty.

Przetwarzanie danych osobowych

Ustawa o ochronie danych osobowych definiuje przetwarzanie danych, jako jakiegokolwiek operacje wykonywane na danych osobowych, takie jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie,

zmienianie, udostępnianie i usuwanie, a zwłaszcza te, które wykonuje się w systemach informatycznych (art. 7 pkt 2 ustawy). Warunkiem legalności każdej czynności mieszczącej się w pojęciu przetwarzania danych, w tym ich udostępniania, jest spełnienie którejkolwiek z przesłanek dopuszczalności przetwarzania danych określonych treścią art. 23 ust. 1 lub art. 27 ust. 2 ustawy.

Ustęp pierwszy art. 23. określa materialne przesłanki przetwarzania danych osobowych. Odnoszą się one do wszelkich form przetwarzania danych osobowych, a więc mają charakter generalny. Każda z wymienionych w art. 23 okoliczności usprawiedliwiających przetwarzania danych ma charakter autonomiczny i niezależny¹¹. Skoro tak, to pozwolę sobie

ukierunkować dalsze zainteresowanie przesłankami opisanymi w punktach: drugim (jest to niezbędne dla zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa), oraz czwartym (jest niezbędne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego) w ustępie pierwszym. W granicach wyznaczonych przez te przesłanki jak się wydaje, dopuszczalne jest przetwarzanie danych, jeżeli tylko mieści się w pojęciu wynikającym z ustawowej definicji przetwarzania. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym¹² stanowi, że stosuje się ją do publicznych i niepublicznych szkół wyższych. Uczelnie, pełniąc misję odkrywania i przekazywania prawdy poprzez prowadzenie badań i kształcenie studentów, stano-

Art. 23. 1.

Przetwarzanie danych jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy:

- 1) osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych,
- 2) jest to niezbędne dla zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa,
- 3) jest to konieczne do realizacji umowy, gdy osoba, której dane dotyczą, jest jej stroną lub gdy jest to niezbędne do podjęcia działań przed zawarciem umowy na żądanie osoby, której dane dotyczą,
- 4) jest niezbędne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego,
- 5) jest to niezbędne dla wypełnienia prawnie usprawiedliwionych celów realizowanych przez administratorów danych albo odbiorców danych, a przetwarzanie nie

narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą.

2. Zgoda, o której mowa w ust. 1 pkt 1, może obejmować również przetwarzanie danych w przyszłości, jeżeli nie zmienia się cel przetwarzania.
3. Jeżeli przetwarzanie danych jest niezbędne dla ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, a spełnienie warunku określonego w ust. 1 pkt 1 jest niemożliwe, można przetwarzać dane bez zgody tej osoby, do czasu, gdy uzyskanie zgody będzie możliwe.
4. Za prawnie usprawiedliwiony cel, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, uważa się w szczególności:
  - 1) marketing bezpośredni własnych produktów lub usług administratora danych,
  - 2) dochodzenie roszczeń z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

wią integralną część narodowego systemu edukacji i nauki. Uczelnie współpracują z otoczeniem społeczno – gospodarczym (art.4). W szczególności uczelnia ma prawo do prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych oraz określania ich kierunków (art. 6 ust.1, pkt 1.). Podstawowymi zadaniami każdej uczelni są m. innymi:

- kształcenie studentów w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy oraz umiejętności niezbędnych w pracy zawodowej;
- wychowywania studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, za umacnianie zasad demokracji ni poszanowania praw człowieka;
- prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenie usług badawczych;
- kształcenie i promowanie kadr naukowych;
- działania na rzecz społeczności lokalnych i regionalnych¹³.

Uczelnie zawodowe prowadzące wyłącznie studia pierwszego stopnia nie są obowiązane ustawowo do prowadzenia badań naukowych. Nie oznacza to, że takich badań nie mogą prowadzić. Ustawa nakłada na pracowników naukowo – dydaktycznych nie tylko obowiązek kształcenia studentów, ale także prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, rozwijanie twórczości naukowej albo artystycznej. Pracownicy dydaktyczni są obowiązani podnosić swoje kwalifikacje zawodowe. Nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelni zawodowej mogą uczestniczyć w pracach badawczych. Warunki prowadzenia tych prac określa organ kolegialny uczelni wskazany w statucie¹⁴. Wydaje się oczywiste w świetle przywołanych przepisów, że skoro ustawa nakłada określone obowiązki, muszą istnieć regulacje prawne, które umożliwiają ich realizację. Tym stwierdzeniem nawiązuję bezpośrednio do kolejnego przepisu ustawy o ochronie danych osobowych, bowiem w ramach badań miały być m. in. przetwarzane dane osobowe.

Art. 27.

1. Zabrania się przetwarzania danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym oraz danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.
2. Przetwarzanie danych, o których mowa w ust. 1, jest jednak dopuszczalne, jeżeli:
  - 1) osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę na piśmie, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych,
  - 2) przepis szczególny innej ustawy zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą, i stwarza pełne gwarancje ich ochrony,
  - 3) przetwarzanie takich danych jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby, gdy osoba, której dane dotyczą, nie jest fizycznie lub prawnie zdolna do wyrażenia zgody, do czasu ustanowienia opiekuna prawnego lub kuratora,
  - 4) jest to niezbędne do wykonania statutowych zadań kościołów i innych związków wyznaniowych, stowarzyszeń, fundacji lub innych niezarobkowych organizacji

lub instytucji o celach politycznych, naukowych, religijnych, filozoficznych lub związkowych, pod warunkiem, że przetwarzanie danych dotyczy wyłącznie członków tych organizacji lub instytucji albo osób utrzymujących z nimi stałe kontakty w związku z ich działalnością i zapewnione są pełne gwarancje ochrony przetwarzanych danych,

- 5) przetwarzanie dotyczy danych, które są niezbędne do dochodzenia praw przed sądem,
- 6) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadań administratora danych odnoszących się do zatrudnienia pracowników i innych osób, a zakres przetwarzanych danych jest określony w ustawie,
- 7) przetwarzanie jest prowadzone w celu ochrony stanu zdrowia, świadczenia usług medycznych lub leczenia pacjentów przez osoby trudniące się zawodowo leczeniem lub świadczeniem innych

usług medycznych, zarządzania udzielaniem usług medycznych i są stworzone pełne gwarancje ochrony danych osobowych,

- 8) przetwarzanie dotyczy danych, które zostały podane do wiadomości publicznej przez osobę, której dane dotyczą,
- 9) jest to niezbędne do prowadzenia badań naukowych, w tym do przygotowania rozprawy wymaganej do uzyskania dyplomu ukończenia szkoły wyższej lub stopnia naukowego; publikowanie wyników badań naukowych nie może następować w sposób umożliwiający identyfikację osób, których dane zostały przetworzone,
- 10) przetwarzanie danych jest prowadzone przez stronę w celu realizacji praw i obowiązków wynikających z orzeczenia wydanego w postępowaniu sądowym lub administracyjnym.

Punkt 9. ust. 2 nie pozostawia wątpliwości, że przetwarzanie nawet danych wrażliwych (delikatne, sensytywne)¹⁵, jest dopuszczalne także poprzez publikowanie badań naukowych, przy zachowaniu wymagań określonych tym przepisem. Ta przesłanka legalizacyjna wprowadzona została do ustawy nowelą z dnia 25 VIII 2001 roku, a więc stosunkowo dawno. W świetle analizowanego przypadku odmowy udostępnienia danych obejmujących problematykę policyjnych zatrzymań, wydaje się oczywiste, że bez dostępu do ewidencji i dokumentacji osób zatrzymanych nie jest możliwe prowadzenie badań naukowych. Nie podejmując próby omawiania rodzących się wątpliwości, można odwołać się do uzasadnienia projektu wspomnianej nowelizacji, że „bez takiego przetwarzania mogłoby być niemożliwe prowadzenie badań, np. na temat błędu w sztuce lekarskiej czy powrotności do przestępstwa”¹⁶.

Na przykładzie

Ustawa o ochronie danych osobowych ani przepisy wykonawcze do niej nie określają wzoru formularza stanowiącego wniosek o udostępnienie danych osobowych. Z art. 22 ustawy o ochronie danych osobowych wynika jedynie, że postępowanie w sprawach uregulowanych w ustawie prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej. Zatem przy rozpatrywaniu wniosku z 4 grudnia 2012 roku o wyrażenie zgody na przeprowadzenie badań związanych z problematyką policyjnych zatrzymań na przykładzie Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie, będzie miał zastosowanie ta właśnie ustawa¹⁷.

Rzeszów, dnia 4 grudnia 2012 r.

Pan
Insp. Zdzisław STOPCZYK
Podkarpacki Komendant Wojewódzki Policji
w Rzeszowie

Dotyczy:

Wyrażenia zgody na przeprowadzenie badań związanych z problematyką policyjnych zatrzymań na przykładzie Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie.

Szanowny Panie Inspektorze,

Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie planuje, w ramach statutowej działalności, przeprowadzić w 2013 roku badania naukowe ukierunkowane na problematykę prawną i organizacyjną związaną z policyjnymi zatrzymaniami osób, które następnie zostały umieszczone w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych.

Celem planowanych badań jest:

- ustalenie i opisanie policyjnych procedur postępowania funkcjonariuszy w związku z koniecznością zatrzymania osoby podejrzanej w policyjnej izbie zatrzymań,
- zbadanie zgodności postępowania policjantów podczas tej czynności z obowiązującymi przepisami w tym zakresie.

W związku z zakładaną metodyką badań, tj.: analizą rejestrów prowadzonych w związku z zatrzymaniem (w celu określenia liczby zatrzymań); analizą i oceną poprawności sporządzania dokumentacji pod kątem realizacji praw osób zatrzymanych; wywiadami z funkcjonariuszami policji zaangażowanymi w proces decyzyjny związany z takimi zatrzymaniami, zwracam się do Pana Komendanta o:

1. wyrażenie zgody na przeprowadzenie badań i analiz w zakresie tej problematyki,
2. umożliwienie dostępu do dokumentacji z tym związanej pozostającej w posiadaniu Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie (ew. innej jednostki),
3. zezwolenie na wgląd do dokumentacji kierownikowi badań, dr. Janowi Swołowi, oraz członkom zespołu, którzy będą realizować to przedsięwzięcie badawcze; osoby te zostaną imiennie określone w przypadku takiej konieczności,
4. ewentualne wskazanie innego, zbliżonego tematycznie celu badawczego, który mógłby jeszcze być realizowany w ramach tych samych badań.

Osobiście oceniam, że wyniki badań stanowiąc będą podstawę do ukierunkowania procesu dydaktycznego na kierunku „Bezpieczeństwo wewnętrzne” na te aspekty policyjnych działań oraz staną się interesującym źródłem poznania. Zespół przewiduje także zredagowanie artykułu naukowego oraz jego publikację w czasopiśmie poruszającym taką problematykę.

Z wyrazami szacunku...

Dr inż. Tomasz Bąk

Prodziekan WSliZ ds. kierunku
„Bezpieczeństwo wewnętrzne”

Pismo skierowane w tej sprawie, zawiera osobę, od której pochodzi oraz adresata i charakter sprawy. Ponieważ żądanie strony w postępowaniu administracyjnym należy zawsze oceniać na podstawie treści pisma przez nią wniesionego, a nie na podstawie tytułu pisma, strona wnioskująca miała prawo oczekiwać po-

zytywnego rozpatrzenia sprawy. W sytuacji rodzącej wątpliwości, adresat mógł wezwać wnoszącego do usunięcia braków pod rygorem pozostawienia podania bez rozpoznania (art. 64 § 2 k.p.a.). Odpowiedź udzielona stronie postępowania, brzmi następująco:

**PODKARPACKI
KOMENDANT WOJEWÓDZKI POLICJI**

WKS-335/12

Rzeszów, 11.12.2012 r.

Szanowny Pan

Dr inż. Tomasz Bąk

Prodzikan WSiZ ds. kierunku

„Bezpieczeństwo Wewnętrzne”

W odpowiedzi na pismo z dnia 4 grudnia 2012 r. dotyczące wyrażenia zgody na przeprowadzenie badań związanych z problematyką policyjnych zatrzymań na przykładzie Komendy Miejskiej Policji w R., uprzejmie informuję, że działając na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych oraz mając na względzie wystąpienie Głównego Inspektora Ochrony Danych Osobowych z dnia 19 sierpnia 2011 r. znak sprawy DOLiS-035-2399/11/PW do Komendanta Głównego Policji dotyczącego ujawniania informacji zawierających dane osobowe osób zatrzymanych, w szczególności w procesie informacji publicznej, a tym należy uznać jeden z celów, pozyskanie takich danych w procesie badawczym, tj. publikację artykułu, o którym mowa w Pana piśmie, **nie wyrażam zgody na przeprowadzenie badań i tym samym na pozyskanie danych wrażliwych, tj. danych związanych z policyjnymi zatrzymaniami osób, które zostały umieszczone w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych.**

Uzasadnienie

Na wstępie wyjaśnić należy, iż zakładana metodyka badań po pierwsze posuwa się wręcz do działalności kontrolnej w odniesieniu do analiz poprawności sporządzonej dokumentacji przez funkcjonariuszy, a takie czynności szczegółowo reguluje Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli administracji rządowej (Dz. U. z dnia 6 września 2011 r.). Zaznaczam również, iż wszelkie czynności podejmowane w związku z przetwarzaniem danych osobowych muszą przebiegać zgodnie z obowiązującymi przepisami, czyli ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.) i wydanych na jej podstawie aktami wykonawczymi. Ustawa o ochronie danych osobowych definiuje przetwarzanie danych, jako jakiegokolwiek operacje wykonywane na tych danych, czyli takie jak: zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnienie i usuwanie. Warunkiem niezbędnym, jeśli chodzi o legalność każdej czynności mieszczącej się w pojęciu przetwarzania, w tym ich udostępniania, jest spełnienie którejkolwiek z przesłanek dopuszczalności przetwarzania danych osobowych, wymienionych w art. 23 ust. 1 lub art. 27 ust. 2 ustawy.

Ponieważ, zgodnie z art. 6 ustawy, za dane osobowe uważa się wszelkie informacje umożliwiające zidentyfikowanie osoby fizycznej, a więc w szczególności powołane się na jej kilka specyficznych czynników, takich jak: cechy fizyczne, fizjologiczne, umysłowe, ekonomiczne, czy nr identyfikacyjne, takie dane mogą zawierać dane szczególnie chronione, a więc zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych – tzw. Dane wrażliwe (zgodnie z tym przepisem zabrania się przetwarzania danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym oraz danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym, których ustawa zabrania przetwarzać w celu innym niż opisane w art. 27 ust. 2 ustawy.

Przywołane w Pańskim piśmie przesłanki przetwarzania takich danych nie spełniają wymogów ustawowych zezwalających na przetwarzanie danych wrażliwych, a Komendant Wojewódzki Policji stosownie do art. 36 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych jako administrator jest obowiązany zastosować odpowiednie środki techniczne i organizacyjne zapewniające taką ochronę przetwarzanych danych osobowych, która jest odpowiednia do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną, a w szczególności zabezpiecza dane przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym zabranieniem przez osobę nieuprawnioną, przetwarzaniem z naruszeniem ustawy oraz zmianą, które będą skuteczne i zapewnią przetwarzanie danych osobowych zgodnie z zasadami ich ochrony, w szczególności w przedmiocie zabezpieczenia danych, jak i przepisów karnych ustawy.

Zaznaczam również, iż same procedury w przypadku szczególnych interwencji, a także poszczególnych zatrzymań mogą mieć charakter tajemnicy służbowej prawnie chronionej, niekoniecznie objętej klauzulą tajności, jednak chronionych z uwagi na skuteczność prowadzonych działań, bezpieczeństwo danych osobowych i osób, których te dane dotyczą. Ujawnienie wewnętrznych procedur mogłoby skutkować naruszeniem tych dóbr i negatywnie wpłynąć na efektywność działań Policji, jako organu odpowiedzialnego za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa.

Reasumując, udostępnienie danych osobowych, we wnioskowanym zakresie, narusza przepisy ustawy o ochronie danych osobowych, więc postanawiam jak na wstępie.

Z poważaniem

Zastępca

Podkarpackiego Komendanta Wojewódzkiego Policji

insp. mgr Andrzej SABIK

Sprz. 2 egz.

Opr. M. Cyprach- Waligóra

T. Zięba

Pismo ma dwie zwracające uwagę części to jest rozstrzygnięcie oraz uzasadnienie. Nie jest to decyzja administracyjna i nie podlega zaskarżeniu. W celach edukacyjnych i poznawczych warto przybliżyć niektóre oznaczenia na wspomnianym piśmie. Znak pisma (WKS-335/12) składa się z wyróżnika literowego oraz liczbowego. Wyróżnik literowy (WKS) oznacza komórkę organizacyjną (Wydział Komunikacji Społecznej), do której na mocy decyzji komendanta skierowana została sprawa do załatwienia. Natomiast liczba oznacza pozycję, pod którą zarejestrowano pismo (sprawę) w dzienniku korespondencyjnym. Jest to 335 pozycja w 2012 r. W końcowej części pisma poniżej podpisu zastępcy komendanta, w tzw. „stopce” jest zawarta informacja, że pismo sporządzono w dwóch egzemplarzach, a pismo tej treści opracowały dwie osoby, które podały swoje dane personalne. Najczęściej takich danych nie podaje się, jedynie inicjały. Ma to znaczenie praktyczne, bowiem pozwala szybko ustalić, komu personalnie przydzielono sprawę do załatwienia w ramach danej komórki organizacyjnej.

Brak zgody. Co dalej?

Odwołując się do treści pisma KWP w Rzeszowie oraz ogólnych zasad postępowania administracyjnego, należałoby oczekiwać jeszcze informacji, czy odmowna udostępnienia zbioru danych, może być przedmiotem dalszego postępowania, czy też nie. Oczekiwanie takie, formułowane jest przez autora w oparciu o treść art. 9 k.p.a. (Organy administracji publicznej są obowiązane do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków, będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Organy czuwają nad tym, aby strony i inne osoby uczestniczące w postępowaniu nie poniosły szkody z powodu nieznamości prawa, w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek.). Skoro takiej informacji nie ma, wypada odwołać się jeszcze raz do ustawy o ochronie danych osobowych, w której okre-

ślone zostały organy ochrony danych osobowych. Organem takim jest Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, który na wniosek (skargę) strony (z urzędu także), w postępowaniu administracyjnym wydaje stosowną decyzję na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy. Na zakończenie wypada podzielić się informacją, że w Internecie na stronie GIODO dostępne są różne materiały, z którymi dla celów edukacyjnych oraz szkoleniowych warto się zapoznać. Niekiedy lepiej przekonują przykłady, niż sławne wykłady.

Przypisy

- 1 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483 ze zm.)
- 2 Tekst pierwotny ukazał się w Dz. U. z 1997, nr 133, poz. 883.
- 3 http://www.giodo.gov.pl/593/id_art/1596/j/pl, - dostęp 28.12.2012 r.
- 4 Tamże.
- 5 J. Barta, R. Fajgielski, R. Markiewicz, Ochrona danych osobowych. Komentarz, Warszawa 2011, s. 100.
- 6 Tamże.
- 7 Art. 12 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, (tekst jednolity Dz. U. z 2002, nr 101, poz. 926 ze zm.
- 8 J. Barta, R. Fajgielski, R. Markiewicz, Ochrona danych ..., wyd. cyt., s. 103.
- 9 Jagielski M., Prawo do ochrony danych osobowych. Standardy europejskie, Warszawa 2010, s. 43.
- 10 J. Barta, R. Fajgielski, R. Markiewicz, Ochrona danych ..., wyd. cyt., s. 349-350.
- 11 Tamże, s. 447.
- 12 Ustawa ma jednolity tekst (Dz. U. 2012, nr 0, poz. 572).
- 13 Zob. art. 13 ustawy wskazanej w przypisie 12.
- 14 Art. 111 ustawy wskazanej w przypisie 12.
- 15 M. Jagielski, Prawo do ochrony danych ..., wyd. cyt., s. 99-102
- 16 J. Barta, R. Fajgielski, R. Markiewicz, Ochrona danych ..., wyd. cyt., s. 567.
- 17 Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, (t.j. Dz. U. z 2000 r., nr 98, poz. 1071 ze zm.).

Wrogowie, historia FBI

W chwili obecnej trwają dyskusje nad reformą służb specjalnych zapowiadaną przez premiera Donalda Tuska. Dom Wydawniczy Rebis z Poznania wydał kolejną książkę autorstwa znanego dziennikarza i pisarza historycznego Tima Weinerja. Pisarz jest laureatem prestiżowej Nagrody Pulitzera. W swoich książkach posługuje się bogatym warsztatem naukowym oraz gromadzonymi przez lata materiałami i wywiadami. W pracy wspierają go asystenci, którzy pomagają przebrnąć przez dziesiątki tysięcy stron dokumentów. W zakończeniu swojej książki pt. *Dziedzictwo popiołów historia CIA* napisał: *Chęć pisania opanowała mnie, kiedy pierwszy raz ujrzałem matkę, profesor Dorę B. Weiner, w ciszy przed świtem pracującą w piwnicy naszego domu. Dzięki temu czytelnicy dostali do rąk fascynującą historię Federalnego Biura Śledczego, owych G-menów walczących ze złem.*

Książka obnaża tworzoną już od czasów J.E. Hoovera legendę FBI, jako organizacji walczącej z przestępcami zgodnie z prawem i poszanowaniem wolności obywatelskich. Czytanie jest fascynujące, ale pozostawia gorzki posmak związany z faktem, że służba ta działała często nielegalnie, realizując zadania stawiane przez prezydentów.

Tim Weiner w swoim monumentalnym dziele pokazuje prawdziwą historię, historię bezprawnych zatrzymań, nielegalnych podsłuchów, łamania ludzkich charakterów. Wskazuje, że FBI to przede wszystkim służba kontrwywiadowcza, spełniająca także funkcje policji politycznej Stanów Zjednoczonych.

Opracowanie Weinerja składa się z czterech części i napisane zostało w układzie chronologiczno – problemowym.

W pierwszej części pt. *Szpiedzy i sabotażyści* Tim Weiner prowadzi nas przez początki działalności

Tim Weiner w swoim monumentalnym dziele pokazuje prawdziwą historię, historię bezprawnych zatrzymań, nielegalnych podsłuchów, łamania ludzkich charakterów.

Wskazuje, że FBI to przede wszystkim służba kontrwywiadowcza, spełniająca także funkcje policji politycznej Stanów Zjednoczonych.

Federalnego Biura Śledczego, u którego podstaw stały zdecydowane poglądy prezydenta Teodora Roosevelta. FBI pochodzi z nieprawego łoża. Prezydent Roosevelt wydał polecenie powołania tajnej służby prokuratorowi generalnemu USA Charlesowi J. Bonaparte, który obszedł odmowę Izby Reprezentantów utworzenia Biura Śledczego. Począł na przerwę letnią w obradach Kongresu i wydał zarządzenie tworzące wydział dochodzeniowy zatrudniający 34 agentów. W tej części poznajemy pierwsze akcje skierowane przeciwko anarchistom, lewicowcom, komunistom, liberałom czy związkom zawodowym, prowadzone przy pomocy niezbyt legalnych metod. Spotykamy się z J. Edgarem Hooverem, który stał na czele FBI przez 48 lat.

Druga część książki zatytułowana *Wojna światowa* przedstawia działania FBI skierowane przeciwko szpiegostwu, zwolennikom faszyzmu w USA, rozbudowę FBI dzięki przychylności jaką darzył FBI i jej szefa Franklin D. Roosevelt, uwielbiający tajne służby oraz plotki.

Kolejny człon dzieła pt. *Zimna wojna* ukazuje czytelnikowi skomplikowane stosunki szefa FBI Hoovera z kolejnymi prezydentami USA, którzy jak np. Harry Truman nienawidzili, go widząc w FBI nowe gestapo lub jak Lyndon B. Johnson darząc sympatią i przyjaźnią. Widzimy FBI w walce ze szpiegostwem, zwalczającą ruchy pacyfistyczne, uczestniczącą w działaniach senatora McCarth'ego, prowadzącą nielegalne operacje przeciwko obywatelom USA, gromadzącą niewiarygodne ilości informacji na ich temat.

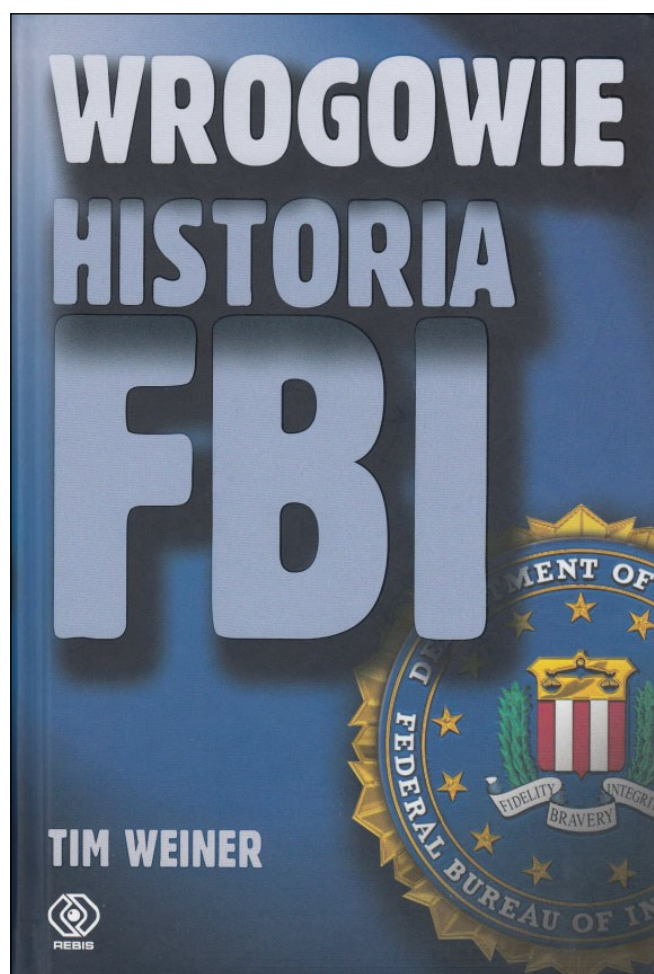
Ostania część pt. *Wojna z terrorem*, przedstawia końcowe lata życia Hoovera oraz nieudane i nieudolne próby stworzenia systemu antyterrorystycznego w oparciu o FBI, czego dowodem były zamachy z 11 września 2001 r. Poznajemy kolejnych dyrektorów FBI z których żaden nie wytrwał na swoim stanowisku określonej przez Kongres 10 letniej kadencji. Być może uda się to Robertowi Muellerowi, którego kadencja mija we wrześniu bieżącego roku.

FBI pochodzi z nieprawego łoża. Prezydent Roosevelt wydał polecenie powołania tajnej służby prokuratorowi generalnemu USA, który obszedł odmowę Izby Reprezentantów utworzenia Biura Śledczego. Począł na przerwę letnią w obradach Kongresu i wydał zarządzenie tworzące wydział dochodzeniowy zatrudniający 34 agentów.

Książka obnaża tworzoną już od czasów J.E. Hoovera legendę FBI, jako organizacji walczącej z przestępcami zgodnie z prawem i poszanowaniem wolności obywatelskich. Czytanie jest fascynujące, ale pozostawia gorzki posmak związany z faktem, że służba ta często działała nielegalnie, realizując zadania stawiane przez prezydentów, których celem było utrzymanie i poszerzenie ich władzy politycznej. Autor pokazuje relacje pomiędzy poszczególnymi dyrektorami FBI, a prezydentami, np. Luisem Freeh i Billem Clintonem, na których cieniem położyła się afera z Moniką Lewinsky.

Problemem, który powstaje po jej przeczytaniu jest odpowiedź na pytanie jak pogodzić przestrzeganie prawa z działalnością służby kontrwywiadowczej – służby bezpieczeństwa, aby nie narazić na szwank interesów państwa, ale i indywidualnych praw obywateli.

Dzieło zostało napisane w oparciu o bardzo bogatą bazę źródłową, chociaż jednostronną, gdyż wykorzystane zostały tylko źródła amerykańskie. Mimo to pozycja ta jest warta polecenia, gdyż rozszerza naszą wiedzę na temat pracy służb specjalnych oraz mechanizmów władzy w Stanach Zjednoczonych.

**T. Weiner, Wrogowie, historia FBI,
Poznań 2012, ss. 608.**

Myślę, że ciekawym intelektualnie zadaniem byłoby porównanie pozycji T. Weinerja z wydaną w Polsce w 1971 r. książką P.W. Kostina *FBI amerykańska tajna policja*. Myślę, że mogłaby by powstać bardzo ciekawa praca licencjacka lub magisterska napisana przez studentów kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne (narodowe) czy politologii.

Pozycję Tima Weinerja polecam również reformatorom naszych tajnych służb, gdyż zadanie przed którym stanęli jest niezwykle trudne – połączyć sprawność z praworządnością.

Kazimierz Kraj

Arabska wiosna. Rewolucja w świecie islamskim

Gdy Państwo przeczytają nasz styczniowy biuletyn kolejnych 64 Syryjczyków będzie martwych. Tyle bowiem średnio ofiar ginie codziennie w tym państwie od rozpoczęcia arabskiej wiosny. Rewolucja w krajach islamskich to jedno z największych, najważniejszych wydarzeń ostatnich dwóch lat. Na jej temat powstało mnóstwo publikacji, głównie artykułów. Ja jednak chciałabym Państwu polecić książkę niemieckiego korespondenta Jörga Armbrustera.

Wydawnictwo składa się z 21 krótkich rozdziałów. Najwięcej miejsca poświęcono Tunezji, Egiptowi, Libii i Syrii, jednakże nie pominięto Jemenu czy Bahrajnu. Autor opisuje genezę oraz przebieg arabskiej wiosny w każdym z tych państw, gdyż rewolucja wszędzie miała inny charakter, ale jedną wspólną cechą – każde z tych społeczeństw pragnęło nowego, lepszego świata dla siebie i dla swoich bliskich.

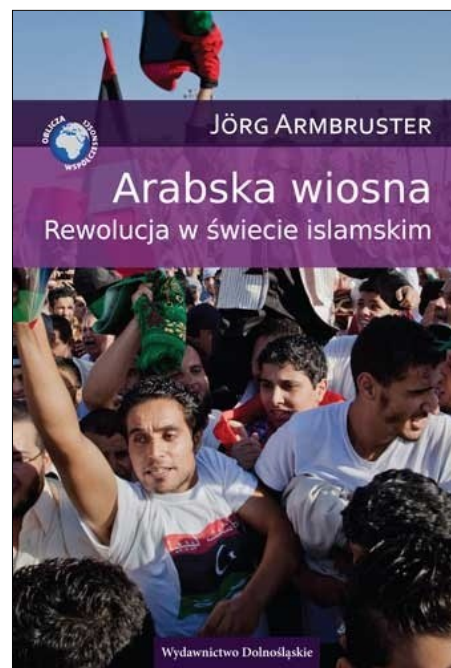
Czytelnicy „oprowadzani” są przez autora po kolejnych państwach, kolejnych reżimach, wtajemniczani są w panujące tam zwyczaje, w kulisy politycznych układów, by móc dogłębnie zrozumieć przyczyny tych islamskich zrywów. Świat islamskich rewolucji poznajemy zarówno z rozmów autora z członkami opozycji, czy z Bractwem Muzułmańskim, jak i z wywiadów z rewolucjonistami. To ci ludzie są najważniejszymi bohaterami książki. Czytelnicy przenoszą się w ich świat, „stoją” na Placu Tahrir, na Placu Perłowym w stolicy Bahrajnu – Manamie. Poznają Chalida Saida z Egiptu, blogera krytykującego panujący system i za te poglądy zakatowanego przez policjantów na śmierć. Dowiadują się o przyczynach samospalenia Muhammada Buaziziego, którego tragiczna śmierć rozpoczęła tunezyjski bunt.

Autor pokazuje także coś więcej – ogromną obłudę świata zachodniego, który w zależności od panującej koniunktury gospodarczej, jednych władców islamskich do niedawna nazywanych terrorystami, później traktuje jak strategicznych partnerów. Armbruster objaśnia nam zawiłości panujące w arabskim świecie. Tłumaczy, dlaczego w Jemenu i Bahrajnie nie udało się społeczeństwom przeprowadzić rewolucji. Wskazuje na

się powiązań gospodarczych, militarnych i sojuszniczych świata zachodniego, Rosji i Chin czy Bliskiego Wschodu z reżimami państw arabskich. Jasnym się wreszcie staje dla Czytelników, dlaczego „Świt Odyseji” został przeprowadzony w Libii, a Syryjczycy zostali przez społeczność międzynarodową pozostawieni na pastwę Baszaraowi al-Assadowi, wspieranemu z kolei przez Iran i Hezbollah. Armbruster pokazuje także, jakie zagrożenia czyhają na porewolucyjne kraje, ze szczególnym akcentem na te podzielone religijnie czy plemiennie.

Autor obnaża również nasze błędne myślenie, że w tych krajach rewolucja doprowadzi ostatecznie do świeckości państwa demokratycznego, np. na wzór Francji. Jeden z rozdziałów przeznaczony jest na rozważania, „Czy Arabowie w ogóle potrafią żyć w demokracji?”. Tych z Państwa, którzy chcą dowiedzieć się, do jakich wniosków dochodzi, zapraszam do przeczytania książki.

Ewa Wolska

Jörg Armbruster, *Arabska wiosna. Rewolucja w świecie islamskim*, Wyd. Dolnośląskie, 2012, ss. 232.

SafeGroup.pl – grupa ds. bezpieczeństwa

SafeGroup.pl to portal ekspertów i entuzjastów bezpieczeństwa komputerowego. Inicjatywa obejmuje blog oraz forum dyskusyjne. Zgromadziło już ponad 5000 użytkowników. Tworzą oni aktywną społeczność. Według jednego z jego administratorów „serwis taki jak SafeGroup powinien istnieć – same informacje o zagrożeniach to za mało, potrzebna jest jeszcze możliwość dyskusji, wymiany poglądów”.

Wśród problemów poruszanych na forum sporo energii poświęcono testom oprogramowania odpowiadającego za bezpieczeństwo komputerowe. Publikowane są testy i recenzje przeprowadzane przez ekipę portalu, jak i opisy oraz inne artykuły pisane przez sympatyków. W wykonywaniu testów pomocą służy „Malware Lab”, będący ciągle aktualizowanym zbiorem złośliwego oprogramowania i niebezpiecznych stron www (dostęp do zbioru przyznawany jest tylko zaufanym użytkownikom). Pojawiają się też informacje o recenzjach i testach publikowanych w serwisach zewnętrznych. Partnerami inicjatywy są czołowe firmy produkujące oprogramowanie antywirusowe, oferując użytkownikom swoich produktów także oficjalne wsparcie techniczne na forum portalu.

W dziale „Pomoc po zainfekowaniu” użytkownicy forum mogą w razie zainfekowania własnego komputera prosić ekspertów o pomoc. Przydatny może okazać się m. in. „Podstawowy zestaw narzędzi do detekcji i usuwania infekcji”, obejmujący listę skanerów antywirusowych na żądanie, online oraz bootowalnych z płyt CD i pamięci USB. Zapoznamy się z poradnikiem generowania logów systemowych i służącymi do tego aplikacjami. Wyniki możemy przedstawić do analizy ekspertom pod kątem śladów działalności złośliwego oprogramowania, w celu łatwiejszej jego eliminacji.

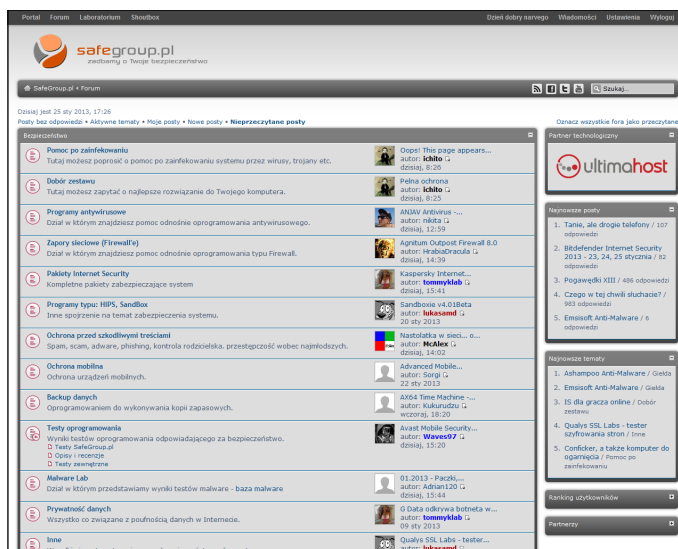
Odrębne działy przeznaczono na programy antywirusowe, zapory sieciowe i kompleksowe zestawy zabezpieczające system. Przeczytamy informacje o programach do ochrony bądź blokowania USB i generatorach bezpiecznych haseł. Użytkownikom chcącym dopasować poziom ochrony do swoich potrzeb i wymagań,

przedstawiane są propozycje optymalnych indywidualnych rozwiązań, zarówno płatnych jak i darmowych. Przedmiotem zainteresowania są również programy służące do wykonywania kopii zapasowych systemu operacyjnego oraz danych, ochrony komputera przed szkodliwymi treściami (w tym najmłodszych przed przestępczością) i bezpieczeństwa naszej prywatności. Odrębny dział przeznaczony jest na ochronę urządzeń mobilnych (telefony komórkowe, tablety). Znajdziemy dodatki do przeglądarek zwiększające bezpieczeństwo poruszania się w sieci, a nawet przewodnik blokowania/konfiguracji ustawień Facebooka dla lepszej ochrony konta. Swoje miejsce mają jeszcze inne aspekty cyberbezpieczeństwa, między innymi prognozy nowych zagrożeń i dyskusja nad odpowiednimi strategiami przeciwdziałania. Uzupełnieniem są dyskusje o systemach operacyjnych, przeglądarkach internetowych oraz sprzęcie i ciekawych promocjach oprogramowania komputerowego z dziedziny bezpieczeństwa.

Działalność społeczności skupionej wokół portalu SafeGroup.pl dobrze oddaje sens jego motto, które głosi: „Zadbamy o Twoje bezpieczeństwo”.

Tobiasz Małysa

<http://forum.safegroup.pl/>

Dyzurnet.pl – „Działamy na rzecz tworzenia bezpiecznego Internetu”

Internet nie jest wolny od szkodliwych oraz nielegalnych treści, a jedną z metod przeciwdziałania im jest przyjmowanie zgłoszeń od internautów przez wyspecjalizowane zespoły w celu podjęcia odpowiednich działań. Takie punkty kontaktowe działają w większości państw europejskich, a także m. in. w USA, Rosji, Kanadzie, Australii, RPA, czy Turcji. Jednym z nich jest polski narodowy punkt kontaktowy - www.dyzurnet.pl. Działa on od 2005 roku w Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej (NASK). Jak piszą członkowie zespołu, jego misją jest m.in. „reagowanie na nielegalne i szkodliwe treści internetowe skierowane przeciwko bezpieczeństwu dzieci i młodzieży”. Zespół działa w oparciu o polskie prawo oraz kooperację międzynarodową w ramach Stowarzyszenia INHOPE.

Według corocznych raportów publikowanych przez portal, w 2012 roku zgłoszono i zajęto się ponad 5000 incydentami, w większości dotyczących pornografii. Treści rasistowskie i ksenofobiczne dotyczyły 464 zgłoszeń. Ponad kilkadziesiąt spraw przekazano do Policji. Większość analizowanych materiałów znajdowało się na zagranicznych serwerach. Warto zaznaczyć, że zespół sam nie zajmuje się wyszukiwaniem nielegalnych treści, ani nie dokonuje ich interpretacji prawnej. Pełni więc on rolę poufnego pośrednika pomiędzy Internautami a organami ścigania.

Powiadomienia (całkowicie anonimowe) przyjmowane są zarówno poprzez formularz na stronie internetowej, jak poprzez email, telefon, fax oraz pocztę tradycyjną. Każde ze zgłoszeń jest następnie analizowane i klasyfikowane. Jeśli nielegalne treści wchodzą w zakres działania punktu kontaktowego, zespół w zależności od typu zdarzenia podejmuje dalsze kroki. W przypadku danych znajdujących się na serwerze w Polsce, będzie to przesłanie informacji do dostawcy treści/właściciela portalu (np. z prośbą o zabezpieczenie informacji niezbędnych dla organów ścigania), i przekazanie zgłoszenia do Policji. eżeli nielegalne dane przechowywane są na serwerze za granicą, istnieje możli-

wość przekazania sprawy tamtejszemu punktowi kontaktowemu, zrzeszonego w stowarzyszeniu INHOPE. Materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci są monitorowane do momentu ich usunięcia. Działania interwencyjne podejmowane są też wobec treści nie łamiących prawa, ale mogących być nieodpowiednimi dla najmłodszych użytkowników. Wnoszone są wtedy do administratorów strony prośby o moderację takich treści albo ukrycie ich poprzez ostrzeżenia wiekowe albo przenoszenie do odpowiednich kategorii.

Zespół Dyzurnet.pl zajmuje się także popularyzowaniem bezpiecznego korzystania z Internetu, uczestnicząc w wydarzeniach związanych z tą problematyką. Oprócz angażowania się w akcje i kampanie społeczne prowadzona jest działalność edukacyjna. Wśród ciekawych materiałów zamieszczonych na stronie warto wymienić też „Poradnik internauty”, opisujący najlepsze drogi zgłaszania nielegalnych treści lub działań w Internecie których sami byliśmy świadkami, jak np. wyludzenia i oszustwa internetowe, naruszenia praw autorskich, zniesławienie czy cyberprzemoc.

Tobiasz Małysa

<http://www.dyzurnet.pl/>

The screenshot shows the Dyzurnet.pl website interface. At the top, there is a navigation bar with links: DYZURNET.PL, AKTUALNOŚCI, FORMULARZ, WSPERAJĄ NAS, DO POBRANIA, and KONTAKT. Below the navigation bar, there is a progress indicator and a headline: "nie ładuje się w". The main content area features a large graphic with the text "Nielegalne treści". Below this, there is a section titled "Działamy na rzecz tworzenia bezpiecznego Internetu." followed by a sub-header "Zgłoś nielegalne treści". The form includes a question: "Jakiego rodzaju treści chciałbyś zgłosić?" and several radio button options: "Pornografia dziecięca", "Twarda pornografia", "Rasizm i ksenofobia", and "Inne nielegalne treści". There is also a "WYSŁUJ" button at the bottom right of the form.

Biuletyn poleca:

Napisali o książce:

Prof. Christopher Coker,
Department of International Relations,
London School of Economics and
Political Science.

„Ta wnikliwa analiza »dopalaczy« wojny autorstwa politologa jest w znacznej mierze nieopowiedzianą dotąd historią roli, jaką środki odurzające odegrały na przestrzeni wieków w podtrzymywaniu żołnierzy na polach bitew, oraz roli, jaką odegrają w przyszłości w napędzaniu wojny. Na długie lata książka ta stanie się tekstem klasycznym.”

Łukasz
Kamieński

Farmakologizacja wojny

Historia narkotyków
na polu bitwy

Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego

Farmakologizacja wojny.

Historia narkotyków na polu bitwy

Ł. Kamieński, Kraków 2012, ss. 508

Zapraszamy pod adres Wydawcy:

<http://www.wuj.pl/>

Łukasz Kamieński - adiunkt w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych UJ, doktor nauk politycznych, absolwent politologii na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz stosunków międzynarodowych w London School of Economics and Political Science (LSE). Specjalizuje się w strategicznych aspektach stosunków międzynarodowych oraz historii i teorii wojny.

Autor monografii *Technologia i wojna przyszłości. Wokół nuklearnej i informacyjnej rewolucji w sprawach wojskowych* (2009) oraz licznych artykułów (m.in. w: „Armed Forces and Society”, „Strategie Insights”, „Kwartalniku Bellona”, „Kulturze i Historii”, „Studiach Politycznych”, kwartalniku „Ameryka Łacińska” i „Politei”).

(materiały ze strony Wydawcy)

Biuletyn poleca:

Studia bezpieczeństwa to najobszerniejszy z dostępnych podręczników przedmiotu. Czytelnik znajdzie w nim szczegółowy przegląd najważniejszych ujęć teoretycznych badań bezpieczeństwa, najczęściej używanych pojęć i szczególnie ważnych zagadnień.

W części pierwszej są ukazane podstawowe podejścia teoretyczne tej dyscypliny – od realizmu po międzynarodową socjologię polityczną.

W części drugiej zostały przedstawione główne pojęcia, wokół których toczy się współczesna debata w tej dziedzinie – od dylematu bezpieczeństwa po terroryzm.

Część trzecia to przegląd instytucjonalnej architektury bezpieczeństwa w dzisiejszym świecie, analizowanej na poziomie międzynarodowym, regionalnym i globalnym.

W części czwartej przedmiotem badań są szczególnie istotne dziś wyzwania dla bezpieczeństwa globalnego – od handlu bronią po bezpieczeństwo energetyczne.

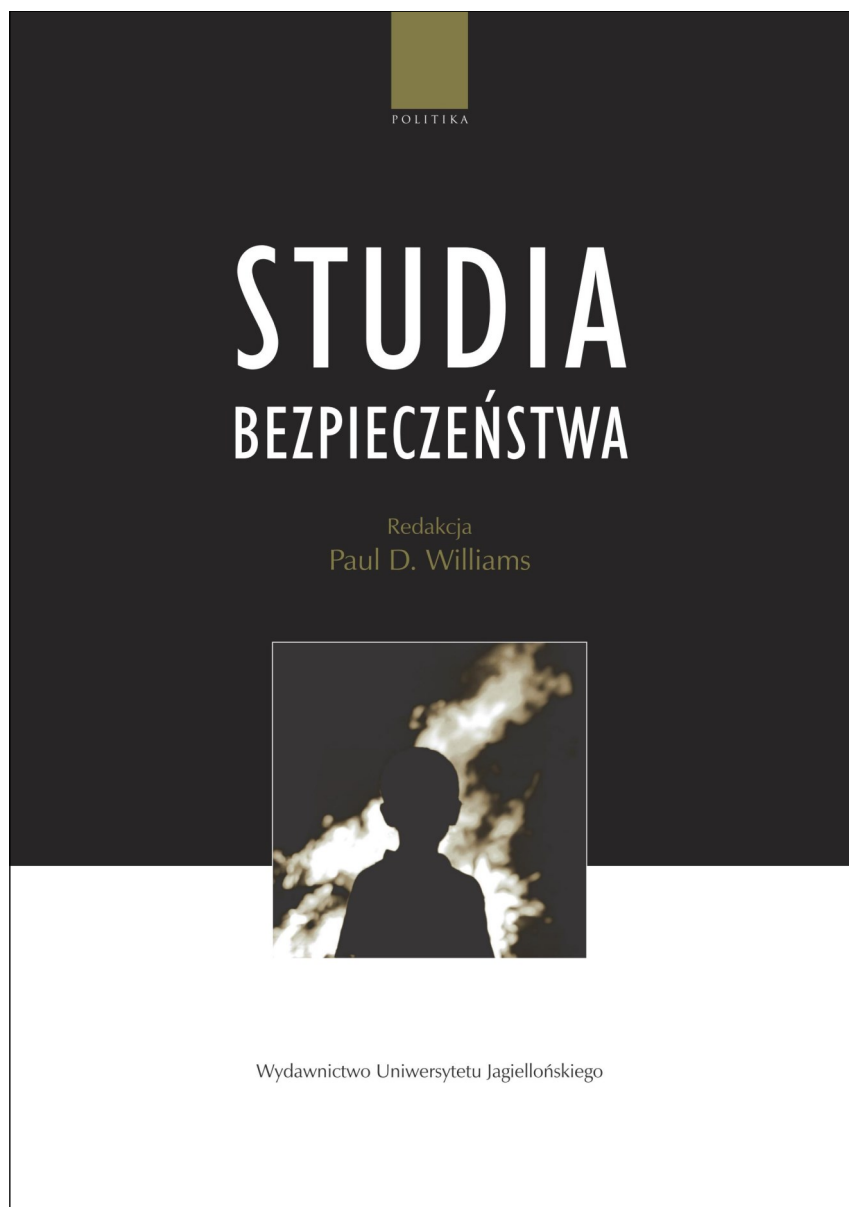
W części piątej tematem rozważań jest przyszłość zagadnień bezpieczeństwa.

Książka ta, interesująca i napisana przystępnym językiem, stanowi cenny materiał edukacyjny dla studentów.

Autor, Paul D. Williams, jest profesorem nadzwyczajnym w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego na Uniwersytecie Warwick w Wielkiej Brytanii.

Studia bezpieczeństwa

Paul D. Williams, Kraków 2012, ss. 568

Zapraszamy pod adres Wydawcy:

<http://www.wuj.pl/>

Zapraszamy na wykład otwarty:

CICHOCIEMNI - POLSKA SZKOŁA DYWERSJI

Kazimierz Kraj – Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Budynek Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania,

ul. mjr. H. Sucharskiego 2, 17 lutego 2013 r.,

sala nr 220, godz. 12,50 - 13,40.

Archiwalne numery e-Terroryzm.pl

- zapraszamy do zapoznania się!

Chcesz opublikować własny artykuł?

Wyślij go na e-mail: redakcja@e-terroryzm.pl

Zwyczajowa objętość artykułu to od 3 000 znaków (jedna strona) do 25 000 znaków (co odpowiada około 7-8 stronom).

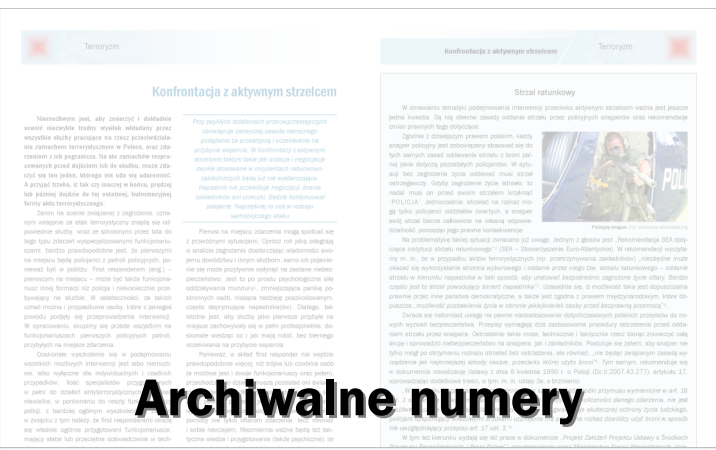
Można dostarczyć fotografie oraz tabele, wymagane są ich podpisy.

Nie trzeba formatować tekstu. Formatowania oraz korekty dokonuje Redakcja.

Tematyka artykułu może poruszać sprawy powiązane z terroryzmem i bezpieczeństwem, a także politologią, zarządzaniem kryzysowym i ratownictwem, ochroną informacji niejawnych i infrastruktury krytycznej.

Nie jesteś pewien czy Twój artykuł odpowiada tematyce czasopisma? Przekonaj się o tym. Na pewno odpowiemy na Twój list.

Redakcja zastrzega sobie prawo do skrótów oraz korekty.

Archiwalne numery dostępne na naszej stronie:

Bezpieczeństwo interwencji policyjnych
www.e-Terroryzm.pl

Zapraszamy
na stronę
internetową:

www.e-terroryzm.pl

Zobacz także
**archiwalne
numery**

Czasopismo tworzą studenci
Wyższej Szkoły Informatyki
i Zarządzania w Rzeszowie,
pracownicy Instytutu Studiów
nad Terroryzmem
i zaprzyjaźnieni entuzjaści
poruszanej problematyki

Internetowy Biuletyn
Instytutu Studiów
nad Terroryzmem
**wydawany jest
od stycznia 2012 r.**